

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קע"ח | פרשת מצורע - שבת הגדול | תשפ"ד

ירושלים	בני ברק	ניו יורק	לונדון	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח 20:29	בגמ"ח 20:26	בגמ"ח 20:53	בגמ"ח 21:20	
איאת השבת 18:35	איאת השבת 18:51	איאת השבת 19:22	איאת השבת 19:49	

חשיפה: מי היה הגדול בתורה בארה"ב שהיה בסוף ימיו סגי נהור והיה מוסר שיעור בגמרא לבעלי בתים בעל פה וציטט מילה במילה מהגמ' והרש"י, והיה אומר באיזו שורה מופיע דברי הגמ' | עמ' ה'

סגולה: הטרחה והיגיעה בהכנות לפסח סגולה לבנים תלמידי חכמים | עמ' ב'

אקטואליה: מה יעשה לאחר שתית 'כוס ראשון' בליל הסדר שלא תשאר בלא ברכה אחרונה? | עמ' י"ב

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

לשון "שבכל", כדי להפסיק ולהראות שהיא קושיה בפני עצמה, אבל בקושיה הראשונה היה לו להתחיל "בכל" הלילות!

אולם נראה לי על דרך הלצה לפרש כך: הבן מתחיל גם בקושיה הראשונה בלשון "שבכל", להורות לאביו שיש לו בכאן עוד קושיה קדומה, היינו אשר התיבות "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" יש בהם קושיה בפני עצמה. כי הנה הבן חכם וגדול הנהו, וכאשר ישמע מפי אביו שהכריז לאמר "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח", משתומם הוא ואומר לאביו: אבי יקירי, הגד נא לי, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, היינו שבכל לילות השנה אינך נותן לעני לדרוך על מפתן ביתך, ובלילה הזה אתה קורא לעניים ואומר להם "כל דכפין ייתי ויכול"....

אך גם אביו אינו נבער מדעת, ויודע היטב לתרץ את "קושיית" בנו מיניה וביה, וכה הוא אומר לו: בני יקירי, היטבת לשאול, אך אל יפלא בעיניך כי קראתי "כל דכפין ייתי ויכול", הלא "עבדים היינו לפרעה במצרים", ולמדנו ממידותיו: מה פרעה גוזר ואינו מקיים - אף אני כן...

ענין צדקה, וענה ואמר: הנה בליל פסח ישאל הבן את אביו ארבע קושיות.

ובדרך צחות קשה, למה נאמר בקושיה הראשונה "שבכל" הלילות, הלא מהראוי לומר "בכל" הלילות! בשלמא בקושיה השניה השלישית והרביעית ניחא, מפני שיש קושיה הקודמת - על כן שייך בקושיה שלאחריה לומר

עופות מכירין בצרי עין

וְלָקַח לְמַטְהַר שְׁמֵי צִפְרִים חֵיות טְהוֹרוֹת (יד, ד).

אפשר לומר מפני שנגעים באים על חטא של צרות עין (ערכין טז, א), לכן טהרתו היא על ידי צפורים טהורות. כי אמרינן בסוטה לח, ב: אפילו עופות מכירין בצרי עין, שנאמר כי חָנַם מִזְרְךָ הַרְשֵׁת בְּעֵינַי כָּל בְּעַל כְּנָף (משלי א, יז). מפרש רש"י בגמרא, דרכם של ציידים לזרות חטים ושעורים ברשתם כדי שיבואו העופות לאכול, ואילו צרי העין חנם מאבדים מזונות, שזורים ברשתם בעיני כל בעל כנף, שאף הן מכירין בהן ואין נהנים ממזונותיהן, ע"כ.

וכן מצינו שדירתן של עופות טהורין עם צדיקים (סנהדרין קח, ב), לכן אם חוזרים בתשובה על צרות עין, הציפורים מבחינים בכך והן חוזרות ונהנין ממזונותיו של החוזר בתשובה. ואפשר לצוד אותן, ואסמכתא לזה מצינו במדרש ויקרא רבה פרשה ט"ז אות ז': צפור דרור - שאוכל מפתו ושותה מימיו מכפרין עליו. עיין במשנה למלך ריש פרק י"א מטומאת מצורע, המבאר איזה סוג צפור דרור צריכין לטהרת המצורע אם צפור שחי בשדה או גם שְׁפָרָה בבית. אמרי שמאי - בפרשתנו

מליצת אב"ד בילגורייא בדרשת

שבת הגדול על 'צדקה'

הג"ר נטעלי בערלינער ז"ל אב"ד בילגורייא אמר פעם באמצע דרשת שבת הגדול תוכחה על

מה שייך 'בדיקת חמץ' אם מניח בעצמו את הפתיתים ומחפש?

הגמרא במסכת פסחים (ז, ב) שואלת: "מנא הני מילי?" - מהיכן יודעים שבדיקת חמץ נעשית לאור הנר? משיבה הגמרא: "אמר רב חסדא: למדנו מציאה ממציאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר.

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ח'

אולם כדי שלא יצטרכו העניים להמתין עד ליל פסח כדי שיזמינו אותם, לכן צריכין ליתן קמחא דפסחא קודם הפסח, כדי שגם העניים יוכלו להכין לעצמם את סדר ליל פסח בעוד זמן.

וכתב הג"ר שלמה קלוגר ז"ל בחכמת שלמה, דמי שלא נתן קמחא דפסחא איך יכול לומר כל דכפין ייתי ויכול והוא כדובר שקרים ח"ו, על כן חייב כל אחד ליתן נתינה שיש בו ממש לנצרכים ולא רק לצאת ידי חובה בעלמא, ומכל שכן בעלי משפחות גדולות, כדי שכל איש מישראל ירגיש עצמו בליל פסח כבן חורין.

(מתוך הספר החדש להורות נתן - שבת הגדול חלק ב' - דרשה משנת תשס"ה)

אמור לך בדמיון חיי

נאראך מתבוססת בדמיון...

בשארית מנחם כתב, לפעמים מתבוססים ביסורים ועגמת נפש מכח הדמיון שמפחד מהרעה העתידה לבוא, והקב"ה ברחמיו מקבל את הדמיון והפחד כאילו היה במעשה, וכפי שפרשו בספרים בשם האלשי"ך הפסוק (שמות לב יד) 'וַיִּצְחָק ה' עַל הֶרְעָה עַל יַדִּי אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ וְחִשְׁבָה כַּמַּעֲשֵׂה. וְהוּא וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְנִאֲרָאךָ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמְיוֹן הַרְעָה, וְאִמְרוּ לָךְ בְּדַמְיוֹן חַיִּי עַל יַדִּי הַדְּמִיוֹן תִּשְׁאָר בַּחַיִּים וְתִצָּא יַדִּי חוֹבֶתְךָ בַּחַח הַדְּמִיוֹן וְלֹא תִצָּא הָרַע מִכָּח אֵל הַפּוֹעֵל.

ישנם רבים היושבים בדאגה וחרדה יתירה מה יהיה כאן בארץ הקודש, ומדמיינים במחשבתם תרחישים שונים ומשונים - היה לא תהיה. כיהודים צריכים אנו להאמין בה' יתברך בהשגחתו המופלאה על כל יחיד ויחיד, ולא להיות בחרדות ובפחד. ובעצם הפחד גופא נצא ידי חובה להיפטר מכל צרה וקטרוג. בפרט כעת שאנחנו מצפים ללילה כיום בהיר. לחודש הגאולה שבו נגאלו אבותינו ובו עתידים אנו להיגאל בקרוב בימינו אמן.

(מתוך שיעור הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - פר' תזריע שנה זו)

הראשונה שכתב הרמ"א בהלכות פסח ומנהג לקנות חיטים לחלקן לעניים לצורך פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך ליתן לזה עכ"ד. וחזו"ן דאף על גב דבהלכות פסח יש הלכות רבות מאוד וחמורות מאוד, דיני ביעור חמץ, ומצות אכילת מצה, וסיפור יציאת מצרים, אף על פי כן התחיל הרמ"א לכתוב דוקא את ההלכה שהוא מנהג ומקורה בירושלמי (בבא בתרא פ"א) י"ב חודש לחיטין דפסחא בין לישא בין ליתן, להראות שאי אפשר לקיים כל מצוות הפסח אלא אחר שכבר דאגו שגם העניים יוכלו לקיים מצוה זו, ונתינת קמחא דפסחא הוא היסוד לכל הלכות פסח.

וגם בתורה חזו"ן שנרמזו שענין הפסח מתחיל בנתינה לנצרכים כדי שכולם יוכלו לחגוג את הפסח כהלכתו, וכנאמר (פרשת בא י"ב ד') דברו אל כל עדת ישראל לאמור בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, ואם ימעט הבית מהיות משה, ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות, איש לפי אכלו תכוסו, והרמז בזה, שאם יהיה עני שאין ביכולתו ליקח שה לפסח, חייבים שכניו לדאוג שיהיה לו קרבן פסח, איש לפי אכלו תכוסו שצריך להכין קרבן פסח לכל איש מישראל. וכמו כן מי שבא ללמוד במסכת פסחים דיני סדר ליל פסח בפרק ערבי פסחים [צט:], הנה המשנה הראשונה הוא ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתשך, ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות ואפילו מן התמחוי, וחזו"ן שהתחלת לימוד עניני סדר ליל פסח הוא ליתן לעניים שגם הם יוכלו להסיב דרך חירות ואחר כך כשזוכין ומגיעין לליל התקדש חג בליל פסח ומתחילין את הסדר, הנה המימרא הראשונה היא, הא לחמא עניא דאכלו אבהתא בארעא דמצרים כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח, הנה הדבר הראשון הוא שמזמינים את העניים לבוא לסעודה, ולכאורה תקשי, דמה מהני מה שאומר בביתו כל דכפין ייתי ויכול, הלא העניים שברחוב אינם שומעים איך שהבעל בית מזמינם לסעודה. אולם משום כך תקנו חכמים שכל איש מישראל יאמר כן בתחלת ההגדה, כדי שידעו העניים שכל אחד מוכן ומזומן להכניס את הנצרכים לביתו.

מציאה ממצאיה - כתיב הכא (שמות יב, יט) 'שָׁבַעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצָא בְּבֵתְכֶם', וכתיב התם (בראשית מד, יב) 'וַיִּחַפֵּשׂ בְּגֹדֹל הַחֵל וּבְקִטְוֹן כְּלָה וַיִּמָּצָא'. ומציאה מחיפוש ידיה, וחיפוש מנרות - דכתיב (צפניה א, יב) 'בָּעֵת הַהִיא אֶחָפֵשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת', ונרות מנר, דכתיב (משלי כ, כז): 'נֵר ה' נִשְׁמַת אֶדָם חָפֵשׂ כֹּל חֲדָרֵי כִסּוֹן'.

שואל המהרש"א (שם) מדוע לא הביאה הגמרא את הנאמר קודם לכן, בפרשת ויצא (בראשית לא, לה) 'וַיִּחַפֵּשׂ וְלֹא יִמָּצָא אֶת הַתְּרָפִים', הלא גם שם מוזכרים חיפוש ומציאה!

הטשעבינער רב זצ"ל סיפר, שהיה פעם בעיר קראקא ופגש שם שען זקן, שאמר לו פשט יפה בגמרא הזו:

הרמ"א בהלכות פסח (סי' תלב) כותב: 'נוהגים להניח פתיחי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה', ואת הפתיחים יכול להניח אפילו הבודק בעצמו.

שואלים האחרונים: מדוע מתאים לומר על זה בדיקת חמץ, אם הוא עצמו מניח את הפתיחים ומחפש, איזו בדיקת חמץ היא זו? כלום נקרא "ש"מצא" חמץ? השיב השען הזקן: מהיכן לומדים בדיקת חמץ? מ"ויחפש... וימצא הגביע". ומי מצא את הגביע? - מנשה, שהוא עצמו הטמינו שם... הרי שמתאים לומר "וימצא" על דבר שהמחפש עצמו הניחו שם.

לפי זה מובן היטב מדוע לא הביאה הגמרא הוכחה מ"ויחפש ולא ימצא את התרפים", כי שם לבן באמת חיפש, לא הוא עצמו הניח שם את התרפים...

יחי ראובן-פרשת מקץ

חז"ל בתחילת כל סוגיא או הלכתא של פסח הזכירו נתינת קמחא דפסחא לעניים ומכאן גודל חשיבותו

דרש הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל: ההלכה

סגולת השבוע

הטרחה והיגיעה בהכנות לפסח סגולה לבנים תלמידי חכמים

שח הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: סיפר לי איש אחד, שאשתו נוהגת להתחיל בהכנות ונקיון לפסח כבר מחודש טבת, והדבר מפריע לו כמובן, ופעם אחת נסע עם הגה"צ רבי מאיר ועבערמאן זצ"ל, והתלונן על זה, וביקש מהרב שיאמר לאשתו שאין להחמיר כל כך.

פנה הגה"צ לאשתו ואמר לה, שתמשיך בהכנות לפסח כמנהגה הטוב, ובזכות זה תזכה לבנים תלמידי חכמים יראים ושלמים. ואמנם אני מכיר את בניו, שהם תלמידי חכמים מופלגים.

ויש לרמז כן בדרך מליצה בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים קטז, טז), 'אני עבדך בן אמתך', שזכיתי להיות עבד נאמן להשי"ת, בזכות אמי שהיתה מתנהגת בהכנות לפסח כ'אמה עבריה'.

ומובא בשם האר"י הק' (עיי' שעת"א או"ח סי' ר"נ סק"ב) שהזיעה שאדם מזיע בעסק המצות מועילה לכפרת עוונות. ועל פי הנ"ל יש להוסיף שהזיעה בעסק המצות מסוגלת שיראה זרע צדיקים ויראי ה', ורמז לדבר ש'זיעה' נוטריקון 'יראה זרע עובדי ה'.

ובזה יש לפרש דברי המדרש בפרשת ויקרא (ויק"ר ב, א) 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה', זהו שאמר הכתוב (ירמיה לא, יט) 'הבן יקיר לי אפרים', דהיינו שהאדם המקריב את עצמו בעשיית המצוה, שעמל בה עד שיורדים ממנו פלגי זיעה, וזכה ל'הבן יקיר לי אפרים', שיהיה לו בנים יקרים וצדיקים (בר המאיר).

לעֵשֶׂה נְפִלְאוֹת גְּדוֹלוֹת:

יהודי האזין לדרשה בימי חול המועד פסח, כשלפתע החל הבעל דרשן לתקוף אותו ולבייש אותו מול הקהל הרב, היהודי לא השיב דבר, ואח"כ פעל שרשרת ישועות לקרובים ולרחוקים, הסכיתו ושמעו:

וחמישים איש לכל הפחות מסתכלים עליי. מעולם קודם לכן לא קרה לי דבר כזה, וגם לא ראיתי בחיי מי שמדבר כך ליהודי. לא היה שייך להצטדק ולומר, שכלל לא פציתי את פי בעניין שהתווכחו עליו. ראיתי שכל מילה רק תחרף את המצב. הדבר היחיד שיכול היה להציל אותי, זה שהרצפה שתחתיי תפער את פיה ותבלע אותי מיידית.

אך הרצפה נשארה בשלמותה, וגם לצאת מבית המדרש לא יכולתי, כיוון שפעולה זו רק תעורר אי נעימות נוספת. חיכיתי לסיום הדרשה, אמרו קדיש דרבנן, ותוך כדי הקדיש עשיתי את דרכי החוצה, כדי להימלט ולהישמר מלפגוש באיש.

מיהרתי הביתה, ולשמחתי הוא היה ריק. נוות ביתי יצאה עם הילדים לבית אמה, ואני נכנסתי לחדר, עלוב ותשוש, לכאוב את כאבי ולהתאושש מהמעמד המשפיל. השגחה פרטית היתה זו, שמעשה זה אירע בשנת תשפ"ב, אחרי ארבע שנים של האזנה לקו השגחה פרטית, שנפתח בשנת תשע"ח. לו היה הדבר קורה לפני כן, אין ספק בכך שהייתי מגיב אחרת. הייתי עלול לשקוע בכאב והאשמה עמוקים, ומי יודע כיצד הייתי יוצא מהסיפור. אבל כמי שמאזין לקו בקשב רב במשך ארבע שנים, כבר ידעתי כי אין שום אפשרות לשום כוח בעולם להועיל או להזיק, לא לעצמו ולא לזולתו, אם לא ברצון הבורא.

עמדתי ואמרתי שאני מוחל וסולח לאותו דרשן. הודיתי על הכפרה המהודרת שנתכפרו עוונותיי, וביקשתי שאכן אזכה למחול מחילה גמורה ממש. עשרות הסיפורים ששמעתי וקראתי בעלוני צפו בזיכרוני, וההכרה העמוקה בכך שהביזיון הוא הדבר הטוב ביותר שקרה לי, התגלתה במלוא פיה והדרה.

הנחתי את יד ימיני על מזוזת החדר, ופניתי למלך שומע תפילות ובוחן כליות ולב, במילים מעומק ליבי. דברים שלא האמנתי שיש בי הכוח להפיק מבין שפתיי. אמרתי כי עתה ליבי חם לסייע לאחותי היקרה ולהחיש לה ישועה, ועל כן אני מתחנן כי יפקוד אותה ה' בזרע של קיימא. כך לחשתי וביקשתי, הפצתי והתחננתי, וכל מאמינים שהוא עונה לחש.

ואז עלתה בליבי מחשבה של פחד קטן, שמא מחר יבוא היצר ויקרר אותי מההתלהבות הגדולה מקבלת הביזיונות, ואז חס ושלום יהיה פגם בברכה שבירכתי לאחותי. מה עושים? התקשרתי לקו השגחה פרטית ולחצתי 242, אלה הספרות

שיש להקיש כדי להגיע ישירות לסיפור האחרון שסופר בשיעורים של שער הביטחון. והנה - השגחה שבתוך השגחה ליהודי שרוצה להתחזק בהשגחה, עולה סיפור אחרון מערב פסח תשפ"ב, על 'יהודי ששמו ר' יחזקאל ברכ, והוא חזן שהוזמן לבית כנסת בחו"ל לשבת פרשת פרה, לרגל שבת שבע ברכות, כדי להנעים בקולו. היה שם זקן אחד שהרגיש שאותו חזן תפס את מקומו, והוא ביהו את החזן ברבים כמה פעמים באמצע התפילות, ואף אמר לו ליד הבימה בקול גדול, כי לו נאה ולו יאה להגיע הנה ב'פרשת פרה', כי הוא בעצמו ראוי לתואר פרה אדומה...

בעוד הוא מאדים, ניגש אליו אברך מבין המתפללים, ר' מרדכי צבי גרין שמו, וביקש מהחזן בתחינה שישלח וימחל, ויפעל ישועה לקרוב משפחתו שנשוי שבע שנים ועדיין אין לו ילדים. החזן בירך בכל לב, שבזכות שהוא מוחל לזקן על הביזיונות, ייפקד האברך ממשפחת ברגר בזש"ק. כששב הביתה, סיפר לאשתו את כל אשר קרהו ואת 'פרשת הפרה'.

אמרה לו אשתו, 'ומה עם 'מבשרך אל תתעלם'? עד שאתה מתפלל על יהודי שאינך מכיר, תתפלל על קרוב משפחתנו'. אותו קרוב משפחה הוא

מספר הרב נחום טייטלבוים שליט"א:

לפני כשנה וחצי, בפסח תשפ"ב, לראשונה הזמינה אותנו אחותי הגדולה להתארח אצלה ביום טוב ראשון של פסח. נענינו בשמחה להזמנה, כיוון שבאותו זמן כבר עברו על אחותי וגיס עשור לנישואיהם, ועדיין לא נפקדו בילדים. הבנתי כי אחותי רוצה לחוש גם היא מהו 'ושמחת בחגך', ולחלוק את השמחה עם בני משפחה וילדים שובבים שמביאים עימם הרבה בלגן ומהומה, שמחה וחדווה. היא גם ידעה שהכנסת אורחים היא סגולה לזרע של קיימא, ואני נבחרתי לממש סגולה זו. הבנו שכאן המקום לשמוח עימה בחג ולהתארח אצלם בליל הסדר.

היו אלו שבת וחג נפלאים. קיבלנו הכנסת אורחים מיוחדת במינה. גיסי ואחותי השרו אווירה טובה ונעימה לאורך כל היממה. הם קיבלו בהבנה את פרצי השובבות של ילדיי, ואת עקבות המהפכה שהם חוללו בכל הזדמנות. שרנו יחד זמירות לקל ח', וליל הסדר וסעודות היום נחוגו בהתרוממות רוח. אחרי שלושים שעות של אירוח נפרדנו בהרגשה טובה, ובעומדנו בפתח ביתם, איחלנו להם מעומק ליבנו שיזכו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, ובבית זה כבר לא יהיה שקט כל כך, ולא יצטרכו להביא אורחים רק כדי שיהיה מי שיעשה רעש.

כשיצאתי מבית אחותי, הרגשתי איך מתחמם ליבי בשאיפה עוצמתית, לראות את ביתם מתמלא בזרע ברך ה'. אמנם עד אז הייתי מזכיר את שמות בני הזוג בכל הזדמנות ובכל השתטחות על קברי צדיקים, ומפעם לפעם אף ערכנו בקרב המשפחה סגולות שדורשות מאמץ רב יותר, אך ההרגל מקהה את רגש ההתפעלות, ועם כל הצער, אפשר לומר שהתרגלנו לרעיון שהם זקוקים לישועה, והמצב שלהם נקבע כמין מציאות שכבר אינה מעוררת כאב רב מדי, שכך היא דרכו של עולם.

עתה, אחרי שביקרתי בביתם וראיתי מקרוב בצערם, לאחר שהבחנתי בפער שבין משפחתי הצוהלת והרועשת לבין ביתם הריקן של אחותי וגיסי, נכמרו רחמי. הרגשתי בכל נימי נשמת, כי אני רוצה מאד מאד לראותם נושעים. בדרך הביתה ביקשתי מבורא כל עולמים שינחני בדרך הנכונה. "ריבונו של עולם", התחננתי, "איני יודע מה עליי לעשות כדי להחיש ישועה לאחותי וגיסי. אגא, תכוון אותי לדבר שמוטל עליי לעשות. שאדע איזו התחזקות עליי לקחת על עצמי, או איזו תפילה להתפלל. אגא ה' הושיעה נא, פתח שערי רחמים ורצון, וזכני למשוך ישועה לאחותי היקרה".

כך התפללתי מעומק ליבי, ולמרבה הפלא, כבר למחרת נענית. ממש 'ביקשת - קיבלת'.

כמנהג קהילות ישראל בימי חול המועד, גם בבית מדרשנו בעיר בני ברק מביאים דרשנים למסור שיעורים בכל מקצועות התורה, הלכה ועניינא דיומא, לקיים דברי חז"ל, "לא ניתנו מועדים לישראל אלא כדי שיעסקו בהם בתורה". השתתפתי גם אני בשמיעת שיעורים. דרשנים דרשו בזה אחר זה, והנה באחת הדרשות בהן ישבתי, התעוררה שאלה. מישהו התערב וטען אחרת מהדרשן. שומע נוסף ביקש להשתיק אותו, שומע שלישי ניסה לפשר, וכך התעוררה מהומה קטנה.

לפתע הרים הדרשן את קולו, כיוון את עיניו אליי, נתן בי את מבטו החד, והחל לשפוך עליי קיתון של רותחין. ואני, כלל לא הייתי קשור לעניין. לא התערבתי קודם, וגם לא טענתי מאומה עכשיו. בטעות חשב הדרשן שאני אשם בזה. אין לי הסבר להתנהגותו של הדרשן, אם לא שהקב"ה שמע את תפילתי, וזימן לי ביזיונות אלו. אלו לא היו סתם ביזיונות, וזאת כאשר מאתיים

מעולם קודם לכן לא קרה לי דבר כזה, וגם לא ראיתי בחיי מי שמדבר כך ליהודי. לא היה שייך להצטדק ולומר, שכלל לא פציתי את פי בעניין שהתווכחו עליו. ראיתי שכל מילה רק תחרף את המצב. הדבר היחיד שיכול היה להציל אותי, זה שהרצפה שתחתיי תפער את פיה ותבלע אותי מיידית.

הבטחתי שכאשר אחותי תיושע ושאר הישועות תתקיימנה, אפרסם את המעשה בקו השגחה פרטית, זאת כדי לחזק עוד יהודים, כפי שהתחזקתי אני מסיפורים שהושמעו בקו.

עתיא אני מקיים את הבטחתי. בערב פסח בשנה זו, כמעט שנה מאז אותו מאורע, הגיעה אחותי לבייתה ובידיה אוצר יקר מפז - בת בריאה ושלמה לאורך ימים ושנים טובות. בחודש ניסן גם עלתה הצעה הגונה בשביל קרובת המשפחה של חמותי.

לאחר מכן השידוך נסגר בשעה טובה, ועתיא כבר היתה החתונה. בחודש אדר תשפ"ג, קרוב משפחתי הגר בסמוך אליי זכה לעשות ברית לבנו. ואף אני, ללא כל השתדלות מצדי מאז אותה תפילה, נקראתי להרביץ תורה לתלמידים בישיבה לצעירים החל מחודש אלול תשפ"ב, ויעורני הקב"ה למלא תפקידי באמונה, להגדיל תורה ולהאדירה.

אני מודה לה' על חסדו הגדול, על הביזיונות המרים ועל הסוף המתוק. שנזכה כולנו לראות ישועות, נחת, שמחה והרחבה. יאר ה' פניו, וישם שלום לכל עמו ישראל.

(גליון השגחה פרטית ראש השנה תשפ"ד)

בחור הקרוב לגיל שלושים, חזק לשידוך.

ענה לה ר' יחזקאל, "הבושות היו כל כך גדולות, שאפשר לחלק אותן לכמה משפחות. יבורך גם הקרוב של המתפלל, וגם קרוב משפחתנו, שימצא במהרה זיווג הגון". הוא התפלל גם עליו, ואכן שתי הברכות התקיימו בשלמותן. כעבור כמה שבועות הבחור התארס בשעה טובה, וכעבור שנה, בפרשת פרה שוב הזמין ר' יחזקאל לאותו בית מדרש, כשהפעם נוספה גם הזמנה להשתתף בקידוש שנערך לרגל הולדת הבת להורים המאושרים למשפחת ברגר.

סיפור זה ששמעתי בקו השגחה פרטית, חיזק אותי כי נכון פעלתי, ואף נתן לי להבין כי זו עת רצון נפלאה, וכמו שר' יחזקאל בירך שניים ושניים נושעו, יכול אף אני לנצל עת רצון זו. נזכרתי בקרובת משפחה של חמותי, אישה אצילת נפש בגיל ארבעים, שעדיין לא הקימה בית בישראל. זאת כאשר כל אחיה ואחיותיה הצעירים ממנה, כבר מזמן הקימו בתים. התפללתי עליה שתמצא זיווג הגון. ביקשתי גם עבור קרוב משפחה שגר בסמוך, שזה שמונה שנים שיש לו רק בת אחת, שיזכה לבן זכר. ואף על שלי ביקשתי, שאזכה להרביץ תורה לתלמידים, ובכך להוציא לפועל את הכוחות שחנני ה'.

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

מתחילים
את היום!

חכם מה הוא אומר:

כך הציל הרב עלקין בחכמת התורה שבקרב את הבן הבכור מנוכלותו של אמו חורגתו שרצתה לנשלו מירושת אביו...

הרכוש שהשאיר אחריו, כולל שני הבנינים בצירוף אלפי הדולרים שנשארו במזומנים, פרט לחמישים הדולר שיקבל הבן המקופח.

כאשר נודעו לבן הבכור פרטי הצוואה, אביו כבר לא היה בחיים והיה לו מזל לפגוש את הגאון הנודע רש"א עלקין. הוא שטח לפניו את בעייתו ובקש את עצתו.

הוא סיפר לרב כי ניסה להתייעץ עם עורך דין, והוא הציע לו לטעון כי האב לא היה שפוי בעת כתיבת הצוואה, אך כיון שהעו"ד והאחות הרחמניה אישרו בחתימותיהם כי החולה היה שפוי אין כמעט סיכוי שיצליח לסתור את דבריהם. והבן פרץ בבכי מר לפני הרב.

תחזור אל עורך הדין - יעץ לו הרב - ותגיד לו שיקש מהשופט כי ייתן הוראה לתרגם את הצוואה מלשון הקודש לשפת המדינה. ומאחר ובמקור יש בצוואה כמה משפטים קצרים שלשם הדיקו בתרגום לאנגלית על המתרגם להיעזר ברב הבקי ב'נקודות הקטנות', שיזמינו אותו, את הרב עלקין, והוא בעזרת ה' ידע איך לכוון את פני הדברים כדי שהאמת תצא לאור ויוסר הקיפוח מעל הנפגע.

השופט האמריקאי קבל את ההצעה. הרב עלקין עקב אחר עבודת המתרגם ונתן לו הוראות. מי שבקי בעבודת התרגום משפה לשפה, יודע כי לא ניתן לתרגם משפטים שלמים או קטעים שלמים ע"מ שהם יקבלו את המובן המקורי כפי שהתכוון אליו הכותב. אך כאן הציג הרב דרישה למתרגם לגבי משפט מקורי, כי 'ביא אותו מלה במלה על פי המקור'.

המתרגם התווכח על כך אך הרב גילה נוקשות. בלשון הקודש לא הפיעו המלים מפי הכותב 'לאחר מותי', כפי שהתרגום באנגלית הביא. אלא היה כתוב שם, כי לאחר 120 שנה תתחלק הירושה על פי ההוראות.

כאן דרש הרב להביא את המלים 'לאחר מאה ועשרים שנה' לתרגום האנגלי בלי להפוך אותו לכוונה המובנת מאליה.

המתרגם נאלץ להיכנע להוראות הרב, ויצא מכך כי עד לאותו תאריך רחוק אין לירשים רשות לקבל את הנרשם לזכותם. המשפט התנהל בנוכחות התובעים משני הצדדים. האשה ובניה דרשו את

הכל, פרט לסכום הפעוט של חמישים דולר שהועיד המוריש לבן הבכור. כאן התייצב עורך הדין של התובע לחלקו בירושה, וטען: אמנם כן, האשה צודקת והיא תקבל את המגיע לה, בדיוק על פי ההוראות בצוואה, לאחר 120 שנה. מפיות הנוכחים בבית המשפט פרץ צחוק אדיר וקשה היה להשתיקם.

עורך הדין מטעם היורשת ובניה החוויר כסיד, והוא ניסה להסביר את המשמעות של הביטוי 'לאחר מאה ועשרים שנה'. השופט אף הבין כי היה זה תכסיס של הרב הפיקח שעמד לצדו של הצד המקופח, ובאמצעות הביטוי הזה העמיד הרב תירוץ שיעכב את חלוקת הירושה, עד שיוסכם בין הצדדים להגיע לכלל פשרה, שאם לא כן תעקל הממשלה את כל הירושה לאורך תקופה של 120 שנה, ועם תום פרק זמן זה היא תחזיר את הירושה למי שיותר מבעלי הזכויות לאחר כמה דורות...

היורשת התכסיסנית שמחה לשמוע, כי הבן הבכור מוכן להתפשר עם היורשים ויתיר גם להם חלק לאחר שיקבל את המגיע לו על פי זכותו.

העיתונים באמריקה פרסמו את המשפט בהדגישם את חכמתו של הרב היהודי, שהצליח להגן על זכויותיו של בן מקופח בירושה. וכולם הבחינו בעובדה שאותה חכמה מקורה בתורה, שהרב היה בקי בה ושאל אותה מתוכו.

(גל' קבלת שבת - מספר 'האמנתי ואדברה')

סיפר רבי מיכל שורקין בספרו "מגד גבעות עולם": מנהגו של אבי הגאון זצ"ל להתפלל בראש השנה בבית הכנסת של בעלי בתים פשוטים, ושם שימש גם כבעל תוקע. ומעוּד תמהתי על הנהגתו, למה איווה לו את בית הכנסת זה למושב לו, ולא התפלל בהרבה מנינים פשוטים. וכששאלתי על כך השיבני: כל חפצי ורצוני הוא להתפלל במחיצת הרב עלקין זצ"ל. מי הוא זה הרב עלקין אשר בשלו עזב אבי את ידידיו ואת הישיבה?

ובכן: הרב עלקין היה מוריץ תורה לבעלי בתים אמריקאים, ומסר שיעור על כל הש"ס לפי סדר. יחודו של הרב עלקין היה שהיה סגי נהור ל"ע, ואמר את כל הגמרא על פה וכל הרש"י בלשונו ממש. ולא זו בלבד אלא אף היה מכווין ומורה באצבע לבעלי בתים להסתכל בגמרא במקום פלוני, תוך כדי שהוא גוער בהם, 'לא שם... אלא שלוש שורות למטה. שתי שורות למעלה...' והכל על פה. לפיכך רצה אבי ז"ל שתפילותיו ביום הדין יהיו מצורפות לתפילותיו של הרב עלקין זצ"ל. ולמען דעת מעט מטיבו ומכח תורתו וחכמתו, הנה סיפור שהתפרסם בזמנו וקיבל ידיעות מכמה עיתונים באמריקה, אודות גודל חכמתו ופקחותו.

ומעשה שהיה כפי שהובא בעיתונים דאז: מר קאפלמן היה אמריקאי, יהודי פועל פשוט שהרויח בקושי למחייתו, במקום גלותו בברוקלין. דחקותו בפרנסה לא מילאה את סאת סבלו, כי הנה חלתה אשתו הצעירה אנושות ונפטרה לעולמה בהשאירה את בנם הקטן יתום וגלמוד. קאפלמן נאלץ לחפש שידוך, וכאשר סבר כי מצא את המתאימה התחתן בשניה. לא עבר זמן רב, ואבי הילד היתום גילה כי האם החורגת דוחקת את רגלי בנו, ורודפת אותו בזעם ובחרון ולא נותר לו מקום בבית. בכורח המציאות נאלץ להכניסו למוסד ליתומים.

מבחינה חומרית מר קאפלמן הלך והתעשר, ואשתו השניה והילדים שילדה לו ידעו חיי רווחה ועושר. וכך חלפו השנים. קאפלמן הזקין וחלה את חוליו אשר לא קם ממנו. וכאן, התחיל להעסיק את האשה הרעיון, כיצד עליה לפעול כדי שהירושה במלואה תיפול לידי ילדיה, בלי שבנו הבכור של בעלה יהיה שותף בה... היא ייגעה את מוחה והגיעה לרעיון לתת הוראה לאחות הצמודה למטת החולה, כי תמנע את כניסתו של אותו בן. ובכל עת

שיבוא לבקר, תמצא האחות אמתלה כלשהי, שהחולה ישן וכדומה כך שאי אפשר להיכנס אליו. האחות קבלה ממנה מתת יד מיוחדת עבור הבטחתה למלא אחר הוראה זו. עבר זמן מה והבן לא התייצב לפני אביו החולה משום שנמנעה כניסתו אליו ואז היא התחילה לדבר סרה על הבן בפני בעלה החולה: 'אתה רואה איזה בן יש לך, אביו חולה מסוכן והוא לא מגלה עניין לבקרו ולדרוש בשלומו...'

מכאן ואילך היתה דרכה סלולה לפניו לכוונו בכתיבת הצוואה. ברוב כעסו הסכים החולה להדיר את בנו הבכור מחלקו בירושה. היא הזמינה עו"ד שיכתוב את הצוואה כדת וכדין, ודאגה שירשום לזכות הבן הבכור סכום סימלי של חמישים דולר (כי כך היה חוק המדינה, שאם שם הבן המורד מחלקו בירושה לא מופיע בצוואה כלל, מיחסים לאב מצב של אי שפיות מחמת זקנה או חומרת המחלה, ואז יכול היה הבן המקופח להגיש ערעור לבית המשפט).

כך הרגישה עצמה האשה הנוכלת מובטחת בירושה בשלמותה. העו"ד כתב את הצוואה מלה במלה בלשון הקודש מפי החולה, וכשסיים הקריא אותה באזני החולה, והלה אישר אותה ונתן את חתימתו. האחות הוחתמה בתור עדה... האשה היוזמת היתה בטוחה כי מעתה אין לה מה לדאוג, וברגע שיעצום החולה את עיניו סופית, היא וילדיה יגרפו לידיהם את כל

כאן התייצב עורך הדין של התובע לחלקו בירושה, וטען: אמנם כן, האשה צודקת והיא תקבל את המגיע לה, בדיוק על פי ההוראות בצוואה, לאחר 120 שנה. מפיות הנוכחים בבית המשפט פרץ צחוק אדיר וקשה היה להשתיקם.

שְׁבַכְל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:

מזימתו של הוויזר הטורקי שלא צלחה ושב עמל רשעתו על ראשו כשיהודי טורקיה חגגו את חג הפסח בדיצה וחדווה:

מתפללים אנו שייחשב לנו כאילו קיימנו את מצוות ארבע כוסות כהלכתה". ליל הסדר. בתי היהודים מאירים באורות נוצצים, ועל פני כל ניכרת שמחת החג. בבית הרב המולה רבה. אורחים מסיבים לצד הילדים, והכול קוראים את ההגדה בנעימה ובשמחה.

בין האורחים יושבים שני עניים. בני-הבית קיבלו את פניהם בסבר פנים יפות, ודאגו להם למקום ישיבה ולכל צורכי הסדר. לרגע נדמה היה לרב כי עיניו של אחד מהם מוכרות לו, אך הוא התרכז באמירת ההגדה ולא נתן דעתו להיזכר מהיכן מוכרות לו עיניו של האורח.

שני האורחים עקבו אחר כל מהלך הסדר. הם ראו כי בכל פעם שמגייעים לשתית הכוס, הכול מרימים את כוסם ואומרים את התפילה המיוחדת. היה ברור לכול כי היהודים מקיימים את מצוות המלך, ואכן לא שתו יין בלילה הזה. לפתע החלו פניו של אחד האורחים להשתנות, והנוכחים חשו לעזרתו. זה היה הוויזר, שהבין כי מזימתו סוכלה, ועתה המלך לא יסלח לו ומרה תהיה אחריתו. באין אומר ודברים קם ויצא מן הבית, עוזב את השולחן בעיצומו של הסדר.

הנוכחים הביטו זה בזה בתימהון. חברו של האורח הרגיעים ואמר, כי כנראה עייף הוא מעמל הדרך. בסיום הערב נפרדו האורחים ופנו לאכסנייתם. גם הסולטן המחופש הודה בחום למארחו ויצא מן הבית.

למחרת הורה הסולטן לרב ולוויזר להתייצב בארמונו. בשעה היעודה עמדו שניהם לפני הסולטן, והוא פנה אל הרב ואמר:

"דע, כי אני והוויזר היינו אתמול אורחך בליל חגכם, בבואנו מחופשים לבלי-הכר. שמחתי לראות כי קיימתם את גזרתי ולא שיתם יין, ובזה הרווחת את ראשך ואת ראשם של כל היהודים. מבקש אני להתנצל על שגרמתי לכם סבל גדול ומנעתי מכם לקיים את מצוות דתכם".

כעת הפנה הסולטן את ראשו כבעס לעבר הוויזר. במבט מאיים הרעים עליו: "ואתה הוויזר, בוש והיכלם על מזימתך השפלה להעליל על היהודים כי אינם נשמעים למצוותי. בהתערבות זו חרצת את דינך למוות!".

שוב פנה הסולטן אל הרב ואמר לו, כי האיסור בטל לגמרי, ובליל הסדר השני היהודים רשאים לשתות את ארבע כוסות היין כהלכתם.

שמחת היהודים באותו פסח על מפלת הוויזר נחוגה בטורקיה עוד שנים רבות לאחר מכן.

(גל' שיחת השבוע)

"הוד מלכותך!", פתח הוויזר את דבריו באוזני הסולטן הטורקי, כשהוא מעווה את פניו בארשת צדקנית. "באתי לדבר עמך בעניין היהודים. הכול יודעים כי הם תאבי-בצע, אינם סרים למשמעתך ועושים ככל העולה על רוחם. עוד מעט יחגגו את חג-הפסח, יעלו על שולחנם כלי כסף וכלי זהב וישמחו לחורבנם של המצרים. כפויי טובה הם. המצרים אירחו אותם ברוח-לב והעניקו להם כל טוב, ויום אחד קמו ועזבו ובידיהם כסף וזהב שגנבו מהמצרים. יום אחד הם עלולים למרוד גם בך, אדוני הסולטן...".

ידידו הקרוב ביותר של הסולטן היה דווקא רבה של הקהילה היהודית. הסולטן נהנה לשוחח עם הרב בדברי חכמה, ואף נעזר בעצתו במקרים מורכבים. איש-סוד וישר כמוהו לא מצא בממלכה.

הבין הסולטן כי קנאתו של הוויזר מדברת מגרונה. הלה לא היה יכול לשאת את האמון שהסולטן רוחש לרב, ולכן הוא מנסה להעליל על הרב והיהודים. בכל-זאת השיב לוויזר: "אם תוכל להוכיח לי כי היהודים אינם מצייתים לי, אדע כיצד להענישם, ואת הרב בראשם; אך אם יתברר כי נאמנים הם, מרה תהיה אחריתך...".

הוויזר שפסף את ידיו בהנאה. לרגע זה ציפה. מיד אמר לסולטן: "את ליל החג הראשון של פסח חוגגים היהודים בארבע כוסות יין. צווה עליהם לבל ישתו יין בליל החג, ונראה אם יישמעו לצו המלכותי".

"כיצד נוכל לדעת אם קיימו את מצוותי אם לא?", שאל הסולטן.

השיב הוויזר: "אין פשוט מזה. בחג הזה היהודים מצווים לפתוח את ביתם לנזקקים שאין להם היכן לסעוד. אנו נתחפש לעניים עוברי-דרך, וכך נוכל להתארח על שולחנו של הרב ונראה כיצד הוא נוהג".

הצעתו של הוויזר מצאה חן בעיני הסולטן. הוא מיהר להוציא כרוז האוסר בצו מלכותי את שתיית היין. כל מי שיפר צו זה אחת דינו, נכתב.

בערב החג התחפשו השניים לעוברי אורח ובאו לבית-הכנסת. בקרב היהודים מבוכה רבה. הכול נשאו את עיניהם אל הרב הנערץ. לפני התפילה נשא הרב דברים באוזני עדתו: "בכל דור ודור עומדים עלינו, והקב"ה מצילנו מידם. לכו חגגו את החג בשמחה, וחופץ משתיית יין, שנאסר עלינו, קיימו את הסדר כהלכתו, לכל פרטיו".

הרב הפסיק לרגע והמשיך:

"כאשר תגיעו לשתית הכוס, הרימו כוס ריקה ואמרו תפילה: 'ריבונו של עולם, גלוי לפניך שאנו רוצים לקיים את מצוותיך, אך הוד מעלת הסולטן גזר עונש מוות על כל מי שישתה יין, ופיקוח-נפש דוחה את כל התורה כולה.

בקרב היהודים מבוכה רבה. הכול נשאו את עיניהם אל הרב הנערץ. לפני התפילה נשא הרב דברים באוזני עדתו: "בכל דור ודור עומדים עלינו, והקב"ה מצילנו מידם. לכו חגגו את החג בשמחה, וחופץ משתיית יין, שנאסר עלינו, קיימו את הסדר כהלכתו, לכל פרטיו".

פנינים על הפרשה:

שעשה וחזר לסורו, וכל מה שבנה ותקן, חזר וסתר וקלקל:

סותר כל מה שבנה בקדושה

וזהו שנאמר ואם ישוב הנגע הוא העון, ופרח בבית אחר חליץ את האבנים, הינו אחר שהסיר המעשים הרעים, ואחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח, הינו אחר שהסיר כל המחשבות הרעות ועשה תשובה, אפלו הכי חזר לסורו וסתר כל מה שבנה בקדשה:

וכאילו לא עשה תשובה כלל

[ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא.] ובא הכהן, זה הקדוש ברוך הוא, בא עליו בחימה, מאחר שראה שאחר שובו מיד נחם ושב אל רצונו, והנה פשה הנגע בבית, אדרבא נתפשטה בו הזהמא ביותר ונקנה להסטרא אחרא. זוהי צרעת ממארת, ממארת לשון חסרון, דהינו ראה הקדוש ברוך הוא שעל ידי התורה שתור לסורו נמנעה ונתקרה ממנו התשובה, כי טמא הוא לעולם:

ואין לו תקנה אלא שימות ויידון בצואה רותחת

לפיכך דינו הוא, ונתן את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית, דהינו שימות (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו), ובטלו מעשיו ומחשבותיו הרעים, כמו שנאמר (תהלים קמו ד) 'תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנותיו'. שמאחר שתור לסורו וראה הקדוש ברוך הוא שלא נשארה בו שום הנאה לקדשה, אין לו תקנה אלא קבורה, לפיכך ונתן את הבית הוא שימות, והוציא אל מחוץ לעיר היא עיר ה', היא גן עדן, אין לו חלק בה (חגיגה טו), רק יוליכוהו אל מקום טמא (היא) [הוא] גיהנם מקום צואה רותחת:

כל עוד שעומד ברשעו אסור להתחבר עמו

והבא אל הבית כל ימי הסגיר אתו [יטמא עד הערב]. והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו. בא לרמוז דאסור לאדם להתחבר לרשע (אבות פ"א מ"ז), ולא להתלוות עמו ולא לאכל עמו ולא לשכב עמו, לפי שהוא טמא ומטמא. לפיכך אמר והבא אל הבית, זה הגוף הטמא שאנו עסוקים בו, כל ימי הסגיר אתו, כל עוד שעודנו ברשעו, יטמא עד הערב, דהינו אם ישב עמו כל היום, הרי הוא טמא כל היום כל עוד שהוא יושב עמו, והשכב בבית, דהינו המתאכסן עם הגוף הזה, יכבס את בגדיו, אם אתרע ושגג ונתאכסן אצלו, יכבס בגדיו, הוא שיחזור בתשובה שהוא דומיא דכבוס בגדים, ויקבל עליו שלא לשוב עוד. וכן נמי האוכל עמו:

עזיבת החטא וקבלה לעתיד

וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר וגו'. ואת הבית יקצץ וגו' (ויקרא יד מ-מא). אפשר לרמוז כל הפסוקים האלה על השב בתשובה שישוב בלב שלם, וכשישוב, יוסיף חזוק על חזוק כדי שלא יחזר לשלט עליו יצר הרע, כי כבר שלט עליו והיה תחת ידו, ואם לא יהיה עקשו תקיף בתכלית מיד יחזר יצר הרע למקומו כבתחלה:

ויעזוב מעשיו ומחשבותיו הרעים

וצריך האדם הזה השב, שיזוב כל מעשיו הרעים ומחשבותיו אשר לא טובים, וכמו שאמר הנביא (ישעיה נה ז) 'עזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וגו'. ותחת מעשים רעים יעשה מעשים טובים, ותחת מחשבות רעות יהיו כל מחשבותיו תמיד בעבודת ה' ובתורתו:

ויקבל על עצמו שלא ישוב למעשיו הרעים

וזהו שנאמר, וצוה הכהן זה הקדוש ברוך הוא, כמו שכתבנו בסמוך (פסוק ב). וחלצו את האבנים, הם מעשים רעים, אשר בהן הנגע, שמחמתם האדם נטמא מבית ומחוץ, והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר, שיקבלו עליהם שלא לשוב לעשותן עוד (רמב"ם תשובה פ"ב הלכות ב-ג). אל מקום טמא, דהינו צריך שידע השב שהמעשים הרעים הם טמאים ומטמאים האדם, כדי שלא לשוב לעשותן, שאם יחזר לעשותן הרי טמא את עצמו:

ולא למחשבותיו הרעות

ואת הבית יקצץ מבית סביב, הבית הוא גופו (זוהר ח"ג ר"ח. ובתיקון' תיקון כב טו): יסיר ממנו כל מחשבות זרות ורעות, ושפכו את העפר, הם המחשבות, יקבל עליו שהם טמאים ומטמאים, והרי עקשו השליכם למקום טמא, כדי שלא יחזר לחשב בהן עוד, שאם יחזר שהם טמאים ומטמאים:

ויעשה מעשים טובים ויחשב מחשבות טובות

ובזה יהיה נזהר, ולקחו אבנים אחרות, הם מעשים טובים הנקראים אבנים שלמות אבנים טהורות, זה יעשה תחת אבן מכשול ואבן גנף, שהם מעשים רעים שהיו בידו, ועפר אחר יקח וטח את הבית, הם מחשבות טובות שיחשב לעבודתו יתברך, תחת מחשבות רעות שהיו בו בתחלה. וזהו התקון המועיל לו:

המתחרט על התשובה שעשה

ואם ישוב הנגע ופרח בבית [וגו'], דהינו ששב ועשה עברות כמקדם, כמו שנאמר (ירמיה לא יט) 'אחרי שובי נחמתי, דהינו שניחם על התשובה

עצות וסגולות:

מעלת האחדות (א')

כל ישראל גוף אחד, ואין שייך לשונא

השונא את חברו או המתקנא בו, צריך שידע שבני ישראל כלם גוף אחד חשיבי לפניו יתברך, כמו שנאמר (ירמיה נ יז) 'שה פוורה ישראל, דכל ישראל שה אחד שהוא גוף אחד חשובים לפניו יתברך (ויק"ר ד ו).

(מעגלי צדק אות יו"ד, ד"ה יראיך יראוני)

ע"י שלום למטה, יהיה שלום בעולמות

עליונים

'בקש שלום ורדפהו', משום דאמה מבקש לעשות שלום בעולמות עליונים למעלה כדי שיתחדו על ידך, לכן עשה שלום למטה ורדף אחרי כבודך אחר החיים, כדי שבוה יהיה נעשה שלום על ידך בעולמות עליונים (זוהר ח"ג ק"ח).

(אלף בינה, מזמור לד, ד"ה סור מרע)

תלמידי חכמים נקראים חברים זה לזה

כי תלמידי חכמים נקראים חברים זה לזה (ב"ב עה:). וגם רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום צוה לחבריו שיהיה ביניהם אהבה ורעות, ולא יגרמו שתהיה ביניהם שנאת חנם (זוהר ח"ג נט:), כי הם רמוזים ביו"ד ספירות, כל אחד רמוז בספירה אחת, ואם חס ושלום יגרמו שתהיה שנאת חנם ביניהם היא רעה גדולה לעולם.

(דורש טוב, דרוש ד' למתן תורה)

יטח ללמד תורה לאחר, מאהבת

חברים

שיהיה האדם היודע התורה טורח ללמדה לאחרים, ויהיה אוהב חברים ותלמידים אהבה רבה, ולא ימנע מהם דבר ממה שיודע, וכמו שהזהיר הרשב"י עליו השלום לחברים על דבר זה ביותר, כמו שמבאר בזה הקדוש (ח"ב קצ:).

(אלף בינה, אות שי"ן ה)

לומדי התורה בפרט צריכים אחדות

ושלום

והנה השלום הוא הגורם ליחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, דשם הוי"ה בהכאה עם אדנ"י גימטריא 'השלום', נמצא דעל ידי השלום מתחברים שם הוי"ה עם אדנ"י, ובפרט ללומדי תורה צריכים שלום יותר מן הכל, לפי שהתורה עצמה נקראת 'שלום', כמו שכתוב (תהלים כט יא) 'ה' עז לעמו יתן ה' ברכך את עמו בשלום, וכיון שהתורה עצמה נקראת 'שלום', צריכים העוסקים בה להיות אהובים ביניהם ורודפים שלום כדי שתתקיים התורה ביניהם, שהיא שלום.

(אלף בינה שם)

רצון היצר הרע, וכשאדם רודף כי אם אחר תאוות הגוף הנשמה אינה מאירה בו והגוף הולך ומתגבר, לכן אין רפואה לאדם כי אם מעוט אכילה ושתיה, כי בזה תהיה נשמתו מאירה בו ויצר הרע אינו מתגבר עליו:

ובכל דוכתי בדברי רבותינו ז"ל ובספרי המוסר כלם מזהירים על מעוט אכילה ושתיה, כי אין רפואה לאדם ואין עבודה שלמה כמו זה, וכתב הראב"ד ז"ל (בעלי הנפש, שער הקדושה) שהמעט באכילתו נחשב לו כתענית. ודרשו רבותינו ז"ל (תענית יא.), לעולם יראה אדם כאלו קדוש שריו בתוך מעיו, שנאמר (הושע יא ט) 'בקרבה קדוש'. לפי שאין דבר גורם קדושה לאדם כמו מעוט אכילה, דעל זה נאמר (יבמות כ.) קדש עצמך במותר. ואזהרת האכילה היא שירחק עצמו ממיני מטעמים ומיני מתיקה שיהיה ממעט בהם בתכלית, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (גיטין ע.) סעודה שהנאתך משך ירך הימנה, ולא יהיה שבע הרבה אפלו מהמאכלים שאינם מתוקים וכו':

לכן בעל תשובה שרצה לשוב מחטאי, תחלת כל הוא התענית, שלפי שרוב העבירות שבנינו באו לו מרב מאכל ומשתה, לפיכך צריך תחלה להתענות שיתמעט חלבו ודמו ושגברו עליו תחלה עד שחטא, עקשו צריך למעט אותם. ועוד, כלי הכנעת הגוף לא שיהיה שישוב בתשובה שלמה, לכן תחלת כל היא התענית, ואז בזה ימצא הגוף מנוח וראוי לעבודה:

עוד, צריך בעל תשובה לעשות הספד, וההספד הוא החרטה שיתחרט על מעשים רעים שעברו עליו, ויתנה על הראשונות ויאמר איך עברו על נפשו מים הזידונים, ועל ידי החרטה מתכפרים עונותיו יותר, וכשמקיים חמשה דברים אלו שהם רמוזים בראשי תבות של 'תשובה', אז עליו נאמר (ישעיה ו י) 'ושב ורפא לו', ויאירו בו נפשו ורוחו ונשמתו, וישבו אליו המלאכים שהיו מלווין אותו, וזהו שאמר הכתוב (שם נו יח) 'דרכיו ראינו וארפאהו', דהיינו הדרכים שעשה בעל התשובה שהם חמשה דברים הרמוזים בראשי תבות 'תשובה', וכן נמי 'דרכיו' יש בה חמשה אותיות לרמוז על חמשה דברים הנזכרים: (גנוי המלך, תיקון התשובה אות ח)

העור והסיוע האמור בראש הפרשה, לזה גלתה לנו התורה שהקדוש ברוך הוא בוחן לבות וכליות, ואם ראה הקדוש ברוך הוא שתשובתו שלמה, אפלו אחר ארבע וחמש פעמים דחוטא ושב, הוא מסייע בכל הסיוע הנזכר, לפיכך חזרה התורה ורמזתם פעם שנית, ובמה שפבל 'בא' 'בא' שם רמזו לרבות כמה ביאות, דחוטא ושב ודחוטא ושב, והקדוש ברוך הוא יבוא לראות:

היצר הטוב מלמד זכות על השב בתשובה כראוי

ומה שנאמר ושלח את הצפר החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה, בא לרמוז, דהאדם הזה ששב בתשובה כראוי, עושה הרמת ראש גדולה ליצר הטוב, ועולה ומלמד עליו זכות לפני השכינה (זוהר ח"א קעד:). והשכינה נקראת 'חלק תפוחין' (זוהר ח"א קמב:). וזהו שנאמר ושלח את הצפר החיה, דהיינו האדם הזה השב, על ידי זכותו נעשה יצר הטוב שליח שלו, ועולה ומלמד עליו זכות לפני השכינה. וזהו שנאמר ושלח את הצפר החיה הוא יצר הטוב, אל מחוץ לעיר אל פני השדה, דהיינו עולה מלמטה למעלה לקראת השכינה ללמד זכות, השדה היא השכינה, ומסכתת השכינה עם יצר הטוב, וכזה וכפר על הבית הוא הגוף הזה, וטהר טהרה כראוי:

(פיתוחי חותם פרשת מצורע)

'תשובה' ראשי תבות תענית שיק ואפר בני ה'ספד'

אמרו רבותינו ז"ל (שער רוח"ק תיקון יז), 'תשובה' ראשי תבות תענית שק ואפר בכי הספד, כי השב צריך לקיים דברים אלה הנרמזים במלת 'תשובה'. תחלה צריך להתענות, לפי שכל גרוי יצר הרע ופתויו באדם הוא מחמת רבוי אכילה ושתיה, כי על ידי אכילה ושתיה שלא כהגון מתחמם גופו של אדם ונעשה מדור ליצר הרע, וכמעט שכל העבירות הם באים על ידי רבוי אכילה ושתיה (ברכות כט: לב.), שאם הגוף היה חלש אין בו כח לעשות עברה אבל בהיותו חזק ושבוע המיד מצא מין את מינו ונעור, וזהו

אם שב כראוי נמחה כל עונו

ואם בא יבא הכהן, זה הקדוש ברוך הוא, וראה והנה לא פשה הנגע בבית אחרי הטח את הבית, דהיינו שאחר ששב בתשובה והשליך המעשים הרעים והסיר המחשבות הרעות, והרבה במעשים טובים ובמחשבות טובות, בזה וטהר הכהן זה הקדוש ברוך הוא, את הבית זה הגוף, כי נרפא הנגע, דהיינו נמחה כל עונו:

ופעולות הקדושה נעשים בו בשבעה דברים

וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שתשובתו שלמה כראוי, משלים לו טהרתו כראוי, וזהו שנאמר ולקח לחטא את הבית שתי צפרים, הם יצר הטוב ויצר הרע. מכאן ולהלאה כמו שרמזנו בסמוך (פסוקים ב-ו), דהקדוש ברוך הוא מסייע בטהרתו סיוע גדול, ביצר הטוב כראוי, ויצר הרע נכנע כראוי, ועץ הארז יחזר גופו קדוש כראוי, ובשני תולעת הם רוח ונשמה, ואזוב, הוא נכרא לו לב טהור. ומה שנאמר והזה אל הבית שבע פעמים, לרמוז ששבעה דברים הם אלו שעשו בו פעולות הקדושה, והם: יצר הטוב שנתגבר בקדושה, ויצר הרע שנכנע כראוי, והגוף שנתקדש כראוי, והלב שנטהר, והתורה שעוסק בה, והרוח והנשמה שנתוספו כאן, וכבר כתבנו רמז הדברים האלה בסמוך (שם) קחנו משם:

ואף שכמה פעמים שב בתשובה וחזר לסורו ועתה שב כראוי

ואם תאמר, למה חזרה התורה ורמזה לנו רמז זה מאחר שרמזה זה בראש הפרשה. ויש לומר, דהרי כאן כתב (פסוק מח) 'ואם בא יבא', ויש לדקדק למה כפל 'בא יבא'. אלא אפשר דבא לרמוז כדכתבנו (פסוק מה), דמי שחזר בתשובה ושוב חזר לסורו, עליו נאמר (שם) 'ונתן את הבית שאין תקנתו אלא קבורה. ואם אחר שחזר לסורו חזר גם כן ונחם ושב בתשובה, גם זה נמחה עונו, ושלם האמר שזה שחוטא ושב ודחוטא ושב אין הקדוש ברוך הוא עושה לו

הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א: ללמדנו שגאולתו וישועתו של היהודי היא ההתבודדות ושפיכת השיח לאביו הקרוב אליו עמו ואצלו, ומצפה שיפתח פיו וימלאנו בדיבורי תפילה אמונה ובטחון. - כי שפיכת הלב לפני השי"ת היא הביטוי הנכון של הבטחון.

ומאידך, ישאו עיניהם אל ה' ויאמינו בו ובישועתו שאין לה קצה וגבול, ויבקשו ממנו בלא דחיקת השעה שימהר ויחיש את עת ישועתם.

וידוע מרבינו האריז"ל שגלות מצרים הייתה גלות הדיבור, שאף שנאנחו ויזעקו מן העבודה, לא יכלו לבטאות את צערם וכאבם בשפיכת שיח לפני המקום וכבן המתחנן לאביו, מרוב טמטום וקושי השעבוד, שלא יכלו להרגיש את קרבתו של הקב"ה אל היהודי בעת צרתו. וזה גופא הייתה גאולתם שזכו לפה-שח.

וללמדנו שגאולתו וישועתו של היהודי היא ההתבודדות ושפיכת השיח לאביו הקרוב אליו עמו ואצלו, ומצפה שיפתח פיו וימלאנו בדיבורי תפילה אמונה ובטחון.

כי שפיכת הלב לפני השי"ת היא הביטוי הנכון של הבטחון, ועל זה אמר דוד המלך: בְּטָחוֹ בּוֹ בְּכָל יַת עַם שִׁפְכוּ לְפָנָיו לְבַבְכֶם (תהלים סב, ט).

ראיתי פעם באיזה ספר מדוע הסדר הוא "פסח מצה ומרור", הלא מרירות השעבוד היתה קודם. והתירוץ, שהמרירות היא הכנה נפלאה לישועה, אבל בעת המרירות עצמה מתגברת ההסתרה עד שקשה מאד ליכור שהכל מעם ה', ורק בזמן הישועה מתגלה שכל הצער והעגמת נפש התגלגלו בהשגחה פרטית מדוקדקת מן השמים, ולולא המרירות לא היינו זוכים לישועה. ואשר על כן הקפידו למנות בליל הסדר את המרור לאחר פסח ומצה, לרמז שרק לאחר הפסח והמצה, דייקא אז רואים שכל המרור היה גם כן ישועה גמורה.

(הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א - גל' קרני אור)

ואז אזר כח יהודי והתאפק וקרא אל השי"ת: "רבנו של עולם, מדרך העולם שיושבים בראש השולחן ועורכים בפומבי ובהנאה גלויה את הסדר הערוך, כאשר אשתם כגפן פוריה ובניהם שתולים סביב לשולחנם, אבל, אני, לא זכיתי, לא לאשת חיל, ואף לא לצאצאים, ואפי' שולחן עורך אין לי, אבל - אותך, את הרבנו של עולם יש לי, ואותך לא אעזוב לעולם!"

עולם יש לי, ואותך לא אעזוב לעולם!

ומרגלא בפומי לומר ליהודים שמתאנחים לפני על צרותיהם האיומות, שעליהם לאחוז את החבל בשתי הקצוות; מחד גיסא להיזהר שלא לדחוק את השעה ולומר 'מתי איושע, מתי איושע', כי דבר זה מרחיק את הישועה. ומכל שכן שלא לבעוט בייסורים, שעל זה אמרו חז"ל: המבעט ביסורים כופלין אותן עליו (תנדא"ר פ"ב). אלא יצדיקו עליהם את הדין ויאמינו שעד בוא הישועה נגזר עליהם ממרום להתמודד עם המצוקה לתכליתם ולטובתם האמיתית והנצחית, ורק בבוא היום, בזה או בזה, יבינו מדוע. וההבנה והאמונה עצמה היא המתקת הדינים ומקרבת את הישועה.

הגוי והמרור

ידוע הסיפור על שני החברים הקבצנים, שאחד מהם היה יהודי והשני להבדיל היה גוי, ובהתקרב חג הפסח סיפר היהודי לגוי שהנה יגיע ליל הסדר ויוכלו לסעוד סעודה דשנה בבתי היהודים שמכרזים 'כל דכפין ייתי ויכול'. הגוי התלהב והגיע יחד עם חברו להתארח בליל התקדש החג בביתו של יהודי נכבד. אך מה רבתה אכזבתו לראות שבמקום לאכול מטעמים ערבים נוסלים כולם הגדות ובמשך זמן רב שהתארך והתארך הם קוראים וקוראים, ושונים וקוראים שוב.

והנה הגיעה שעת הסעודה, אבל לפני הסעודה, כיבדו אותו במרור וחזרת, ומיד כשהכניס המרור לתוך פיו, פקעה סבלנותו והתפרץ בכעס וחירף וביזה את המסובים, וברח מהשולחן מתוך כאב ואכזבה רבה.

וכאשר פגע בחבירו היהודי שהשיאו את העצה הזאת, אמר לו: למה ירמיתני? רעב נכנסתי ובמרור יצאתי! והשיבו היהודי: למה ברכת בדיוק לאחר אכילת המרור? דווקא אז מגישים את ה'שולחן עורך', בשר ודגים וכל מטעמים!

ובאמת זה הוא ההבדל בין יהודי לגוי, ורבינו השכיל להגדיר זאת בסיפורו שההבדל בין יהודי לגוי הוא כיצד לקבל את היסורים והמרירות באהבה. כי אכן זה הסוד של "המתן" - הסוד והכח הזה נמסר לעם ישראל, שיכולים להמתין ולצפות עד שתבוא ישועתם, ורק הם מסוגלים לזה הסוד, ולכן להם נמסרה התורה הק'.

וכן אנו רואים גם במבחן הידוע שיהיה לעתיד לבוא, שינסו את כל עמי הארץ במצוות סוכה כיצד הם יקבלוה, ואם לא יבעטו במנת היסורים... וכן מובא בזהר הק', שעשיו בחר לו חלקו העולם הזה החולף ועובר, ולבסוף ירש יעקב גם העולם הזה וגם העולם הבא, כי הוא ידע מהסוד של 'המתן'.

וצא ולמד על כוח הסבלנות של יהודי מהמעשה שהיה בבית ידיד נפשי אחד מן הצדיקים המפורסמים בדור הקודם שזכה להעמיד לגיונות של תלמידים הגונים ונאמנים, אבל לדאבון הלב לא זכה לצאצאים משלו, באשר ביתו זו אשתו לקתה בנפשה, ל"ע. ובבואו בליל הסדר מבית הכנסת לקיים את מצוות הלילה הקדושים, מצא שזוגתו הפכה את השולחן הערוך שהכין בעצמו מבעוד יום, ושפכה את כל תכולתו, המצות והיין והקערה, על הרצפה. ואז אזר כח יהודי והתאפק וקרא אל השי"ת: "רבנו של עולם, מדרך העולם שיושבים בראש השולחן ועורכים בפומבי ובהנאה גלויה את הסדר הערוך, כאשר אשתם כגפן פוריה ובניהם שתולים סביב לשולחנם, אבל, אני, לא זכיתי, לא לאשת חיל, ואף לא לצאצאים, ואפי' שולחן עורך אין לי, אבל - אותך, את הרבנו של

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א: וראו איך מנהג ישראל תורה, שהחל מראש חודש ניסן מתחילים ימי 'בין הזמנים' בישיבות. וכבר צווח המהרש"א על זה, והשל"ה הקדוש זצ"ל כתב: "ועיקר הכולל הכל, יהיה נעקר ונשרש מן העולם השם של בין הזמנים, לא ייזכר ולא יפקדו". אבל אם עוזרים בו להורים, והלא [מלבד מצוות כיבודם] במצוות החסד 'הקרוב קרוב קודם' (יורה דעה רנא, ג), ונמצא שבאותם ימים גם אם גמרתו סגורה, פתוחה היא!

בה המוני התמיכות שהעניק כסדר לצדקה לעניי עירו, ויתומים ואלמנות.

בערוב ימיו אמר רבי חיים עוזר: "בשעתו, לא הבנתי. צדקה היא בגדר חיי שעה, וחיבור ספר הוא חיי עולם. עכשיו אני יודע, שעזרה לאלמנה גדולה יותר משלושת כרכי 'אחיעזר'!"

ומסופר, שהרב מבריסק זצ"ל הטיל פעם שליחות חסד על בנו, הגאון רבי משולם דוד יבדל לחיים ארוכים. תמהו והעירו שאפשר בידי אחר, זה יפריעו מתלמודו. נענה ואמר: "בשעתו, שמע אבא - הגאון רבי חיים הלוי מבריסק זצ"ל - שדייני בית הדין מביעים ביקורת על מעשי החסד המופלאים של הגאון רבי אליהו חיים מייזל מלודז' זצ"ל שגורמים לו ביטול תורה. נענה ואמר: 'רב שאינו מסוגל לסגור את הגמרא כשצריכים להיטיב לזולת, אזי גם כשהגמרא פתוחה כסגורה היא. ואם הוא סוגר את הגמרא כדי לעשות טובה ליהודי, אזי גם כשהגמרא שלו סגורה הרי היא כפתוחה!..."

ונחמד את הדברים - לקנות שק תפוחי אדמה עבור משפחה נצרכת, האם נכלל בגדר קמחא דפסחא? ודאי! ולעזור להביא את שק תפוחי האדמה הביתה? אין ספק. וכי מה יועילו, אם יישארו בחנות הירקות? ולעזור בנקיון הבית, שאפשר יהיה לבשל בו את תפוחי האדמה? ודאי, מאי שנא. אז בואו וראו איך מנהג ישראל תורה, שהחל מראש חודש ניסן מתחילים ימי 'בין הזמנים' בישיבות. וכבר צווח המהרש"א (שבת קיט ע"ב) על זה, והשל"ה הקדוש זצ"ל (מסכת שבועות, נר מצוה כד) כתב: "ועיקר הכולל הכל, יהיה נעקר ונשרש מן העולם השם של בין הזמנים, לא ייזכר ולא יפקדו". אבל אם עוזרים בו להורים, והלא [מלבד מצוות כיבודם] במצוות החסד 'הקרוב קרוב קודם' (יורה דעה רנא, ג), ונמצא שבאותם ימים גם אם גמרתו סגורה, פתוחה היא!

אדוני אבי מורי ורבי, הגאון הצדיק בעל 'תפארת יחזקאל' זצ"ל, ממלא מקום אבותיו הקדושים היה, בחכמה ויראה ובהרבצת תורה. בתקופה שלפני פסח חוזר היה מהשיעור, ובידיו חבילות כלים חדשים לחג. באיזו שמחה, באיזו התרגשות הביאם! פעם קנה בחנות הכלים ברחוב מלכי ישראל, ופעם בחנות שבמאה שערים, כדי שלא לקפח אחת מהן, ששני המוכרים ירויחו לפני פסח...

אמרה לו אמי עליה השלום: "אין זה מתאים שיהודי כמוך ייכנס לחנות כלים - ואין זה לכבוד התורה שיהודי כמוך יסחב כלים ברחוב העיר!"... היה מוציא מהארון מסכת שבת, מקריא ומתרגם: רבי אבא היה קונה בשר בשלושה עשר סלעים משלוש עשרה אטליזים, מוסר הבשר

אמרה לו אמי עליה השלום: "אין זה מתאים שיהודי כמוך ייכנס לחנות כלים - ואין זה לכבוד התורה שיהודי כמוך יסחב כלים ברחוב העיר!"... היה מוציא מהארון מסכת שבת, מקריא ומתרגם: רבי אבא היה קונה בשר בשלושה עשר סלעים משלוש עשרה אטליזים, מוסר הבשר בפתח ביתו ומזרז: 'הזדרזו להכינו, ואני הולך להביא את הנתח הבא!', כדי שיטעם בשבת מן המובחר... ואמר: "מה שייך לחשוב על הכבוד האישי, כשהמדובר בכבוד החג הקדוש!"

רבי חיים עוזר זצ"ל ללודז', לקבל הסכמת הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל לספרו 'אחיעזר', וכשענין בחיבור השתאה ואמר שלא פילל שיצמח בדורו גאון כדורות הראשונים והעניק הסכמה נלהבת, אזר רבי חיים עוזר עוז ושאלי: "ומתי נזכה לספרו של מר?"

נענה: "אני בעיצומה של כתיבתו!".

הכניסו לחדרו והראהו מחברת עבה. נטלה רבי חיים עוזר בחרדת קודש ופתחה, והיו רשומות

חסד ועזרה לזולת בגופו לכבוד פסח

לפני שאספר כמה מעשים, אספר סיפור כהקדמה נחוצה:

רבן של ישראל, ה'חפץ חיים' זכר צדיק וקדוש לברכה, חיבר ספרים רבים לזיכוי הרבים, ספרי הלכה ומוסר לרוב. בעצמו היה מסבב בקהילות ישראל ומציעם למכירה. בכל מקום בואו היה עולה לדרוש בפני עם ועדה בדברים היוצאים מן הלב. בעיקר דרש בשני נושאים: שמירת שבת קודש וידיעת הלכותיה, ומזכיר היה דברי היעירות דבש' (ח"ב דרוש ג, המובאים ב"משנה ברורה" בפתחה להלכות שבת) ש"מי שלא למד הלכות שבת על בורין פעמים ושלוש, לא יוכל להימלט שלא יקרה לו חילול שבת, הן דאורייתא הן דרבנן", וחומרת חטאי הלשון.

מורגלים היו בפיו דברי הגאון מוילנא זצ"ל בביאור דברי הגמרא (שבת קנה, ב) שאין 'עני' מן הכלב שמזונותיו מצומצמים, ואין 'עשיר' מחזיר, שמזונותיו מצויים לו בכל מקום, שאוכל כל תועבה, סחי ומאוס. והיינו, שיש מצוות 'עשירות' שכל ישראל נוהרים בהן, כמאכלות אסורות בכלל וחזיר בפרט, ויש מצוות שלא זכו, כחטאי הלשון שעליהם אמרו (פסחים ק"ח ע"א) שהמספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, ואין נוהרים בזה - אם טיפת חלב נופלת לתבשיל עוף, ספק אסור דרבנן, וכבר רצים לרב וזורקים לאשפה, ומכשירים כלים. ולשון הרע, שעלולים לעבור בכל דיבור תשעה עשר לאוין, ארבע עשרה מצוות עשה וארבעה ארורים רחמנא לצלן, נעשה כהיתר...

כשירד מן הבימה, שמע יהודי מפטיר לשכנו: "צודק הדרשן! לא צריך לעשות כזה ענין משאלת בשר עוף בחלב..."

"הויל!" זעק הנביא (ישעיה ה, כ). "הוּי האַמְרִים לְרַע טוֹב וְלְטוֹב רַע, שְׂמִים חֶשֶׁךְ לְאֹר וְאֹר לְחֶשֶׁךְ שְׂמִים מֵר לְמִתּוֹק וּמִתּוֹק לְמֵר!"

הזהירות במאכלות האסורים המטמטמים את הלב (יומא לט, ב) נאה ויאה, לא להקל בה חלילה, אלא להצביע על חומרת חטאי הדיבור, שהנכשל בהם! "אומר הקדוש ברוך הוא לשר של גיהנום, אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה דנדננו" (ערכין טו, ב). רחמנא לצלן!

זה הפחד הגדול כאן, שבמקום להבין כמה נשגבה מצוות החסד, יקטינו חלילה ערך מצוות תלמוד תורה, ו'הבאתי עלי כו' ולא ברכה', חלילה! לכן הריני מוסר מודעה: מצוות תלמוד תורה כדקיימא קיימא, והיא כנגד כולם (ריש פאה), ועוון ביטולה כנגד כולם (ספרי, עקב). ועם זאת, כמה גדולה מצוות החסד

- שידוע שכאשר הגיע רבן של ישראל הגאון

כלים ומאכלים. אמר: 'אלו היו באים רבותי להתארח בצל קורתך, האם לא הייתי טורח לפניהם?!' (שבת קיט, א)
ואמר: "מה שייך לחשוב על הכבוד האישי, כשהמדובר בכבוד החג הקדוש!" והוסיף: "חג הפסח הוא חג החינוך, 'הוגדת לבנך' - כמה חשוב שהילדים יראו איך יש להתכונן לחג ולכבדו!"
(הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א - הגדה של פסח 'מקרבן לתורה')

בפתח ביתו ומזרו: 'הזדרזו להכינו, ואני הולך להביא את הנתח הבא!', כדי שיטעם בשבת מן המובחר - רבי אבהו ישב על שרפרף ולבה את האש בתנור. רב ענן חגר סינר שחור ועסק בבישול המאכלים. רב ספרא חרך בעצמו ראש הבהמה. רבא מלח גדיים. רב הונא הדליק הנרות. רב פפא שזר הפתילות. רב חסדא חתך עצם להסקה. רבה ורב יוסף בקעו קורות להסקה. רבי זירא האחזי האש בעצים. רב נחמן בר יצחק היה נכנס ויוצא תמיד ונושא משאות,

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: י"ל לפי דרכו, דהנה התינוקות אינם יכולים לומר כמה מכות שיש בה רי"ש, לדוגמא, צפרדע, ערוב, דבר, ברד, ארבה, בכורות, לכן נתן רבי יהודה סימנים ודילג בהם אות רי"ש כדי שהתינוקות יכלו לומר המכות.

שהתינוקות יכלו לומר המכות.

ליל הסדר ע"ש שאומרים המכות כסדרם

בטעם הדבר שנקרא ליל החג בשם 'ליל הסדר' כבר נאמרו כמה וכמה מהלכים.
ונראה לחדש אופן נוסף על פי מה שכתב החתם סופר בדרשותיו) שבת הגדול דרוש כה), בהא דאמרינן בהגדה 'רבי יהודה היה נותן בהם סימנים, דצ"ך עד"ש באח"ב', שאיתא בהגהות מימוני הטעם שהוצרך רבי יהודה לתת בהם סימנים, כי בתהלים מהופך הסדר של המכות בשתי מקומות, במזמור ע"ח ובמזמור ק"ה, על כן הוצרך רבי יהודה לתת סימן כדי שלא ישכחו את הסדר הנכון.

והקשה החתם סופר, דבאמת צריך ביאור, מדוע היפך דוד המלך את המכות והזכירם שלא כסדרם, ותירץ, שיש סכנה להזכיר את המכות כסדרם, כי בזה מעוררים את אותם המזיקים הממונים על המכות וגורמים שיוכלו להזיק ח"ו, לכן הפך דוד המלך את סדר המכות כדי שיהפכו הצינורות שלהם ולא יוכלו להזיק כלל, אכן, בליל פסח, שהוא ליל שימורים, אין צריך לחשוש מן המזיקים ומותר להזכיר את המכות כסדרם, לפיכך נתן רבי יהודה סימנים לסדר המכות בראשי תיבות, כי כאשר לומדים עם התינוק קודם הפסח אומרים לו את המכות שלא כסדרם, מפני הסכנה, ונותנים לו זה הסימן 'דצ"ך עד"ש באח"ב' שידע את הסדר הנכון שיאמרו בליל פסח. עכדה"ק ועיי"ש.

ויש לומר שמהאי טעמא נקרא 'ליל הסדר', להורות שרק בלילה זה מותר לומר את המכות כסדרם כי ליל שימורים הוא לה'.

(הגאון רבי מאיר צוויבל - גליון המאיר)

בליל פסח, שהוא ליל שימורים, אין צריך לחשוש מן המזיקים ומותר להזכיר את המכות כסדרם, לפיכך נתן רבי יהודה סימנים לסדר המכות בראשי תיבות, כי כאשר לומדים עם התינוק קודם הפסח אומרים לו את המכות שלא כסדרם, מפני הסכנה, ונותנים לו זה הסימן 'דצ"ך עד"ש באח"ב' שידע את הסדר הנכון שיאמרו בליל פסח

רבי יהודה נתן סימנים לתינוקות שאין יכולים לומר רי"ש

רְבִי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִמָּנִים: דְּצ"ךְ עַד"ש בְּאֲח"ב.

איתא בגמ' (סוטה יא, ב) דכאשר הגיע הזמן שהיו הנשים צריכות להוליד את בניהם, הולכות ויולדות בשדה, וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר (יחזקאל טז ד) וְתַרְבִּי וְתַגְדְּלִי וְתַבְאִי בְעֵדֵי עֲרֵיִים, אל תקרי בעדי עדיים אלא בעדי עדרים וכו'. והקשה המהרש"א (שם) לכאורה לא מצינו מלה שיהיה חסר הרי"ש שהיא עיקר המלה. ותירץ בדרך צחות, לפי שדרך הקטנים שמוצא הרי"ש קשה להם בדיבור, ומדלגים אותה בדיבורם, בפרט אלו הקטנים שנתגדלו במקום שאין אדם, וכאילו עמהם ידבר הכתובים בלשונם, ותבואי בעדי עדיים במקום עדי עדרים בדילוג הרי"ש, עיי"ש.

ובזה יתבאר דברי המדרש (שה"ש רבה א) 'מפי עוללים וינקים יסדת עז' (תהלים ח, ג) אין עוז אלא תורה ע"כ. והיא פלאי למה לא אמר במפורש 'יסדת תורה', ולפי דברי המהרש"א יובן הפלא ופלא, שלפי שהעוללים ויונקים אין יכולין לומר מלת 'תורה' שיש בה רי"ש לכן קראם עוז, וזה מפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

והנה החתם סופר בדרשותיו (שבת הגדול דרוש כה) כתב טעמא דמילתא שנתן רבי יהודה סימנים לסדר המכות בראשי תיבות, כדי שהתינוקות יזכרו את הסדר הנכון שיאמרו בליל פסח. עיי"ש.
וי"ל לפי דרכו, דהנה התינוקות אינם יכולים לומר כמה מכות שיש בה רי"ש, לדוגמא, צפרדע, ערוב, דבר, ברד, ארבה, בכורות, לכן נתן רבי יהודה סימנים ודילג בהם אות רי"ש כדי

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

מה יעשה לאחר שתיית כוס ראשון שלא תשאר בלא ברכה אחרונה | בדיקת חמץ בצימר או מלון | צימר ששייך לנכרי | ברכה על הבדיקה באמצע החג | בתי מלון יוקרתיים | מכירת חמץ לעסק שבעליו אינו דתי | חילוק בין מכירה ע"י ירא שמים | קבילות שטר המכירה בבתי משפט | נוסח שטר המכירה לשאינם שומרי תורה ומצוות | חמץ שנמכר שלא כדין

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

מה יעשה לאחר שתיית כוס ראשון שלא תשאר בלא ברכה אחרונה

שאלה: הרבה תלמידי חכמים מאריכים באמירת ההגדה ובסיפור יציאת מצרים, ונמצא שיש הפסק בין כוס ראשון לכוס שני יותר משיעור עיכול, ונמצא ששתיית הכוס ראשון נשאר ללא ברכה אחרונה, ונשאלת השאלה האם יש עצה שלא תשאר השתייה ללא ברכה אחרונה?

תשובה: כתוב בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן ריג) ואני ראיתי את מורי רבינו מאיר זצוק"ל שברך אחר טיבול ראשון בורא נפשות, ואחר כוס ראשון ברכה אחת מעין שלש וכן אחר כוס של ברכת המזון, וכן כתב רבינו שמשון בתוס' ערבי פסחים, ואני סבור שאפילו לפי דברי ס' המצות שלא תחשב הגדה היסח הדעת יש לברך אחר טיבול ראשון בורא נפשות, כי שמא ישהה בהגדה עד שיתעכל הטיבול ראשון במעיו נמצא שלא ברך אחריו, וכן אחר הכוסות יברך

ובתשובות והנהגות (ח"א סימן שה) כתב דשיעור עיכול נאמר רק כאשר שותה להנאה, אבל כאשר שותה לכוס של מצוה, לא תקנו שיעור עיכול רק היסח הדעת, כיון דהשתיה ואמירת ההגדה דבר אחד הוא.

ושמעתי גם עצה לשתות קצת יין במהלך אמירת ההגדה כדי שלא יעברו ע"ב רגעים בלי שתיית יין.

ואחרים כתבו לא להאריך מכוס ראשון עד השני יותר מע"ב מינוט. ונראה דלכתחילה ישתדל לעשות כעצה זו ולא ישהה באמירת ההגדה יותר משיעור עיכול דהיינו ע"ב דקות, משני טעמים האחד משום דבזה לכו"ע לא יבטל את הברכה אחרונה, ועוד דכתב שער הציון (סימן תעב סק"ב) על הא דכתב השו"ע (ס"א) מצוה למהר לאכול בשביל שלא ישנו התינוקות, וז"ל: אי אפשר לומר דהכוונה הוא שיקצרו בהגדה דאטו האכילה הוא העיקר.... ואפשר לומר בכוונת המחבר דשפיר יש למהר ולהגיע לידי מוציא מצוה, כדי שישאלו התינוקות למה אוכלים מצוה.... וצ"ע, עכ"ל. כלומר יש למהר את ההגדה, כדי להגיע בזמן למוציא מצוה.

מהאי טעמא. וכן אמרו התוס' סברא זו פרק ערבי פסחים, עכ"ל. וכן נאמר במנהגי קומרנא דמהאי טעמא נהגו אצלם לברך ברכה אחרונה אחרי כוס ראשון והוא דבר חדש. ויש שכתבו שראוי לשתות בכוס קידוש רק רוב כוס ואמנם יוצאים בו רק בדיעבד, אך אין חשש של ביטול ברכה אחרונה לרוב הפוסקים.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

צימר ששייך לנכרי:

בזה, ונראה (בסימן תמ"ו) שדעתו שצריך לברך, וכן כתב החק יעקב (סק"ה) והמקור חיים (חי' סק"ג) והשו"ע הרב (ס"ד). אמנם באליה רבה וחק יוסף (סק"ג) ופמ"ג (א"א סק"ב) ומגן אלף (סק"ב) מצדדים דסק ברכות להקל. ופסק המשנ"ב (שם) שכיון שכבר בדק ובטל כדינו וקיים תקנת חכמים, אפשר דברכה ראשונה שברך אז קאי על כל מה שיהיה אף בתוך הפסח, וספק ברכות להקל.

בתי מלון יוקרתיים:

ויש אומרים שבתי מלון יקרים מאוד המקפידים על ניקיון ברמה מאוד גבוהה, לא כמו בצימרים ומלונות רגילים, אם המלון שייך לנכרי שכל הבדיקה שצריך לעשות הוא רק כדי לא לראות חמץ בחג, ולא משום שרוצה לזכות במקום, אזי אין חיוב לעשות בדיקה, כי זה נחשב למקום שאין רגילים להכניס בו חמץ.

הלכה למעשה:

להלכה, מאחר ולא עשו בצימר או בחדר המלון בדיקת חמץ, מחויב לעשות בדיקה כאשר הוא מגיע, אף בתוך החג. ואם לא עשה בדיקת חמץ בברכה קודם החג, יעשה הבדיקה בברכה. ואף שלא זוכה במקום, יש חשש שיהיה שם חמץ וגזרין שמה ישכח ויאכל. וכן פסק בשבט הלוי (שם), וכן כתב בחוט השני (שבת א' עמוד שיז) שהנוסע לפסח לבתי מלון ובתי הארחה שלא בדקו שם החמץ, צריך לבדוק שם את החמץ.

בדיקת חמץ בצימר או מלון

שאלה: השוכר צימר או חדר במלון באמצע חול המועד האם צריך לעשות בדיקת חמץ בחול המועד לפני שנכנס?

תשובה: צריך לעשות בדיקה בברכה. ואם כבר בירך על בדיקת חמץ במקום אחר שהיה, יבדוק בלא ברכה.

מקורות להרחבה:

מבואר בגמרא (פסחים ד.) המשכיר בית לחברו, אם עד שלא מסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק, ואם משמסר לו מפתחות חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק. וכן נפסק להלכה בשו"ע (סימן תל"ז ס"א).

שכירות צימר או חדר במלון:

והנה היה מקום לומר כי שכירות צימר או חדר במלון אין זה כמו שכירות בית, שאינו קונה המקום ממש אף שמקבל המפתחות, אך מ"מ כתב בשבט הלוי (ח"י ס"ח) דאין קנין השכירות לבד גורם, דהא קי"ל שכירות לא קניא, אלא עיקר מסירת הרשות שיהיה עומד לרשות השוכר להשתמש, והוא יוצא ונכנס כרצונו, ושכירות חדר במלון ויש לו זכות השתמשות וישלם ע"ז, די בשכירות זו לחייבו בבדיקה עם ברכה.

שמה ישכח:

ואמנם, נכון הדבר שכאשר מגיע לצימר או למלון השייך לנכרי, אם יש שם חמץ, החמץ אינו שייך לו, וממילא אינו עובר ב'בל יראה ובל ימצא', אכן מ"מ צריך לבדוק, מאחר ובטעם הבדיקה מצינו שנחלקו רש"י ותוספות, שיטת רש"י שהטעם של בדיקת חמץ הוא משום 'בל יראה ובל ימצא', אבל שיטת התוס' שהחיוב בבדיקת חמץ הוא שמה ישכח ויאכל לבדוק, וכן פסק במשנ"ב (סימן תל"א סק"ב) שחיוב בדיקת חמץ הוא לא רק משום 'בל יראה ובל ימצא', אלא גם משום שגזרין שמה ישכח ויבוא לאכול.

ברכה על הבדיקה באמצע החג:

מובא במשנ"ב (סימן תל"ה סק"ה) ובשער הציון (סק"י"ב) שנחלקו האחרונים, באדם שכבר בדק וביטל כדין קודם הפסח, ומצא חמץ בפסח, אם צריך לברך שוב. המג"א (בסימן תל"ה) מסתפק

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

לשאינם שומרי תורה ומצוות?

תשובה: רבינו הגר"ש אלישיב הורה לגופי הכשרות להכניס תוספת בשטר מכירת חמץ של בעלי עסקים, שלאחר התייעצות עם משפטנים בכירים נראה שעל ידי"כ יהיה מבורר למוכר שנעשית כאן מכירה גמורה מצדו, ולהלן:

א. המרשה מצהיר בזאת כי טענת חוזה למראית עין ו/או טענת חוזה לצרכים דתיים, לגבי שטר הרשאה זה, ולגבי שטר מכירה שיחתום בית הדין עם הנכרי, על סמך שטר הרשאה זה, תהא בלתי קבילה.

ב. כל דין ודברים לגבי שטר הרשאה זה, יתקיים בדין תורה בפני בית הדין הרבני שייבחר על ידי גותן הכשרות.

ג. ידוע למוכר, שהואיל ויהודים יראים ושלמים סומכים על שטר מכירה זה לגבי איסור חמץ. הרי כל טענה שתועלה על ידו לגבי תקפות המכירה ו/או גמירות דעתו, בנוסף להיותה בלתי תקפה, תחייבו בקנס של 100,000 ₪ שיטיל עליו בית הדין הרבני הנ"ל שאותו הוא מקבל עליו.

ד. דין חתימה על שטר הרשאה זה, כדין חתימה על שטר בוררין לכל דבר, כאשר הבורר הוא בית הדין הרבני הנ"ל.

חמץ שנמכר שלא כדין

שאלה: האם יש הבדל לאחר הפסח בין חמץ שנמכר ע"י יר"ש לבין חמץ שנמכר ע"י מי שאינו יר"ש?

תשובה: רבים טועים לומר שההקפדה על אי אכילה לאחר הפסח מחמץ שנמכר לנכרי, היא רק חומרא בעלמא כמובא בשם הגר"א במעשה רב (i) ורבי עקיבא איגר (כתבי רעק"א מח). ומשום כך לא נזהרים בזה, שהרי "הידור הוא ולא חובה". דעה זו נכונה לגבי מוכר ירא שמים שמכר חמץ, שברורה לנו כוונתו הטהורה שלא להיכשל באיסור חמץ ואכן מכר כדת וכדין או לגבי מוכר שאינו ירא שמיים שמכר עפ"י השטר הנ"ל.

אמנם מהאמור לעיל מבוואר כי חמץ שנמכר לנכרי שלא עפ"י השטר הנ"ל, בוודאי חוכא ואטלולא הוא, והחמץ נאסר לגמרי מדין חמץ שעבר עליו הפסח.

קבילות שטר המכירה בבתי משפט

שאלה: מדוע עלינו לרדת לסוף כוונת המוכר. חתימתו על שטר המכירה מחייבת אותו לתת לנוכרי ליטול החמץ לכשירצה.

תשובה: אין אפשרות לאלצו, מאחר ולשטר זה אין תוקף חוקי קביל בבית משפט. ואמנם היו שטענו כי מאחר וחותרם על כך כדת וכדין, הרי שטר זה יחייבו אף בבית משפט, אך עו"ד ר' יעקב וינרוט ז"ל טען בפני רבינו הגר"ש אלישיב כי בית המשפט יוכל לדחות שטר זה בתואנה שהיתה זו מכירה לצרכים דתיים בלבד, ולא כמכירה אמיתית.

ולמרות שהנכרי התחייב בערב החג לשלם על מה שייקח, הרי בדרך כלל מוכרים את החמץ לפועל פשוט המתפרנס ביזע לפת לחמו, ובעל הבית חושש שאכן לא ישלם את הסכום הגבוה השווה לכל החמץ הקיים במפעל.

וגם אם ימכור לנכרי עשיר ויאפשר בפועל לנכרי ליטול את החמץ, זהו רק מפני שחושש מהסרת הכשרות, ולא משום שרואה את מעשיו כמכירה.

נוסח שטר המכירה לשאינם שומרי תורה ומצוות

שאלה: האם בכל זאת יש דרך למכור

מכירת חמץ לעסק שבעליו אינו דתי

שאלה: האם ניתן למכור חמץ עבור עסק שהבעלים אינם שומרי תורה ומצוות?

תשובה: מכירת החמץ הרגילה הנהוגה בכל מקום, לא מועילה למפעלים וחנויות שבעליהם אינם שומרי מצוות. והתבטא רבינו הגר"ש אלישיב "מכירה זו היא 'דברים בטלים' והחמץ נאסר כדין חמץ שעבר עליו הפסח". וכדברי המשנה ברורה (תמח, יב) שאם מתחילה בשעה שמכר מוכח שכל המכירה לא היתה אלא כהערמה בעלמא "אפילו בדיעבד אסור החמץ".

חילוק בין מכירה ע"י ירא שמים

שאלה: מה החילוק בין מכירה ע"י יר"ש למי שאינו?

תשובה: יהודי ירא שמים המוכר חמצו לנכרי עושה זאת בלב שלם מתוך רצון להינצל מאיסור חמור זה. ואם אכן יבוא אליו הנכרי בפסח לדרוש את חמצו, ייתן לו את החמץ ללא ספק כיון שיודע שבלאו הכי אינה מכירה כלל, ונמצא שנכשל באיסור "בל יראה ובל ימצא".

אך בעלי חנויות ומפעלים שאינם שומרי תורה ומצוות אשר מוכרים את חמצם לא עושים זאת מתוך רצון כנה להינצל מהאיסור, אלא מתוך שנאלץ להישמע להוראות גוף הכשרות, המאיים עליו שאם לא ימכור את החמץ, תוסר ההשגחה ממפעלו, ואינו רואה זאת כמכירה גמורה לכל דבר ועניין, ואם אכן ידרוש הנכרי את חמצו, לא ייתן לו את החמץ אלא מחשיבו כעין 'טקס דתי' הנדרש מטעם גוף הכשרות. ומה שכתב באגרות משה (או"ח א, קמט) שאף הנכשל באיסורי חמץ, לא עושה זאת אלא לתיאבון. ולכן הוא שמח במכירה בכדי להינצל ככל שיוכל מאיסור חמץ. אך דעת רבינו שזה עצמו לתיאבון, כיון שיש במכירה הפסד כספי, אנו סהדי שלא גומר בדעתו להקנות לנכרי.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא מציעא דף נב-נט

להשוות שטרות כסף לשאר מטבעות, אלא אין עושין מעשה במה שלא שמענו מרבתינו, ואפשר שכדי שלא יבואו ויזלזלו בפדיון מעשר שני אין לעשות כן, וצ"ע.

אולם במנחת שלמה (ח"א סי' עא אות כג) כתב להשוות דין שטרי כסף למטבעות שאין בשווי העצמי של המתכת שוה פרוטה, וכתב לפי זה שאין לחלל אלא על מטבע שיש בה שווי עצמי ששוה פרוטה.

חילול שבת לצורך שבת

בגמ': למעוטי קרקע דלית בה אונאה (בבא מציעא נג, א).

בשו"ע (או"ח סי' תקו ס"ג) פסק המחבר, הלש עיסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה, אבל עיסה שנלושה בעיו"ט, אסור להפריש ממנה חלה ביו"ט. והוסיף הרמ"א וכתב אלא אוכל ומשייר קצת, ולמחר מפריש מן המשווייר חלה.

בפוסקים דנו מה יעשה מי ששכח להפריש חלה מלחם חמץ שאפה לערב פסח שחל להיות בשבת, שאז אי אפשר לאכול ולשייר ולהניח עד למחר שהרי הוא חמץ.

בבאר היטב (שם סי' תמד סק"א) כתב, והבאר היטב אשר לפני כתב שיכול להאכיל המשווייר לכהן קטן, ולא הבנתו דבריו מה מועיל זה סוף כל סוף האיך הפריש חלה.

בשאלת יעבץ (ח"א סי' קלג) דן בזה, וכתב שאם אין לו לחם אחר משורת הדין רשאי לתקנו, שהרי מהתורה מותר, ואפי' בטבל גמור דורשים (בימות צג). 'למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים' לרבות שבתות וי"ט. שלא יבטל מעונג שבת וי"ט בשביל תיקון הטבל, ועכ"פ בחלת חו"ל שהיא דרבנן, וכשאין לו לחם אחר רשאי להפריש [עיי"ש שהאריך באיזה אופן יפריש].

דוגמא ליסוד זה הביא ממה שאמרו בסוגיין, הכל מודים בהקדש בשבת שחילל ואין חומש מעכב. משום דכתיב 'וקראת לשבת עונג'. וכתב, אע"פ שאינה ראייה גמורה זכר לדבר הוא.

אמנם בפנים מאירות (או"ח ח"א) הביא דעת הראשונים שלא מועיל אם הפריש חלה ואף בחלה דרבנן אינו יכול להפריש אם שכח.

ובמשנה ברורה (שם ס"ק כג) כתב, בע"פ שחל להיות בשבת שאפה לחם חמץ על שבת, שאי אפשר לאכול ולשייר ולהניח עד למחר, אם לא הפריש חלה מע"ש הסכימו כמה אחרונים שסומכים בדיעבד על הפוסקים שבחלת חו"ל מותר להפריש אפילו בשבת וי"ט, ויפריש ויתננה לכהן קטן פחות מ'ט', או אפילו לגדול שטבל, ואף שיש אחרונים שסוברים שאין לו תקנה לפת זה לאכילה, מ"מ במקום הדחק שאין לו פת אחר לשבת יש לסמוך להקל.

צדקה פחות משוה פרוטה

בגמ': חמש פרוטות הן וכו' (בבא מציעא נה, א).

לפעמים שאין רואים מיד שהוא מזויף, אז יכול הלוה לומר שלא היה צריך לידע בשעת נתינה שהוא מזויף, והוא קים לו שהדין כהראשונים הסוברים שכשלא היה צריך לידע אף בטענת איני יודע אם פרעתיך פטור.

ובספר נתיבות השלום (ארחות משפט נתיב יז אות יד) כתב, שדעת רוב האחרונים כדעת ה"ט"ז שפטור, ובספר חוקי משפט (חתן המג"א אות א) הביא שדיינים בזמנו הורו כה"ט"ז, ובערוך השולחן (שם ס"ה) כתב, שגדולי האחרונים נחלקו בסברא זו, ודעתו נוטה יותר לדעת ה"ט"ז, ומסיק למעשה שמהראוי לעשות פשרה בענינים כאלו.

בבירור הלכה (ח"מ ח"א סי' עה) האריך בזה, והביא שדעת הר"ף בתשובה שאם המלוה אומר שברי לו שהמטבע היה מזויף, והלווה אומר שאינו יודע, הרי זה כאינו יודע אם פרעתי לך וחייב להחליף לו למטבע אחרת, וכן הביא שדעת הרבה אחרונים, עיי"ש.

פדיית פירות מעשר שני על מטבעות ושטרות זמניים

בגמ': ונייתי שתי פרוטות ונחלל עלייהו מעשר (בבא מציעא נג, א).

כידוע בזמן חז"ל היו המטבעות עשויות מכסף וזהב ממש, וממילא היה להם שווי עצמי, לא כן בימינו שהשווי האמיתי של המטבעות והשטרות אינו הסכום הנקוב בהם, וכל ערכם הוא רק מחמת הסכמת המדינה שיהיו המטבעות והשטרות שוות ערך זה או אחר. היות וכך, דנו הפוסקים אם אפשר לפדות מעשר שני במטבעות של זמנינו, ומה הדין בשטרות כסף.

והנה בסוגיין הקשו ונייתי שתי פרוטות ונחלל עלייהו מעשר. ומכך כתב החזון איש (דמאי פ"ג הי"ב) שיש ללמוד שפדיית פירות מעשר שני נעשית על כל מטבע, ולא דוקא על מטבע של כסף, שהרי פרוטה היא מנחושת.

עוד הוסיף החזון איש שבזמנינו שאין למטבע שוויות בעצם, אעפ"כ כיון שיש בה שווי משום שהיא מטבע, נחשב שווי, והוסיף שמן הדין היה

פרע חובו ומצא המלוה מטבע

מזויף

בגמ': ואם היה מכירה אפילו לאחר שנים עשר חדש כו' (בבא מציעא נב, ב).

ב"ט"ז (ח"מ סי' עה בסוף הסימן) כתב, אדם שפרע חוב לחבירו, ואחרי הפרעון בא המלוה עם מטבע מזויף ואמר שהוא ממעות הפרעון שקיבל ממנו, והלוה אומר שהוא כבר פרע את חובו ואינו יודע אם מטבע זו היתה בתוך דמי הפרעון, נחלקו בזה הדיינים אם נחשב כדין שאם אומר הלוה איני יודע אם פרעתיך שחייב הלוה לשלם, שהרי כאן מודה שהיה חייב לו, ונתעורר אצלנו ספק אם שילם לו, שהרי אם שילם במטבע מזויף אי"ז נחשב לפרעון, או שהוא כמו איני יודע אם אני חייב לך, שבזה פטור הלוה מלשלם שהרי אינו מודה שהיה כאן חוב כלל.

וכתב ה"ט"ז שפטור מלשלם, משום שהטעם שאיני יודע אם אני חייב לך שפטור, הוא מפני שמעמידים הדבר על החזקה כמו שהיה עד עכשיו קודם שנולד הספק, ועד עכשיו הרי לא היה חייב לו מאומה, ורק באיני יודע אם פרעתיך חייב, מפני שהרי קודם שנולד הספק שאולי פרעו היה חייב, ולכן נשאר הדבר בחיובו, וכאן במטבע מזויף הרי פרעו, ורוב מטבעות טובות הם ואינם מזויפות, וא"כ יש כאן חזקה שתשלומי פרעון טוב הוא, ולכן מעמידים על החזקה שפרעו, ותביעתו תביעה חדשה היא ודינו כאיני יודע אם אני חייב לך שפטור.

להוכיח לנידון זה הביא ה"ט"ז דברי הרמב"ם (מכירה פ"ב הי"ב) שפסק עפ"י סוגיין, הנותן סלע חסרה לחבירו, אם היה מכירה אפילו לאחר שנים עשר חדש הרי זה מחזירה, ואם היה אפשר להוציאה על ידי הדחק אינו יכול להחזירה לאחר זמן, אלא אם כן קבלה ממנו במדת חסידות. ויש לדייק שדין זה אמור רק כשמכיר את הסלע, אולם כל שאינו מכירו אינו חייב, משום שהוא ספק וודאי, ולא אומרים שהוא איני יודע אם פרעתיך.

אך בפתחי תשובה (שם ס"ק כד) הביא, שהש"ך (חו"מ סי' רלב ס"ק ט"ו) הביא תשו' רשד"ם (סי' פ) ועוד אחרונים שחולקים על זה, והביא לבאר סברתם בשם הפנים מאירות (ח"א סי' ס), שמכיון שהיו אצלו המעות בתורת הלוואה, אף אם כל המעות שהחזיר היו טובים הרי הוא מודה שהיה חייב לו מתחילה, והרי נפקע חיובו רק אם כל המעות בודאי טובים ואינם מזויפים, וא"כ כל עוד שאינו יודע בבירור שמעותיו היו טובים כגון כאן שאומר הלוה שאינו יודע, הרי זה כאומר איני יודע אם פרעתיך וחייב לשלם לו.

עוד הביא בשם התומים (ס"ק כב) שכתב לחלק בדבר, שאם הלוה נתן למלוה מעות ולא עיין מקודם במה שנתן לו, ובא המלוה ואומר שנתן לו כסף מזויף, צריך להחזיר לו, מפני שהיה צריך הלוה לבדוק מקודם אם הוא מזויף, וכיון שלא בדק הרי זה כאיני יודע אם פרעתיך, שהרי אינו בטוח שפרעו, אבל אם בדק הלוה המעות לפני שנתן לו, ועכשיו טוען המלוה שלא שם לב כשקיבלם שהמעות מזויפים, כאשר הדרך

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

ימים ומקבל שכר לחודש, אבל כשנעשה הדבר בשבת בלבד, אסור לקבל שכר על כך.

הטור (או"ח סי' תקפה) הביא דברי אהו רבינו יחיאל, שתמה מזה על מנהג התוקעים בראש השנה וכן החזנים בראש שמקבלים שכר, שיש לאסור משום שכר שבת.

אולם המרדכי (כתובות סד.) אחר שהביא מה שחשש רבינו ברוך לאסור לחזנים לקבל שכר על תפילת שבתות וימים טובים, כדין שומר התינוק בשבת, שוב הביא דברי רבינו שמואל שהתיר, מכיון שהשכר הוא לקיום מצוה להתפלל בצבור. וכן כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (פראג סי' תתסז).

למעשה כתב המחבר (או"ח סי' שו ס"ה) אסור להשכיר חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר.

אולם בהלכות ראש השנה (או"ח סי' תקפה ס"ה) פסק המחבר, הנוטל שכר לתקוע בראש השנה או להתפלל או לתרגם בשבת ויום טוב, אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה, ומשמע שעכ"פ אין בזה איסור כלל.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' סו) נשאל בדבר אלו שהולכים לטבול במקוה בשבת בלבד ופוטרים עצמם מלשלם משום שזוהו שכר שבת. והשיב, ודאי שצריך לשלם, מפני שזה כשכר שבת לצורך מצוה, וכשם שלענין החזנים נהג העולם כדעה שניה להתיר במקום מצוה.

טעם נוסף כתב שצריך לשלם, עפ"י הנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' כו) שבעל המקוה לוקח שכר האלקטרי ושימוש והוצאות שלו עבור מטפחות נקיון ועוד, וכלשונו של הנו"ב, הישמע כזאת שמי שלקח דבר מחבירו בשבת שלא יפרע לו בחול, ובודאי מצוה לשלם כאשר העיד הנו"ב שנהגו לשלם.

שמכר שטר הגרלה [לאטריע צעטיל] אחר שכבר עבר יום הגורל, ואח"כ נודע שמספרו זכה בגורל, האם יוכל לבטל המקח בטענה שבשעה שמכר כבר עברה ההגרלה וגורלו הצליח.

בתשובתו דן המהרש"ם אם לשטרות הגרלה יש דין שטרות שאין להם אונאה, וציין לדברי השאילת יעבץ (ח"א סי' פה) שכתב, שאין לשטרות אלו דין שטר, ובפרט אם כבר הרויח בו.

אך למעשה כתב המהרש"ם בנידון זה כיון שידע המוכר שכבר עבר יום הגורל, הרי על דעת כן מכר שיהיה הרויח וההפסד לקונה, ובפרט באופן שהיה אפשר לחקור ולברר קודם מכירתו, פשוט שאינו חוזר שהרי הוא גרם להפסיד לעצמו שלא בירר, ואף אם לא היה אפשר להוודע אז אינו יכול לחזור בו כיון שלא המתין עד שיוודע, ולכן הרויח לקונה, זולת אם יבורר שהמוכר לא ידע שכבר עבר יום ההגרלה שאז יש לומר שהמקח בטל.

אך כתב שבגוף הקנין יש לפקפק הרבה, שאין הצעטיל נקנה בכסף, ורק אם נתן הצעטיל ליד הקונה אז קנהו במסירה לבד, כיון שלא נכתב שם הקונה.

תשלום לחזן, למקוה על שבת

בגמ': השוכר את הפועל לשמור את הפרה לשמור את התינוק לשמור את הזרעים אין נותנין לו שכר שבת (בבא מציעא נח, א).

בסוגיין מבואר שגם פעולה שאין בה שום איסור לעשותה בשבת, לא מן התורה ולא מדברי סופרים, כגון שמירת תינוק וכדומה, אסור לקבל עליה שכר כשנעשית בשבת, אלא אם כן בהבלעה של ימי החול, כגון ששמירת התינוק נעשית חודש

כתב בשו"ת מהר"ל דיסקין (ח"א סי' כד) שבפחות משהו פרוטה ג"כ יוצאים ידי חובת מצות צדקה.

ראיה לזאת הביא ממה שאמרו בסוגיין, חמש דברים שצריך בהם שוה פרוטה, ומכך שהגמרא לא הביאה דבר נוסף שהוא בפרוטה, והוא מצות צדקה שמקיים רק בשוה פרוטה, מוכח שגם בפחות משהו פרוטה מקיים מצות צדקה.

כך כתב גם בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב סי' קפז), וביאר שהפרוטה שבמשנה הוא פרוטה של כסף נקי משקל חצי שעורה, והיו קונים בו הרבה פירות בזמנם, ומעשים בכל יום שנותנים לעני פחות משיעור זה. ואע"ג שבפסוק כתיב 'נתן תתן', ובתוס' (מז. ד"ה קונים) כתבו, שלגבי ממון בכל מקום נתינה הוא פרוטה, מ"מ כיון שכתוב 'נתן תתן' הרי זה מיעוט אחר מיעוט, ולרבות פחות מש"פ.

אולם בדרך אמונה (מתנות עניים פ"ז באור ההלכה ד"ה מ"ע) כתב להקשות על ראייה זו, שהרי גם ריבית לא החשיבה הגמ' ביחד עם החמש פרוטות, ובכל זאת הדין הוא שאינו עובר בפחות מש"פ, אלא ע"כ שלא מנה כאן הכל, ושייר גם צדקה. וכיוצא בזה העיר גם בספר מגדים חדשים (ריש מס' שבת).

מכר שטר הגרלה לאחר ההגרלה ונתברר שעלה בגורל

בגמ': יצאו שטרות דכתיב וכי תמכרו ממכר שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי ואינן עומדין אלא לראיה (בבא מציעא נו, ב).

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' לד) נשאל בדבר מי

בס"ד

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

היום של הודיה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ זצ"ל

השל"ה הקדוש י"א ניסן שנת ש"ץ

פעם פגש הרה"ק רבי חיים שואל דוויך את הרב מבראניב כשהוא מהלך ברחובות ירושלים בערב שבת. שאל אותו המקובל: בוודאי ידועים לכם דברי המקובלים על הפסוקים שיש לומר בשעת לבישת בגדי שבת, וכפי שהביא רבינו השל"ה הקדוש בסידורו 'שער השמים': "ילבש בגדי שבת ויאמר: הריני לובש מלבושים של שבת לכבוד שבת מלכתא, ולאחר שלבש, אם ידיו אינם נקיים, שנגע בהם בגופו, ירחץ ידיו ויאמר (ישעיה נד ז): "כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכָל לְשׁוֹן תְּקוּם אִתּוֹ לְמַשְׁפַּט תְּרַשְׁעֵי זֶאת נִחַלַת עֲבָדֶי ה' וְצַדִּיקְתָּם מֵאֵתֵי נָאִם ה'". ובספר 'פרי עץ חיים' (שער השבת, פרק ג) הביא שיש לומר את זה הפסוק שלש פעמים. ובוזה נפשי בשאלתי: מה עניינו של פסוק זה דווקא שיש לאמרו שלשה פעמים בשעת לבישת בגדי שבת?

נענה הרב מבראניב ואמר תיכף: הגה איתא בספר 'עיר דוד' בשם 'מדרש פליאה' בזה הפרשה, וזה לשונו: אמר בלעם, איך יוכל לקלם שהם לובשים בגדי שבת ויום טוב. עד כאן דבריו, עיין שם. (ראה 'ילקוט שמעוני' פרשת בלק, רמז תשסז: 'וכן לובש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה'). ובוזה מובן שעל ידי מלבושי שבת ניצולים מכל פה ולשון שרצונם להרע להם ונצולים בזכות מלבושי שבת, על כן דבר נכון הוא אמירת פסוק זה בעת הלבישת בגדי שבת כמובן, שכן לבישת בגדי שבת היא תריס נגד הפורענות.

(ספיר ויהלום פר' בלק פ"ב - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מבראניב, שהיה בן אחר בן להרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זיע"א בנו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ, עלה והגיע לירושלים בחודש אלול של שנת תרס"ט, הוא זכה ליקר וגדולה מכל בני העיר, ובמיוחד הייתה לו ידידות אמיצה עם גדולי העיר, ביניהם המקובל הרה"ק רבי חיים שואל הכהן דוויך זיע"א וכל בני החבריא קדישא לומדי תורת הנסתר.

הגה"ק רבי ישעיה הלוי ממשפחת הורוויץ, נולד בשנת ש"ל לערך בעיר לבוב לאביו הג"ר אברהם זצ"ל תלמיד הרמ"א ומהרש"ל.

בעל "סדר הדורות" מביא מדברי המקובלים שהיתה בשל"ה הק' ניצוץ מנשמת רות המואביה. קיבל תורה מפי אביו וכן ממהרש"ל השני מלובלין (רבי שלמה לייבוש'ס). עודנו צעיר לימים היה כסאו מונח בין גדולי הדור, וחתירתו מתנוססת יחד עם רבותיו על תקנה של "ועד ארבע ארצות".

שמו יצא לתהלה וקהלות רבות בקשוהו לבוא לכהן פאר בעירם. כיהן ברבנות בכמה קהלות, ביניהן: פראנקפורט, פראג, פוזנא וקראקא. הרביץ תורה לאלפי תלמידים.

בשנת שפ"א עלה לארץ הקודש, ונתמנה לראש העדה בירושלים. גדולי הדור כינוהו "מרא דארעא ישראל". בשנת שפ"ה כאשר צורר היהודים הפחה עלה לשלטון, פרצו חייליו לבתי הכנסיות ועצרו את גדולי ישראל ובראשם השל"ה, ורק לאחר מאמץ ושוחד רב נפדה מכלאו. הוא הוכרח להסתתר מספר חדשים, עד שנמלט לצפת ואח"כ לטבריה.

נסתלק ב"א בניסן שפ"ו (וי"א: ש"צ), ומנו"כ בטבריה. הותיר אחריו ברכה את חיבורו הנודע "שני לוחות הברית", וכן "בגדי ישע" וסידור "שער השמים". (מתוך גל' שבת בשבתו)

כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח

כשהרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ, הרב

להגות בפרשת השבוע
עם האוצר הבלום

אוצר הבלום מספר 1000 - אגרות שני דורות - קנין עולמי - ריבית מילית סוף הילול
כדור "כילוא" זורג עם מנינים מתורת ט"ל כ"ק האוצר רבי דוד דו אבוזגיא שליט"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי שמשון פינקוס זי"ע

בעל 'שבת מלכתא' ועוד

י"ב ניסן תשס"א

ומוסיף הרב פינקוס משל נפלא: על פי מעשה שהיה, רופא באחד מבתי החולים עבד במחלקה שנועדה עבור חולים במצבים קשים במיוחד. בדרך כלל היו במחלקה הזו שלשה רופאים, אך באותו לילה הסתפקה הנהלת בית החולים ברופא אחד בלבד.

אמנם מראש הזהירוהו ואמרו לו כך: אנחנו מקוים שהכל יהיה בסדר והחולים ישנו בשלום כל הלילה, אבל יתכן שחולה פלוני יתעורר ויקים צעקות, חבירו בדיוק יהיה זקוק לקבל את תרופותיו, ובאותו רגע חולה שלישי יחוש ברע ויזדקק לטיפול מהיר, אם יתרחש משבר כזה ותראה שאינך מסתדר - תרים טלפון, ומיד ישלחו לך עזרה.

רק התחילה התורנות שלו והצרות התחילו לצוץ. כל מה שאמרו לו שיכול לקרות - קרה. כמעט כל חולי המחלקה, אחד אחרי השני, התעוררו משנתם עם סיבוכים קשים. הרופא מצא את עצמו מתרוצץ ממיטה למיטה ומטפל בחולים כמיטב יכולתו, אפס כי כוחותיו היו דלים מדי והוא לא הצליח להעניק את הטיפול הדרוש לכולם. לפנות בוקר אירע האסון, בעוד הוא מתמודד לבדו, בשארית כוחותיו להעניק את הטיפול הדרוש לחולה פלוני, מת חולה אחר במחלקה טרם הצליח להגיע אליו כדי להעניק לו את הטיפול שהיה זקוק לו נואשות.

תבעו את הרופא למשפט באשמת רשלנות רפואית. בבית המשפט נעמד הרופא הנאשם וטען בלהט כלפי השופט: עבדתי במסירות נפש ממש, רצתי ממיטה למיטה ולא נחתתי כל הלילה. האם ניתן להאשים אותי? מה עשיתי? וכי נרדמתי על משמרתתי?! הרי פשוט לא הספקתי להגיע לאותו החולה שמת לבסוף, זה לא היה בכוח אנושי! ענה השופט: לא ולא! אתה פושע! מי צריך את המסירות נפש שלך?! הרי אמרו לך שאם לא תסתדר תזעיק תגבורת, לא לנסות להסתדר לבד. אתה אשם בגרימת מוות ברשלנות!

תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענוותנותו של הרב לא רצה לגלות, על כן יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל שיאמר הפסוק הנ"ל הרבה פעמים, ונראה בעיני שיאמר גם כן הפסוק 'סעפים שנאתי ותורתך אהבתי' ויאמר אותו בהתעוררות גדול גיבור כארי" עכ"ל. והוסיף השל"ה הק': 'וענין הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' לבטל מחשבות רעות, לכאורה הוא מפני שאמרו חז"ל שקרבן עולה מכפר על הרהורי הלב, ולכן הפסוק שמצוה להבעיר תמיד את אש העולה, שעניינו בעירה ונקיין תמידי וכפרה על הרהורי הלב, מסוגל הוא נגד המחשבות רעות"'.
ומעיד הגה"צ הר"ש פינקוס זצ"ל (בספרו תפארת שמשון דברים עמ' רסא): אמירת פסוקים אלו היא סגולה נפלאה, אני מכיר אנשים שבתקופת בחרותם, כאשר התמודדו עם הנסיונות הקשים הללו, אמרו פסוקים אלו כל יום עשרות פעמים, והם מעידים שסגולה זו הפכה להם את החיים. - לומר עוד פעם ועוד פעם, אפילו בלי כוונה, כי זו סגולה נפלאה מאוד עכ"ד הנפלאים.

נולד בארצות הברית לאביו הג"ר אברהם חיים. לאמו ממשפחת ויינברג מצאצאי שושלת אדמו"רי סלונים.

בצעירותו למד בישיבת בית התלמוד בניו יורק אצל הגאון רבי אריה לייב מאלין. בהמשך עלה לארץ ישראל ללמוד בישיבת בריסק,

נשא את את בתו של הגאון רבי מרדכי מן, ראש ישיבת בית הלל בבני ברק.

לאחר נישואיו גר בבני ברק, תקופה קצרה שימש כראש ישיבת מהרי"ט דרבי יואל מסאטמר בבני ברק, ולאחר מכן עבר להתגורר בתפרת. בתקופה זו היה משגיח בישיבת אופקים ומאוחר יותר נעשה ראש ישיבה בישיבת ירוחם. לבקשת גדולי ישראל הוא עבר לגור באופקים וכיהן שם כרב מעל לעשרים שנה.

היה מקובל והתפלל על פי כוונות סידור הרש"ש. את תורת הקבלה למד בין השאר בישיבת אהבת שלום בראשות המקובל רבי יעקב משה הלל.

לרב פינקוס ולאשתו חיה מינדל היו 12 ילדים. אשתו ניהלה את התיכון החרדי לבנות באופקים, "נווה יוכבד". בגיל 56 נהרג הרב פינקוס בתאונת דרכים יחד עם רעייתו ובתם מרים בת ה-19. הם נקברו בהר המנוחות בירושלים.

היה מגיד ומשפיע מפורסם, כשבדרשותיו הדגיש הרב פינקוס את חשיבות הרגשת הקרבה לקב"ה באופן תמידי.

בהיותו בן 56 נהרג הרב פינקוס בתאונת דרכים יחד עם רעייתו ובתם מרים בת ה-19. הם נקברו בהר המנוחות בירושלים.

מדוע לא עושים קידוש על דף גמרא?

דברים נפלאים שאמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל: כשיהודי עושה קידוש בליל שבת, הוא מכריז "ויכולו... ויכל אלקים ביום השביעי". מדוע דוקא על כוס יין? למה לא על דף גמרא? כשיהודי רוצה להודות לקב"ה הוא עורך סעודה גדולה, ומגיש לפני הציבור עוגות שתייה וכו'. מדוע? אלא שאם היינו עושים קידוש על דף גמרא, או על ספר תהלים, היתה זו עדות שבאה מתוך ידיעה שכלית פילוסופית, אך כוס יין או חתיכת עוגה, זו עובדה מוחשית ופשוטה שנכנסת לגופנו, וכך גם המציאות של הקב"ה היא פשוטה וברורה.

(נפש שמשון אמונה עמ' רלז)

המשל הנפלא על התביעה - שלא בקשנו עזרה מה'

כתב השל"ה הק' וזה לשונו: "ומצאתי כתב יד של החכם האלוקי מהר"מ קורדובירו ז"ל (הרמ"ק) שכתב וז"ל: לימדנו זקן אחד שעל מנת לבטל המחשבה, יאמר פסוק זה הרבה פעמים "אש

מדרש רבה
המבואר והמשולב
עם ילדוט אנדוסי
מתורגמת והוספת וויסטר

כלל ישראל
תדרשוני
לטובה

עזרה וזכירה

חיים סילתורין

1800-52 85-66

הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זי"ע

בעל צמח צדק י"ג ניסן תרכ"ו

בעל התניא היה היחיד מבני המשפחה שנחכ בשעת פטירת זקינו בעל התניא בעת הסתלקותו. הצמח צדק חיבר קונטרס 'חמדה גנוזה' ומביא שם, שבזמן ששהה בכפר פיינע במחיצת זקינו הגדול בעל התניא בשנת תקע"ג אמר לו זקינו באחד השיחים, שהבדל גדול הוא בין מאכלי ימות החול לבין מאכלי שבת קודש, שמאכלי ימות החול צריכים לברר מהם את ענייני הקדושה הטמונים באותו מאכל [ומהאי טעמא צריכים לעשות ברכה על כל מאכל, דבאופן זה יוצא חלק הרע מן הטוב] משא"כ מאכלי שבת קודש אין צורך לברר הקדושה מהמאכל, משום שמאכלי שב"ק הכל טוב, ואין בו חלק הרע כלל. וזוהו פירש הפסוק (משלי יג, כה) צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר, הצדיק מברר ענייני הקדושה מהמאכל היינו לשובע נפשו נפש הקדושה, ובטן רשעים תחסר שהרשע אוכל חלק הרע. וזהו בימות החול, אבל בשב"ק כולו טוב, ומה שאוכלים בשב"ק התכלית הוא להעלות את הטוב למדרגה גבוהה יותר, שהרי לטוב אין גבול, וזוהי הבחינה של שב"ק - צדיק אוכל לשובע נפשו. [ובכתבי האריז"ל נאמר שהמאכלים של ימות החול, אם אדם אוכל מהן יותר מכדי חיותו יכול הדבר להזיקו, אבל בשבת אין המאכלים יכולים להזיק שהרי מאכלי שב"ק הם כולו טוב]. ומביא טעם מזקינו שמאכלי שב"ק אין צורך לבררם ונבררים מעצמם, משום שבשבת יש איסור בורר ולכן נבררים המאכלים מעצמם. ברם הצמח צדק שאל את זקינו, דלכאורה מאכלי שב"ק הם אותם המאכלים שאוכלים בימות החול, ואין יתכן שמאכל שאוכלים אותו בימות החול יש בו חלק הרע, ואילו אם יאכלוהו בשב"ק שוב אין בו חלק הרע וכולו טוב, והשיב לו זקינו שמאכלי שב"ק ביום ישישי כבר נתברר מהם חלק הרע, וכשבאה שבת המלכה כבר הוא כולו טוב, ע"כ.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר - שיחות מלוה מלכה

חת מפני איש.

נסתלק לשמי רום אור ליום חמישי י"ג ניסן שנת תרכ"ו ומנו"כ בליובאוויטש. בהתאם לבקשתו לא נחרתו על מצבתו הק' תוארי כבוד, כי אם שהשיב רבים מעוון.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

צדיק אוכל לשובע נפשו

הגה"ק הצמח צדק זיע"א שהיה בן בתו של

הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש נולד ביום כ"ט אלול שנת תקמ"ט בעיר ליאזני - לאביו רבי שלום שכנא ולאמו הרבנית מרת דבורה לאה בתו של בעל ה"תניא" זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטפסק זי"ע.

בהיותו בן ד' שנים נתייתם מאמו. זקינו הק' לקחו תחת ידו לחנכו ולגדלו. כבר בטל ילדותו החל לכתוב חידו"ת, בנגלה ובנסתר, ממה ששמע מפי זקינו, כשהוא מוסיף גופך משלו.

בשנת תקס"ג בא בברית הגישואין עם בת דודו - אחי אמו - הרה"ק ר' דוב בער מליובאוויטש זי"ע.

בעת מלחמת רוסיה צרפת ברח ביחד עם זקינו הגדול בעל ה"תניא", והיה עמו בשעת פטירתו (כ"ד טבת תקע"ג) בכפר פיענא. לאחר הסתלקות חותנו-דודו (ט' כסלו תקפ"ח) הרה"ק רבי דוב בער, נמנו וגמרו גדולי החסידים להכתירו בכתר ההנהגה, אך הוא סירב בכך. זמן רב עמד בסירובו עד שתקפו עליו הפצרותיהם ונעתר להם.

אלפי חסידים גדולי תורה ויראה הסתופפו בצילו, ונהנו מזיו אורו וקדושתו. עת צרה ליעקב היתה בתקופתו, עידן גזירת ה"קאנטאניסטן", [שבה חטפו את ילדי ישראל מידי אמם וגידלום עד הגיעם להיות בני כ' - כדי לשרת בצבא הצאר הרוסי למשך כ"ה שנים. שם עינו את הילדים עד מוות כדי שימירו דתם. לדאבונם של ישראל סייעו בידי השלטונות גם יהודים פורקי עול - שכוננו "חאפערס" (חוטפים) - שמכרו את עצמם בעד בצע כסף]. רבינו מסר נפשו למען הצלת גופם של ילדי ישראל מידי הרשעים חיילי הצאר ימ"ש, והצלתם נפשם - בשלחו אנשים ללמדם ולעודדם בשמירת התורה והמצוות, שעל פעולות אלו, היתה אחת דתו, כמורד במלכות! רבינו קירב מאד את "חיילים" אלו, ודלתו היתה פתוחה לפנייהם בכל עת, אף בעתים שהיה יושב סגור ומסוגר לפני חסידיו. כן לחם בתוקף ועזו נגד ה"חוטפים" ולא

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מענג לנגע

המדויק של המחלה. לאחר מעקב רפואי של כמה חדשים הגיעו הרופאים למסקנה אחידה: האשה לקתה בנגע הצרעת, רחמנא ליצלן ולשיזבן. צרעת ממארת היא זו אשר דבקה לפתע פתאום באשה זו, בגבירה הגדולה, ואין לה רפואה. אבחון חד ומדויק זה הוסיף גם בושה איומה ונוראה על המשפחה והדבר היה לשיחה בפי הבריות, משל לא היה די בעצם הצרה, אלא שגם שמה הולך לפניה כמכה הכתובה בתורה.

חלפו חדשים רבים, כשמפעם לפעם עוד רופא מנסה את מזלו, שמה הוא יהיה השליח הטוב להחיש את הרפואה, ולאחר אכזבות רבות, הגיעה אל המשפחה שמעו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א. המשפחה עצמה, למרות היותם שומרי תורה ומצוות, לא הכירו ולא ידעו את תורת החסידות, אולם שמו של הרה"ק מפרמישלאן היה מהלך מסוף העולם ועד סופו כאיש אלקים קדוש ונורא וכפועל ישועות בקרב הארץ. מפה לאוזן עברו השמועות על רוח הקודש המצויה בבית מדרשו ועל מופתים מופלאים שחולל למעלה מדרך הטבע. וכשהגיעו דיבורים

אלו לאזנם של בני המשפחה, קרן חדשה של תקוה זרחה באפלת חייהם, והם חשבו אולי תזכה האשה והיא תיושע בכוחו של אותו צדיק היושב בפרמישלאן.

הדרך מעיר מגוריה של האשה ועד ביתו נאוה קודש של רבינו בפרמישלאן הייתה ארוכה מאוד. לא זו בלבד אלא שגם היה עליהם לחצות כמה גבולות ולעבור במדינות שונות עד בואם לפרמישלאן. ואולם, האשה אמרה לבני המשפחה שתהו על כוונתה לצאת למסע כה ארוך: אם למרחצאות שלא הועילו כלום נסעתי למרחקים, על אחת כמה וכמה שעלי לנסוע לפקוד את מעונם של הצדיקים המושלים ביראת אלוקים, שעליהם קבלה בידינו שצדיק גזר והקב"ה מקיים. ואכן, מבלי להביט על כל הקשיים והכאבים עלתה האשה על כרכרה, נטלה עמה ממון רב להוצאות הדרך, ויצאה לעשות את הדרך הארוכה בואכה העיר פרמישלאן.

לאחר ימים רבים של נסיעה ארוכה ומתישה הגיעה האשה, וכשמוע הגבאים את מצבה ואת הדרך הרחוקה שעשתה, הניחוה תיכף להכנס ולבוא לחדרו הקדוש של הרבי, אלא שאך דרכה האשה על סף חדרו של רבינו ועוד לפני

שכלל פתחה את פיה לספר ולתנות את צערה ויגונה, פתח הרה"ק מפרמישלאן ושאלה בקול נוקב: מדוע חיללת את השבת?

האשה הזדעקה כמי שהכישה נחש ארסי: חס ושלום, וכי אוזני שומעות את דברי הרבי אלי? והלא דבר שאינו עולה על הדעת הוא לומר שחיללתי את השבת, בעוד שכל ימי אני נזרת בכבודה של שבת עד לאחת: טורחת אנכי כבר מתחילת השבוע לקנות מאכלים טובים ומיני מגדנות לכבוד שבת, עמלה במיוחד בבישול בשר ודגים וכל מטעמים לסעודות השבת, מדליקה נרות שבת לרוב בשמן זית זך, ושולחנות השבת מתנהלות בביתי ברוב פאר והדר כיד ה' הטובה עלינו, וכי מה שייר לומר שאני מחללת את השבת!?

אלא שהרה"ק מפרמישלאן לא נסוג בו מעמדתו, ואמר: מאיר אינו אומר שקר חלילה! אשאלך איפוא בשאלה יותר ממוקדת: מדוע תפרת בשבת קודש? לשמע השאלה בניסוחה החדש, פרצה האשה בכבי גדול מאין הפוגות. רק לאחר כמה רגעים, כשנרגעה מבכיה, הודתה האשה בפני רבינו כי אכן קרה מקרה והיא לא עמדה בנסיון ותפרה בשבת, ומעשה שהיה כך היה:

בעלי עוסק במסחר של ייבוא וייצוא, כשלצורך עסקיו המסועפים זקוק הוא לנסוע למדינות רחוקות, כדי לקנות שם סחורות ולמכרם ברווח הגון. פעם אחת חזר בעלי במפתיע בערב שבת בין השמשות,

חייהם של בני המשפחה העשירה השתנו לחלוטין עם מחלתה הקשה של אם המשפחה. מאז ומתמיד הייתה המשפחה סמל להצלחה ולשגשוג. האב, שהיה מנכבדי ופרנסי הקהילה, עשה את הונו העצום מעסקי ייבוא וייצוא, ואילו האם עסקה בגידול וחינוך בניה ובנותיה בדרך הטוב והישר. ביתם הגדול היה פתוח לרווחה בפניהם של אורחים שהזדמנו לעיר, שתמיד זכו לקבל בו ארוחה חמה ומשביעה, כמו נזקקים שונים, עניים ואביונים, שהיו מקבלים מתת יד, תרומה הגונה, בסבר פנים יפות.

ביקשה המשפחה לשבת בשלוה, קפץ עליהם רוגזו של מחלה איומה ונוראה. בתחילה סברה האשה, אם המשפחה, שמדובר בעקצוץ קל וחולף. היא חשה בגירוד בידה וסברה שזו תוצאה של עקיצת יתוש או דבורה, שעד מהרה יחלוף. אלא שלא זו בלבד שתחושת הגרוד לא חלפה היא התעצמה כהנה וכהנה. פצעים מוגלתיים באו בזה אחר זה, ומהיד זה עבר אל כל הגוף. זה כבר לא היה גירוד בעלמא אלא סבל בלתי נסבל. הפצעים הציקו וגרדו מאוד, בעוד שכל גירוד גרם לפצעים להזיל דם ולכאוב יותר, כך שאפילו את תחושת הרווחה הרגעית של אותם רגעי הגירוד לא יכלה האשה לתת לעצמה.

העשיר לא חסך בממון בשביל לעזור לאשתו האומללה שחייה לא היו חיים. הוא החל דורש ברופאים ובפרופסורים מומחים מהעיר ומחוצה לה. כל מי ששילח ושיג לו ברפואת העור הוזמן אחר כבוד לא מיטתה של החולה הקשה, יהי המחיר לביקור אשר יהי, בכדי שינסה למצוא לה ארוכה ומרפא. הרופאים ניסו בכל כוחם ורשמו 'יצפטים' לתרופות שונות ומשונות, חלק ממה שניתן להשיג באותה המדינה וחלק כאלה שיש להביא מארצות המזרח הרחוק. כאן חבש הבעל שוב את כובעו כיבואן גדול והחל מייבא עבור אשתו סממנים ושיקויים שונים מארצות רחוקות, אלא שכל אלו הועילו לאשה כתועלת כוסות רוח לשכיב מרע הנוטה למות.

היו כאלה מהרופאים שסברו שאין לאשה ברירה אלא להטלטל למרחצאות שבערי המרפא והתיירות, כיון שבכוחם של מי הגופרית החמימים לנקות ולטהר את הגוף מקלקולי. הייתה זו בעיה קשה עבור האשה

שכן פצעייה הפתוחים גרמו לה כאבים איומים בכל תוזה, ועל אחת כמה וכמה במסע מטלטל אל מקומות המרחץ. תחילה סבר הבעל כי הוא יוכל להפיק את אותה התועלת אם ישלח אל ביתו חביות מלאות באותם מי גופרית, היישר מהמעיינות הנובעים שם, אלא שהסבירו לו המומחים כי אם אכן ברצונו לקבל את התועלת המרבית של מי המרחצאות עבור אשתו החולה, עליה לשהות שם 'עובר לעשייתן', לשתות ולהתרחץ מהמים תיכף עם נביעתם מבטן האדמה.

לא נותרה להם ברירה אלא להזמין כרכרה מפוארת שבתוכה מיטה נוחה וטובה, וכך נסעה האשה אל אחד מהמרחצאות ששמו הלך לפניו כמי שבמימיו יש את סגולות המרפא הטובים מכולם. אלא שכל תועלת לא הגיעה לה מכל אותם המים בהם היא רחצה ואותם היא שתתה. בעוד שחולי עור אחרים שהגיעו למקום דיווחו על שיפור ניכר שבא להם מהמים, ויש שאפילו התרפאו לחלוטין, הרי שאצל אשה זו המצב הקשה נשאר על מקומו.

טובי הרופאים והמומחים פכרו ידיהם בייאוש כשמיטב הרפואות והסגולות, המקומיות והמיובאות, לא הועילו ולא כלום. מכתה של האשה היתה נואשת, כל כספם וזהבם לא הועילו בשעת המבחן הקשה, ובאופק לא נראה כל תקווה.

ההתקדמות היחידה שאותה היה ניתן לציין היה דווקא באבחונה

והנה נגע הצרעת קרוי בספר הזוהר הקדוש 'סגירו', וזאת לפי שהמצורע נסגר ומטמטם ליבו, וסגירה זו הוא בכך שלב והכבד אינם יכולים להיות נמשכים אחר המוחין שבראש. ולכן בטהרת המצורע המצוה היא ליתן על תנך אזנו ובוהן ידו ורגלו, כדי לרמוז על תיקון שלשה חלקים אלו שבאדם, שהם מרמזים גם על הראש הגוף והרגלים, שהכל נמשך אחר הראש, וכך הלב והכבד צריכים להיות נמשכים אחר המוח

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

את הסיבה שבשלה נענשה האשה מחללת השבת דווקא בצרעת ניתן אולי למצוא בדברי הרה"ק השפת אמת זיע"א (מצורע תרנ"ד) המביא את דברי הזוהר הקדוש על הקשר בין הצרעת לשבת: איתא בזוהר הקדוש, מאן דיכיל לענג השבת ולא עביד, איתהפך ליה 'ענג' ל'נגע'. ממילא מדה טובה המרובה על ידי 'ענג' שבת מתהפך ה'נגע' ל'ענג'.

יסוד הדברים הוא מה שהוסיף השפת אמת (תזריע תרנ"ח) והביא מספר יצירה: 'אין למעלה מענג ואין למטה מנגע', ואותיות מתחלפות אלו, המראות את הקשר ביניהם, מסמלות את שני הצדדים המנוגדים זה לזה: ה'ענג' שהיא שלימות הטובה, וה'נגע' שהיא שלימות הרעה, ואמרו בזוהר הקדוש, שעונש מי שאינו מענג את השבת הוא שה'ענג' הטוב מתהפך עליו ל'נגע', ועל זה הוא שהוסיף השפת אמת שכך הוא גם לאידך גיסא, ומידה טובה מרובה, שעל ידי 'ענג' שבת יכול האדם להמתיק את הדינים ולהפוך את ה'נגע' ל'ענג'.

ואכן זה מה שאירע באותה עובדא נוראה אצל אותה אשה, שמחמת חילול השבת נהפך לה הענג לנגע ולקתה במחלה קשה זו של נגע הצרעת, וכיון שקבלה על עצמה לחזור בתשובה ולשמור כהוגן על קדושת השבת, זכתה להתרפא ונהפך לה נגע הצרעת לבריות גופא ונהורא מעליא.

את עומק הדברים מפרש השפת אמת: כי הנה שורש 'ענג' מבוסס על דברי הכתוב 'ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן', וזהו 'ענג' - ע'דן, נ'הר, ג'ן. והיות שהאדם הוא עולם קטן, הרי שכל מה שיש בעולם יש גם אצל נפש האדם, ונמצא שגם צורת האדם שווה לצורת הגן עדן, ולכן פנימיות האדם נחלק לשלשה חלקים אלו של ע'דן נ'הר ג'ן, וזהו הבחינות של נפש רוח ונשמה. וכיוצא בזה יש בחינות אלו גם בגוף האדם, המוח הלב והכבד, וזו היא עבודת האדם, להמשיך את הלב והכבד אחר המוח, כשבכך הוא בא לבחינה הגבוהה של 'ענג'.

והנה נגע הצרעת קרוי בספר הזוהר הקדוש 'סגירו', וזאת לפי שהמצורע נסגר ומטמטם ליבו, וסגירה זו הוא בכך שלב והכבד אינם יכולים להיות נמשכים אחר המוחין שבראש. ולכן בטהרת המצורע המצוה היא ליתן על תנוך אזנו ובוהן ידו ורגלו, כדי לרמוז על תיקון שלשה חלקים אלו שבאדם, שהם מרמוזים גם על הראש הגוף והרגלים, שהכל נמשך אחר הראש, וכך הלב והכבד צריכים להיות נמשכים אחר המוח.

ולעומת נגע הצרעת שהיא הסגירה והניתוק בין המוח ללב ולכבד, בין הראש לגוף ולרגליים, הרי שהשבת היא עניין הפתיחה, כמו שאמרו 'ביום השבת יפתח', שבכוח הנשמה יתירה נפתח השער הסגור בימי המעשה וכך יכולים הלב והכבד לקבל את הארת המוחין. וזהו שאמרו שבכוח השבת להפוך מנגע לענג, כי נגע הצרעת עניינו הוא הסגירה, דהיינו הניתוק בין המוח ללב ולכבד, ואילו השבת עניינה היא הפתיחה, לחבר את הלב והכבד לקבל את הארות המוח.

ובעיקר עניין זה, שבכח השבת הוא להפוך מנגע לענג, הביא הרה"ק השפתי צדיק זיע"א מילתא חדתא, שזו עומק הסיבה שההסגר בנגע הצרעת הוא שבעת ימים, בכדי שיהא הסגר כולל בתוכו את יום השבת (תזריע אות ב): ולכך כל הסגר שבעת ימים שיהיה שבת קודש באמצע, כמאמר חז"ל על ברית מילה בשמיני, שהשבת קודש יכול להפוך נגע לענג, כדאיתא בזוהר הקדוש 'מאן דנטיר שבתא כנטיר אורייתא כולא', ממילא יורחב המתחרט ומסכים בלבו שלא ישוב לכסלה ועל ידי זה יתרפא נגעו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

והיה זה לאחר שכבר הדלקתי נרות שבת וקבלתי את קדושת השבת. בעלי ביקש ממני שאביא לו חולצה נקיה להחליף לכבוד שבת, וכאילו להכעיס לא הצלחתי באותם רגעים למצוא שום חולצה נקייה עבורו, חוץ מחולצה אחת, שאמנם הייתה נקיה, אך הצווארון שלה היה קרוע. באותו רגע לא עמדתי בנסיין, נטלתי חוט ומחט ותפרתי את הקרע בחולצה. ידעתי שאני עושה שלא כהוגן ואסור לי לתפור את החולצה, אלא שמעשה שטן הצליח ולא הצלחתי להתגבר על רגשותיי.

כשסיימה האשה להתוודות על חטאה בפני הרבי, היא חזרה ובכתה בכי תמרורים במשך שעה ארוכה, ולאחר מכן התחננה האשה בבקשה להורות לה דרך תשובה על חטא חמור וכבד זה של חילול שבת. היא אפילו לא הזכירה דבר אודות הסיבה שבשלה הגיעה הנה, רק ביקשה מהרבי שיכוון אותה כיצד יכולה היא לכפר על עוונה הקשה, כשבד בלב היא מקבלת על עצמה להוסיף ולהדר בכמה וכמה מיני הידורים וחומרות בקדושת השבת בגדרים ובסייגים.

לשמע דבריה היוצאים מהלב, נענה הרה"ק מפרמישלאן וקרא למשמשו נאמן ביתו ואמר לו: בטובך, לך והזמן לכאן את ר' יוסף החייט. משהגיע ר' יוסף החייט פנה אליו הרה"ק מפרמישלאן ואמר: הלא לפני כמה ימים היית כאן ואמרת כי הנך זקוק לכסף כדי להשיא את בתך הכלה ולשלם את הסכום שהתחייבת לנדונייתה, הנה קרבה ישועתך לבוא, הואל נא לחשב חשבון מפורט ומדויק של כל ההוצאות שיש עליך להוציא לכבוד שמחת נישואין ואמור לי את הסכום המלא והסופי לו הינך זקוק.

פנה ר' יוסף החייט לחדר סמוך, הוציא עפרון ונייר והחל לחשב כל הוצאה קטנה וגדולה, הן של בגדי כבוד ומלבושים לכלה ולכל המשפחה, הן של שמחת הנישואין וימי השבע ברכות, וכמובן את סכום הנדוניה שהבטיח לתת לחתנו היקר. לאחר שסיכם את כל ההוצאות גם יחד, הגיע החייט לסכום של ארבע מאות רובל כסף, שהיה כמובן סכום גדול לאיש אביון שכמותו.

נענה הרה"ק מפרמישלאן ואמר לאשה: יודע אני את הסיבה שבשלה באת לכאן, מחלתך הקשה שבאה עלייך מחמת חילול השבת, והיות שקבלת על עצמך לחזור בתשובה שלמה, הנה מורה אני לך ליתן לר' יוסף את כל הוצאות החתונה ובעזרת השם תעלה לך ארוכה.

לאחר שמנתה האשה את כל סכום הכסף, טבין ותקילין עובר לסוחר, הניחה על השולחן אשר לפני רבינו עד הפרוטה האחרונה, הורה לה הרבי כדת מה לעשות: לכי עם הכלה, בתו של ר' יוסף החייט, אל הנהר להתרחץ, ובצאתך מהמים אל תביטי בבשרך כלל וכלל. לא אחרה האשה לעשות כדבר הרה"ק מפרמישלאן, וכשהתרחצה במי הנהר הרגישה כאילו עורה נפרד מעל בשרה. בצאתה מהמים היא עצמה את עיניה, אלא שמבלי משים היא הביטה במבט חפוז על אחד מידיה, וראתה כי היא מצורעת כשלה.

תכף מיהרה האשה אל הרה"ק מפרמישלאן ודמעתה על לחייה, שהיה זה שלא במתכוון, והנה בכל גופה נתרפאה כליל, אולם ידה האחת חזרה ונצטרעה כשהביטה עליה שלא בכונה. הסכים הרב ואמר לה: הוסיפי ותני עוד מאה רובל כסף לר' יוסף החייט, שבביל שיהא לו למחייתו, דבר יום ביומו, ותחזרי שוב לרחוץ בנהר, כשבזו הפעם תקשרי את עינייך במטפחת, וכך תצאי לשלום. עשתה כך האשה ונתרפאה לחלוטין ממחלת הצרעת הקשה, ומכאן ואילך הייתה הזירה ביותר בקדושת השבת.

ואולם, האשה אמרה לבני המשפחה שתהו על כוונתה לצאת למסע כה ארוך: אם למרחצאות שלא הועילו כלום נסעתי למרחקים, על אחת כמה וכמה שעלי לנסוע לפקוד את מעונם של הצדיקים המושלים ביראת אלוקים, שעליהם קבלה בידיו שצדיק גוזר והקב"ה מקיים. ואכן, מבלי להביט על כל הקשיים והכאבים עלתה האשה על כרכרה, נטלה עמה ממון רב להוצאות הדרך, ויצאה לעשות את הדרך הארוכה בואכה העיר פרמישלאן.

מלון ירוזן וזוזושים נלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבניצרא שליט"א

מִי־הֵיאָה חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרֵי־תָא
יְסוּד חֻדְשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

נגעי חברו ללמד על נגעי עצמו

שאלוהו תלמידיו מדוע אינו עוסק בגמרא הלא שנינו בדוד המלך ע"ה שביקש מהקב"ה שתיחשב אמירת התהלים כלימוד נגעים ואהלות, אם כן מוכח שהחשוב יותר הוא לעסוק בלימוד נגעים ואהלות ואילו תהלים יחשבו כמותם. ענה להם היהודי הקדוש, אמת שהעסק בנגעים ואהלות חשוב עד למאוד, אך כבר אמרו 'כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו', ובשביל שיוכל לראות את נגעי עצמו יש לו לומר תהלים שאז יאורו עיניו לראות נגעי עצמו ובכך יהיה בבחינת 'סור מרע', שכשאר רואה את נגעי עצמו מתבייש ושב בתשובה שלמה. לאחר מכן ישפיעו עליו שיוכל להיות 'אהלות' בבחינת 'אוהל שיכן באדם' (תהלים עח ט), שתשרה בו השכינה ויהיה מרכבה לבחינת 'עשה טוב'.

האחים הקדושים הבינו שכל חטא הנראה אצל האחר רומז לנגעי עצמו
כיוצא בזה מסופר על רבותינו הקדושים **רבי אלימלך מליזענסק ע"ה** ואחיו **רבי זושא מאניפולי ע"ה**, שערכו גלות והיו עוברים מכפר לכפר ועושים תיקונים גדולים בנגלה ובנסתר, וכאשר היה בעל האכסניה קם לומר תיקון חצות היה שומע את רבי זושא מתוודה בפני אחיו רבי אלימלך על עוונותיו של בעל הבית כאילו והוא עצמו עשה אותם, ואחיו עונה לעומתו כי אכן חטא גדול חטא ויש לו לשוב מדרכיו וחיה, והיה מורה בפניו דרך תשובה ותיקון על חטאיו, מששמע מזאת בעל הבית נזעק ותעל שוועתו על גודל ריחוקו ועל רעתם הגדולה של מעשיו, כי הבין שברוח הקודש דיברו אורחיו הנעלים, ובעצם הן הם חטאיו ויש לו לשוב עליהם בתשובה שלימה, והיה מבקש מהאחים הקדושים שהיות ואף הוא חטא בכך וכך רוצה לרעת מהי דרך התשובה שיורוהו צדיקי אמת אלו.

וביארנו בזה, כי האחים הקדושים הבינו, כי אם הם רואים חטאים אלו באדם אחר ברי הוא שזה מסיבתם, שלא עבדו את ה' מספיק כראוי בדרגתם ובגרותם נכשל בעל האכסניה. ומיד שקיבלו על עצמם דרך תשובה היה מתעורר במארחם הרורוי תשובה ותיכף קיים מודה ועוזב ירוחם.

ובזה יתבאר הפסוק (תהלים לט ט) 'מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני', על ידי שאזכה להינצל מכל פשע ממילא לא אראה שום דבר חרפה אפילו אצל נבל, כי הנקי מכל דבר פשע אין מזמנים לו לראות שום דבר עוון באחר.

על כך אמרה תורה והובא אל הכהן שיש לו לאדם ללכת לכהן שיורנו ולא יסמוך על עצמו, וכמו שביארוהו חז"ל במשנתנו ואמרו 'כל הנגעים אדם רואה חוץ' - כל נגע וחיסרון שאדם רואה אצל חברו, 'מנגעי עצמו' - אות וסימן שמעוררים אותו מן השמים לפשפש במעשיו לראות נגע זה עצמו אצלו, כי בידוע שאם היה מתקן עצמו לא היה מגיע חברו לידי כך.

דרך הצדיקים לפשפש בנגעי עצמם
על היהודי הקדוש **רבי יעקב יצחק מפרשיסחא ע"ה** מסופר, שהיה אומר תהלים קודם התפילה,

זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הפה (יד ב).

שנו חכמינו במשנה (נגעים פ"ב מ"ה): כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ולמדו מן המקרא הזה דכתיב 'והובא אל הכהן' שמשמעו שיובא לפני כהן אחר ולא הוא עצמו.

ידועים דברי **הבעל שם טוב ע"ה** שאדם הרואה איזה דבר חטא אצל זולתו, בין ביחיד בין בציבור, הרי זה כאילו התבונן במראה וראה בה את חסרונות עצמו, כי האדם קרוב אצל עצמו ואינו רואה את מומיו שלו, ולפיכך הזמינו לו מן השמים לראות את החיסרון בחברו כדי שיתן דעתו לפשפש במעשיו ולהיטיב דרכיו, ואילו היה נקי מכל רע לא היו מזמנים לו מן השמים לראות או לשמוע שום דבר רע, ורק מחמת שהוא לקוי באותו ענין עוררו אותו לפשפש במעשיו.

מִילְתָּא דְפְלִיאָה

לכל אחד בעולם תפקיד מיוחד שרק הוא יכול לעשותו

לכל אחד ישנה את העבודה המוטלת עליו, ומיום שנברא העולם אין דומה לחברו ואין דעת אדם דומה לדעת אדם אחר. וכמו שהביאו בגמרא (יומא לח.) את אמרתו של בן עזאי: 'בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך, ומשלך יתנו לך'. אין אדם נוגע במוכן לחבירו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא! ויש לפרש, שהוא על דרך האמורה בזית (פאה פ"ז מ"א) שניכר בשמו במעשיו ובקומתו, כך יש לו לדעת כי לכל אחד יש את השם הייחודי שלו וכן את המעשים המיוחדים רק לו ויכולים לצאת לפועל רק כשהוא עושה אותם, ומשכך ניכר גם מקומו כי כל אחד תורם בדרכו הוא להצלחת עבודת המלך יתברך שמו ויתעלה.

ואינו משל בעלמא, אלא כך ברא הקב"ה את עולמו שמאחר וכל כוונת הבריאה לכבודו יתברך, 'לכן מיום ברא אלקים אדם עד סוף כל הדורות אין לך יום שוה לחבירו ואין לך שעה ורגע נעשה שווה לחברו, בענין הנהגת כל העולמות מרום העליון עד סוף המדרגה השפל, ומעולם לא היה ולא יהיה מששת ימי בראשית עד סוף, שום שני רגעים שווין ושני בני אדם שווין, שאם כן השני למה' (פרי הארץ וישב ד"ה אמרו רבותינו). וכך מובא מהאר"י הקדוש (עץ חיים שער ג' פ"ב): 'שאין לך יום שדומה לחבירו ואין צדיק דומה לחבירו ואין בריה דומה לחבירתה וכל הנבראים כולם לצורך גבוה וכו' לכן היה צריך באלו העולמות טוב ורע ובינוני ובכל אחד מינים לאין קץ'.

שבת הגדול

ראשית אומתנו במסירות נפש

בעיניהם להיפטר ממנה, והיו מוכנים למסור נפשם על כל אחת ממצוות התורה, ואפילו מצוה קלה שאין אנו מחויבים למסור נפשתינו עליה, היו האבות מוכנים בכל עת למסור נפשם בעדה אחר שזה כל חיותם בעולם. [שקודם התורה מי שהיה עובד ה' היה רק במסירת נפש בפועל ממש, ולכן לא היה קיום, רק כשנתן הקדוש ברוך הוא לנו התורה ומצוות הם דרכים שיכולין להיות עובד ה' בחיים בעולם הזה, וזה הרבותא שכתוב בתורה אשר יוכל האדם לעשות אותם 'וחי בהם' (שפת אמת פר' תולדות תרמח ד"ה במדרש לבית)].

עבד ה' האמיתי נפטר מכל צרותיו

כאשר מקבל על עצמו עבדות שלימה כדרך אבותינו הקדושים הרי שזוכה להסיר מעליו מוטות עול הגלות. שכך אומרים בהלל (תהלים קטז טז) 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'. ויש לפרש, כי לעתים באים על האדם מיני יסורים בכדי לעורר אותו לעבודת ה', ואם האדם מתעורר מעצמו לעבודתו יתברך שוב אין צורך להביא עליו יסורים. ועל פי זה יתבאר לשון הכתוב 'אני עבדך בן אמתך', כי העבדים נחלקים לשני מינים, יש עבד שזה מקרוב הובא אל בית אדוניו ובכל שעה הוא מטכס עצה איך להימלט לחופשי. מאידך יש עבד שנולד לאימו שאף היא שפחה בבית האדון, וכיון שהוא בן שפחה ומשפחתו משפחת עבדים אינו חפץ כלל לצאת לחורין ובכל אשר יפנה שם עבד עליו.

בכך מבואר לשון הפסוק: מאחר ואני 'בן אמתך' כעבד בן עבדים אין בליבי שום מחשבה לפרוק מעלי עול העבדות, ואם כן 'פתחת למוסרי' כי אין עוד צורך לאסור ולקשור אותי במוסרות, וגם בלעדיהם לא אבקש להשתמט מעול עבדותו יתברך.

הטבע, והוא דרך התורה שניתן לבני ישראל בכח מעשה האבות, שהוא הנהגה שלמעלה מן הטבע שנק' אש דת שהמשיך משה רבנו ע"ה הנהגה חדשה לבני, ולכן עתה הוא חיוב מצות עשה לכל איש מישראל למסור נפשו על ג' עבירות כמו שכתוב 'ונקדשתי' כו', וכל זה על ידי מעשה האבות, מה שמקודם לא היה נמצא כח זה בעולם].

מצות פסח שקולה כתר"ג מצוות

וזוהי חשיבותו של קרבן פסח, כי מצות הפסח כוללת בתוכה את כל מצוות התורה, מאחר שבה הכניעו את כוח עבודה זרה של מצרים [כמאמרם ז"ל (שמות רבה טז ב) 'משכו וקחו לכם' (שמות יב כא), כלומר משכו ידיכם מעבודת כוכבים, וקחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים ועשו הפסח. והיינו כי עבודתם של מצריים היתה לטלה ובני ישראל שחטו אותו לנגד המצרים במסירות נפש], ומכוחה נכנסו בקבלת עול תרי"ג מצוות. רמז לדבר כי 'פסח' במילואו - פ"ה סמ"ך ח"ת עולה במספר תרי"ג, לרמז שכולל כל תרי"ג מצוות, וזהו גם הרמז בדברי חז"ל (זבחים פ"ה מ"ח) הפסח אינו נאכל אלא למנוייו, שיש למנות את ה'פסח' במילוי אותיותיו כדי לעמוד על סודו המכוון כנגד תרי"ג מצוות.

לפיכך כל הירא וחרד מה' יתברך וחפץ לעבדו עבודה תמה ונקיה בלב שלם ובנפש חפצה כעבד נאמן לפני אדונו וכבן המשרת לפני אביו, הרי הוא מקיים את כל מצוות ה' במסירות נפש כפי הטבע בנפש כל יהודי, וזהו הלימוד מהאבות הקדושים אשר היו מקיימים כל מצוות תורה אפילו שלא הצטוו עליהם (ראה יומא כח, ב), ובנבואתם זכו להשיג כל התורה ומצוותיה בעמל וביגיעה, ואף מצוה לא הייתה קלה

סימן לבנים נתקיים כבר בארץ מצרים, שמסרו בני ישראל נפשם בלקיחת קרבן פסח שהוא יראתם של מצרים כדאיתא בטור (או"ח סי' תל): שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, והטעם לפי שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים מקחו בעשור [וכו'] ולקחו להם כל אחד שה לפסחו וקשר אותו בכרעי מטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם והשיבו לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

והרי הכתוב מעיד ואומר (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו בה' והלכו אחר דברו [מגיד שבחן של ישראל, שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו, הוא שמפורש בקבלה 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', ומה שכר מפורש אחריו 'קודש ישראל לה' וגו' (רש"י שמות יב לט)]. וכן היתה הליכתם במדבר הגדול והנורא ארבעים שנה, וגם בכניסתם לארץ לא הרהרו כיצד יתגברו על כל המלכים והאומות ששכנו שם, וכל כוחם היה מירושת האבות הקדושים שתהיה כל הנהגתם למעלה מדרך הטבע, כי הבא לעבוד את ה' יתברך ולקיים את התורה אין לו דרך אחרת, אם לא במסירות נפש שלא על פי חוקי הטבע.

[וראה בשפת אמת (נח תרמ"ד ד"ה איתא נח): אברהם אבינו ע"ה היה חסיד לפני משורת הדין, והוא בכח מסירת נפש שמסר עצמו בעבור קדושת שמו יתברך, אם כן בחר לו דרך למעלה מן

א. פנים יפות (פר' בא יג ח), ובוזו פירש שם את האמור בהגדה של פסח, שהבן הרשע שהפקיע עצמו ממצוות הפסח הרי כופר בעיקר והוציא עצמו מן הכלל, ופירש הדברים שהוציא עצמו ממצוות הפסח שהיא כוללת כל המצוות ולכן הוא ככופר בעיקר. וראה עוד שם (פר' תולדות כו ח) שפירש על פי זה דברי יצחק אבינו 'ואוכל מכל', כי הגדי שהביא לפני יעקב אבינו היה כנגד קרבן פסח (פרקי דר"א פ"ב), וזהו 'אוכל מכל' שהיה נכלל באכילתו כלל תרי"ג מצוות.

מים שלנו - ביטול ודביקות לצדיקים

מצד עצמם לעלות לגבוה, אבל אם הם מתבטלים לצדיקים זוכים להתעלות יחד עמם לריח ניחוח [תפארת שלמה (פר' צו ד"ה כל זכר)]. וזהו הרמז בדברי חז"ל (זבחים פה:): הפגול והנותר והטמא שהעלן לגבי המזבח פקע איסור מהן, הפגול והנותר והטמא רמז על בני"ש שנמצא בהם פסול ואינם ראויים להיקרב על המזבח, ומכל מקום אם עלו על המזבח לא ירדו, כי המזבח הוא רמז על הצדיק, ואם כבר עלו יחד עמו זכו להתעלות ושוב לא ירדו (תפארת שלמה פר' פנחס ד"ה בזבחים)].

אמונה בדברי חכמים הנלמדת מבני פפוניא

ועיקר הביטול לצדיקים הוא האמונה בהם ובדבריהם, וגם אם אין דבריהם מובנים לשומע אותם, צריך האדם לכפות עצמו להקשיב לדבריהם ולנהוג על פיהם כשור לעול וכחמור למשא. וזהו הלימוד הגדול שלימדונו חז"ל הקדושים בדבריהם, שהיה רב מתנא מצווה לבני פפוניא להשתמש ללישת המצות במים שלנו, ולא הבינו השומעים כוונתו ובאו אליו כולם עם כדים לקבל בהם את מימיו שלו, והסביר להם רב מתנא שכוונתו היא למים שלנו לינת לילה. הקשה הגאון בעל חוות דעת ע"ה באחת מדרשותיו, יש להתבונן, לשם מה ספרה הגמרא את טעותם של בני פפוניא, ואיזה לימוד ותועלת אפשר לקבל מסיפור זה.

וביאר, שלימוד גדול טמון במעשה זה, עד כמה גדולה היתה אמונתם התמימה של בני פפוניא, וגם כששמעו מרבם דבר כה תמוה שהמים שלו הם לבדם ראויים ללישת המצות, בכל זאת לא הרהרו אחר דבריו, וקבלו את הדברים כפשוטם ובאו לפניו שיתן להם את מימיו ללוש בהם מצות, ואף שיכלו להבין שכוונתו למים שלנו לינת לילה, מכל מקום רצו לצאת גם ידי הספק שמא נכלל בדבריו גם מעלת מימיו שלו, ולא הרהרו אחריו אלא החמירו על עצמם גם בענין זה לבקש ממנו את מימיו שלו. ומכאן הלימוד להאמין באמונה פשוטה ותמימה בדברי חכמים בלי שום הרהור ובזה יוכל לקבל מהם אורחות חיים.

דברים בטלים וכל דיבוריהם הם כדי לרומם בהם את האדם המדבר עימם.

גם התלמידים מסייעים לרבם בעבודתו

וכמו שהתלמידים מקבלים סיוע מקרבנתם לצדיק, כך גם הצדיק יש לו סיוע מחמת דבקות תלמידיו בו, וכפי התקשרות התלמידים ברבם כך הוא מוסיף עוז ותעצומות בעבודת ה', וכמו המעשה המפורסם אצל הבעל שם טוב ע"ה שהיה דרכו להאריך בתפילתו והיו תלמידיו ממתנינים עד שיסיים מרוב אריכות התפילה, והתחמקו בשקט מבית המדרש כדי להשיב נפשם בטעימה קלה, וכשחזרו למקומם מצאו לפליאתם שכבר סיים רבם את התפילה, והסביר להם הבעל שם טוב שהתקשרות התלמידים מסייעת לרבם להתעלות בעבודתו, ועכשיו כשיצאו מבית המדרש אף שלא הרגיש ביציאתם מכל מקום לא היה לו הסיוע מכוחם ונאלץ לקצר בתפילתו, ונמשל הצדיק כמו אדם העולה לראש הסולם ותלמידיו הם כמו השליכות שבסולם, ואם אין התלמידים מתקשרים עם הצדיק אין בכוחו להתעלות על גביהם ולהגיע לרום מעלתו.

בני אדם נמוכים מתעלים בזכות הצדיק

ואפילו בני אדם נמוכים ושפלים יש להם עליה על ידי התקשרותם עם הצדיק, וכמו שמוצאים בדיני הקרבנות שעצמות וגידים של הבהמה אינם ראויים לעלות על גבי המזבח, אבל אם עודם מחוברים לבהמה הרי הם קרבים יחד עם הבהמה [ראה במשנה (זבחים פה:): הצמר שבראשי כבשים, ושער שבזקן תישים, והעצמות והגידים והקרנים והטלפים, בזמן שהם מחוברים יעלו שנאמר (ויקרא א ט) 'והקטיר הכהן את הכל', פירשו לא יעלו שנאמר (דברים יב כז) 'ועשית עולותיך הבשר והדם'], והוא רמז לאנשים נמוכים שאינם ראויים

בגמרא (פסחים מב.) אמרו: אמר רב יהודה, אשה לא תלוש אלא במים שלנו. דרשה רב מתנה בפפוניא. למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה, ואמרו ליה, הב לן מיא. אמר להו, אנא במיא דביתו אמרי. לא לחינם סיפרו לנו חז"ל סיפור זה הנראה כמליצה. אלא לימוד גדול לימדונו חכמינו ז"ל בדיני מים שלנו שהם תחילת ההכנה של אפיית המצות.

דהנה, הדבקים בצדיק זוכים להתעלות יחד עמו, וגם אנשים פשוטים שלעצמם אין בהם חיות דקדושה, על ידי דביקות בצדיק זוכים להידבק גם כן בקדושה, וכמו שמוצאים במצות הקהל שהמלך קורא בתורה באזני כל העם, ואפילו שכל יחיד ויחיד יכול להסתכל בעצמו בחומש מכל מקום המלך קורא באזני כולם, כדי שישמעו כולם מפיו ויתעוררו בכך לשמור את התורה, כי המלך לבו לב כל העם, ובכוחו לעורר את כל המקשיבים לקולו.

הצדיק מחיה את הדבקים בו

והצדיק דומה לאילן והדבקים בו דומים לענפי אילן, וכמו ענפים יבשים כל זמן חיבורם באילן הם מקבלים ממנו חיות, ויש להם תקוה לשוב ולפרוח ולעשות פרי, ומאידך ענף שהוא פורח ומלבלב אם ייתלש מהאילן יתייבש במהרה ולא יוסיף לעשות פירות, כך גם נשמת ישראל כל עוד שהיא דבקה בצדיק יסוד עולם יש לה ממנו חיות, וביכולתה לשוב ולפרוח ולעשות פרי, ואם ח"ו נפרדה מדבקותה בצדיק לא ירחק היום עד שתהיה כציץ נובל וכחרס נשבר [בשם הרה"ק רבי משה מקוברין זלה"ה].

שיחת חולין של תלמידי חכמים

ובלי כח הצדיקים אי אפשר לבוא לידי שום התעלות והתרוממות, ויש בני אדם שבזכות תורתו ותפילתו של הצדיק הם זוכים להתרומם בעבודת ה', ויש בני אדם שאי אפשר לרוממם בכוח התורה כי אם בכח דיבורי חולין של הצדיק, כמו שנרמז בדברי חז"ל (סוכה כא:): שגם שיחת חולין של תלמיד חכם צריכה לתמוד, ואין בדיבורי החכמים שום

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להעתיק ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

אַלְדָּנוֹת

פְּרֻשֶׁת מְצֻרָה

לְשִׁמּוֹן שְׂפָתַי

כס"ד, אֲדִינוּ רל"ז

ויקראו אליו ושאלו: אולי תוכל לפרש לי מה שאנו אומרים בכל יום בברכת 'ולמלשינים': 'והזדים מהרה תעקר ותשבר ותמגר' כי התבות 'תעקר ותשבר' מובנים ומפורשים, אבל מהו לשון 'ותמגר', וענה הבחור שאינו יודע. ואמר לו הרבי במתק שפתיו: האמת שגם אני איני יודע לפרשה על נכון, אבל זאת יודע אני בברור שמאחר והוא נטפל ל'תעקר' ול'תשבר' הרי דבר טוב כבר אינו יכול להיות (משחת שמן' אבות).

יכבס בגדיו - שיחזור בתשובה

על הפסוקים (ויקרא יד מו-מו): 'והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא עד הערב והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו', פרש הרה"ק 'אביר יעקב' זיע"א שיש בכאן רמז על האסור להתחבר לרשע: בא לרמז דאסור לאדם להתחבר לרשע, ולא להתלוות עמו ולא לאכול עמו ולא לשכב עמו, לפי שהוא טמא ומטמא, לפיכך אמר:

'והבא אל הבית' זה הגוף הטמא שאנו עסוקים בו, 'כל ימי הסגיר אותו' כל עוד שעודנו ברשעו, 'יטמא עד הערב', דהיינו, אם ישב עמו כל היום, הרי הוא טמא כל היום כל עוד שהוא יושב עמו, 'והשוכב בבית', דהיינו, המתאכסן עם הגוף הזה, 'יכבס את בגדיו', אם אתרע ושגג ונתאכסן אצלו, יכבס בגדיו, הוא שיחזור בתשובה שהוא דומיא דכבוס בגדים, ויקבל עליו שלא לשוב עוד' וכן נמי האוכל עמו.

(מתוך הספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית', הביא בספר 'לקוטי יהודה החדש': הרה"ק ה'בית ישראל' זיע"א נהג להזכיר את דברי אחד מתלמידי הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, שהעיד במפרש על עצמו, אשר בכל פעם שבא אל רבו השתדל להסתיר את מעלותיו ולהבליט דוקא את חסרונותיו, בכדי שהרבי יעזר לו לתקנם. כדבר שכתוב 'נגע צרעת כי תהיה באדם והבא אל הכהן'.

והיה ה'בית ישראל' מוסיף בענין זה, שהכתוב מדיק ואומר 'והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי' - 'כנגע' הינו אפילו נדמה לו כעין ספק נגע בעלמא יחוש מיד אל רבו הצדיק ויגלה צפונות לבו, ולא ימתין עד שיחמיר מצבו ויהיה נגע ודאי, פי אז יהיה קשה פי כמה לטהר אותו.

וכשמאן דהוא הזכיר לפניו סברא בשם חסידים, שבשאר ענינים אין הכרח בספק נגע לרוץ מהר אל הכהן, כי אם כנגע ודאי, להוציא נגיעי בתיים 'אין נטוב ואכען' שבהם כתוב הדייק 'כנגע' וחיבים לחוש מיד אל הצדיק, השיב הבית ישראל מיניה וביה: וכי לא מוטב שבקלל לא יראה ולא ימצא בבית אפילו ספק ספיקא של נגע כדבר שכתוב 'ונגע לא יקרב באהלך'.

אל תתחבר לרשע

בחור אחד מחסידי הרה"ק רבי שלמה מבאבוב התחיל להתחבר ולהתרועע עם בחורים שנטו מן הדרך הישרה, וכשבקש הרבי להוכיחו על זה פתח פיו בחקמה

להתראות בפני הצדיק

ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית יד, לה).

שח החסיד רבי זלמן בריזל זצ"ל: בשנת תרפ"ה הופיע הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זיע"א לראשונה בארץ הקודש, והדבר הראשון אחר נשואי ה'יה להפגס לרבי.

בפעם הראשונה שנכנסתי אל הקדש פנימה, אמר לי הרה"ק: 'זאגט ארויס אלעס וואס איהר האט אין בויך' [-תגיד כל מה שמנח לך בבטנה] ואכן פרסתי לפניו מיינע מדות, נעבאך, מיינע פניות פעם וכו' [-כל מדותי, פניות וכעס וכו']... כן צריך להיות כשנכנסים לרבי, לפרט הכל ולא להסתיר.

כשהגעתי לקארלין מארץ ישראל ונסעתי כמה שבועות על הספינה, וכמוכן שלא היה לי שם מקוה, כשהגעתי נכנסתי ככה לרבי, כן רציתי שהרבי יסתכל עלי כמו שאני לא אחרי מקוה, כי מקוה יש אומרים שמסתיר קצת, וכמו שירדתי מהספינה כן נכנסתי.

ידוע אצל צדיקים, שפעם נכנס אחד והסתיר את מצחו בכובעו, ואמר לו הצדיק: כשמאמינים שאפשר לראות על המצח, אזי אפשר לראות על הכובע גם כן. כך זה היה לא רצו להראות את הטוב, אדרבא רצו שהרבי יגיד לנו דבר מה על מדותי הרעות, כן, זה הוא זה (שער לחסידות' פרק ד).

'ונגע לא יקרב באהלך'

על הפסוק (ויקרא יד לה): 'ובא אשר לו

הידון אֲלָדָנוֹת - נושא פרסים - איזו ארץ מזכרת בפרשה זו?

פתרון החידה - פרשת בא:

ש. באיזה הקשר מזכרות נעליים בפרשה זו? ת. בני ישראל במצרים צוו לאכול את קרבן הפסח כשנעליהם ברגליהם (שמות יב יא).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת בא:
ה' יחזקאל מנדל מקרית צאנו נתניה.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו א"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה א"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר". את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני

למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון. בראש הדף לציון "עבור חידון לנוער".

איזרות ומעורבות ממעורבות

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

גנות בעלי לשון הרע שגורמים להיפך מדרכי השם להשפיע לעולם

במאמר זה מבאר רבינו את חומר המדבר לשון הרע, על פי הקדמה שמתבאר בקצרה בדברי רבינו בכאן, ובהרחבה במקומות אחרים, כי דרגתו הרוחנית של כל דבר נמדדת בכוונת פעולתו, האם הוא משפיע או מקבל. כי הנה הקדוש ברוך הוא כל רצונו ותאוותו ופעולתו הוא להשפיע לנו, וככל שהאדם הולך בדרכו של הקדוש ברוך הוא ומשפיע לאחרים כך הוא נדבק בקודשא בריך הוא כיון שהולך בדרכיו.

והנה הצדיקים הולכים בדרכיו של הקדוש ברוך הוא, ומשפיעים לכל העולם, שהם נעשים צינור לכל העולם, להמשיך שפע מלמעלה, וזהו על ידי שמחברים את העולם לשרשו, ומזה נעשה רצון אותיות צינור, ואין כוונתם כלל לעצמם כלומר לכבודם או הנאתם, וגם כשמבקשים לעצמם אין זה אלא כדי שיוכלו להמשיך להשפיע להיות צינור, נמצא שגם בקשתם זאת היא לצורך העולם.

ובזה יובן חסרונו של המקצר בעבודת השם, שמלבד עצם החיסרון במה שאינו דבוק בבוראו, יש בו חיסרון כללי בכך שאינו הולך בדרכי השם, ככל שהאדם מחסר בעבודת השם, וסומך על איזה צדיק שמתפלל עליו שבזכות זה לא יחסר לו מחסורו, או על זכות אבות, ואינו מבין שתכלית הדיקות בצדיקים היא ללכת בדרכיהם, ולהדבק על ידם בקודשא בריך הוא, אבל זה שסומך על הצדיק שבעולם הזה או בעולם הבא שיעבוד את השם במקומו ויתפלל עליו וימשיך שפע הוא גורע מזכות הצדיק שלא יוכל להגן כל כך על בני דורו כיון שהוא משתמש בזכותו.

ולאחר הקדמה זאת יובן ביתר שאת וביתר עוז גודל גרעונו של בעל לשון הרע כנגד כל המחסרים בעבודת השם, שזהו הוא כנחש שנושך ואין לו הנאה, שבעוד שהראשונים נהנים מזכות הצדיקים ועל ידי זה מחסרים מהם, אמנם על כל פנים אינו הולך הזכות לטמיון, הרי שזה על ידי שמלמד ברשעתו חובה על בני ישראל, מחסר מהם השפע ואין לו שום הנאה מזה, וגם מעצמו מגרע וגם מאחרים, ומלבד עצם החטא הפרטי שעובר על כמה וכמה לאוין, הרי שיש בזה חטא כללי במה שסר מדרכי השם שהוא להשפיע, ועושה מעשה ההפוך ממש - לגרוע ולחסר מהשפע.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד ויע"א לפרשת השבוע

מקבל, אמנם על כל פנים כיון שהוא בזכות אבותיו אינו נקרא מקבל לגמרי, כיון ששורש נשמתו נמשך מאבותיו והוא נחשב במידת מה חלק מהם כי 'ברא כרעא דאבוה' (עירובין ע:), ולכן גם אינו גורע מחלקם.

החמישי הוא עוד גרוע יותר, שאין לא זכות עצמו ולא זכות אבות, רק הוא נזון בזכות הצדיקים שבדורו שהצדיק נעשה צינור להשפיע לבני דורו, והוא גרוע מן הראשונים, כי לא די שאין לו זכות במה להתפרנס, אלא גם בעבורו יגרע כח שפע הצדיקים שבדורו וזהו מידה גרועה יותר שלא די שאינו משפיע, אלא שגורם פעולה שהיא בבחינת היפך ההשפעה, לגרוע מכוח ההשפעה, כמו שאמרו בגמרא (תענית כב.) **דיין דמגיניה אכולא כרפא דמחוזא** אמרו לו לרבא דייך שאתה מגיין על כל הכרך של מחוזא שהיא עיר גדולה, ומכך רואים שמכיון שבני עירו של רבא לא היו זכאים והיה צריך להגין עליהם, לא יוכל היה רבא להגין על כל העולם כולו.

והסוג הששי הוא גרוע מכלם, שהוא חוטא גדול, ובעבור חטאיו נמנע השפע מכל העולם והוא גרוע מאוד, שלא רק שגורע חלקם של אחרים, אלא שאפילו הוא עצמו אינו נהנה מהם, והוא משחית השפע ממש, כמו שכתוב (קהלת יא) **'זבובי מות יבאיש יביע' כו', 'חוטא אחד יאבד טובה הרבה'** (שם ט יח), כמו בעלי לשון הרע, כמו שאמרו רז"ל (בבא בתרא קסה.) **מעוטן בגזל ורפן בלשון הרע, הוא הנרגן המפריד אלון'** (משלי טז כח), **אלופו של עולם, ומונע השפע, ורבו הרעות רחמנא ליצלו.**

ואפשר שזהו הרמז שרמזו בברייתא הנ"ל, שעה ראשונה, פרוש שעה לשון הסרה, שסר מדרכי השם יתברך שסר לגמרי מדרכי השם יתברך להיות משפיע לכל, שעה ראשונה, כלומר סרה הגרוע מכלם תיבת "ראשונה" הוא להורות על כך שחומרת עוונו שנוטה מדרכי השם יתברך הוא גרוע יותר מכל האחרים המנויים

בגמרא (שבת י.) תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים, שניה מאכל לסטים, שלישית מאכל יורשים, רביעית מאכל פועלים, חמישית מאכל כל אדם, ששית מאכל תלמידי חכמים.

ויש לומר על פי רמז והלצה שרמזו על אכילת האדם מה שמקבל שפע וחיות בבני חיי ומזוני, שיש כמה מיני סוגי אכילות שונות זו מזו.

המבחר שבכלם הוא אכילת הצדיק אכל לשבע נפשו, ומספיק את עצמו במעט, ולא עוד אלא שכל העולם נזון בזכותו, כרבי חנינא בן דוסא (ברכות יז) וכיצא ואין גדול מהדרגה הזאת שהוא בחינת משפיע ודבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא להיות משפיע, ולכן אינו נהנה בעצמו מהשפע שממשיך כי כל כוונתו היא להשפיע, ודרך המשפיע שאינו מותיר לעצמו כלום אלא כל מה שממשיך בזכותו ובכוחו משפיע מיד לאחרים,

והשניה שאין כח זכותו כל כך לזון אחרים, רק הוא בעצמו נזון מפרות מעשיו בעולם הזה נמצא שאינו בחינת משפיע לאחרים כיון שאין אחרים ניזונים בזכותו, אבל גם אינו בחינת מקבל כלל, כי כל מה שאוכל וניזון הוא בזכותו.

והגרוע מזה הוא המין השלישי שגם הוא נזון בזכות מעשיו, אבל מעשה עבודתו גרוע שהוא עובד על מנת לקבל פרס בעולם הזה ונמצא שאע"פ שמצד מעשיו אינו מקבל כיון שלא ניזון בזכות אחרים, אבל מצד כוונתו שרוצה לקבל פרס בעולם הזה נמצא שעיקר עבודתו היא לקבל שכר ושפע מלמעלה, ואם כן לא רק שאינו משפיע, שאין כוונתו להשפיע להקב"ה על דרך ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, אלא שיש לו כוונה להיות מקבל היינו לקבל פרס,

והרביעי הוא גרוע יותר שאין לו זכות כלל מפאת עצמו, רק שהוא נזון בזכות אבותיו נמצא שאינו משפיע כלל רק כולו

ולהמשיך השפע מעילא לתתא, מפני שהוא כולל הכל כידוע (תיקוני זוהר תיקון מז פד). וכן הוא הצדיק התחתון, שהוא כמו צינור המשפיע לכל הדור, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יז): כל העולם לא ניזון אלא בשביל חנינא בני, רוצה לומר שרבי חנינא השפיע ועל ידו בא השפע לכולם, כמו דרך השביל שהוא מעביר הכל דרך שם, כן רבי חנינא בעצמו היה כמו השביל בענין ההשפעה. וכמו כן הוא כמו סולם, שנאמר (בראשית כח יב) 'עולים ויורדים בו', כי כמו שיש לו כח להוריד השפע ולהשפיע, כן יוכל להעלות את כל דורו למעלה.

הקב"ה לכל העולם, והוא לשון ששית, לשון ששון ושמחה. וזה שאמר הכתוב (תהלים לד יא) 'וְדַרְשֵׁי ה' לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב', פרוש למה דרשי ה' לא יחסרו, כי הכל הוא טוב בעיניו, ומספיק את עצמו במעט ונמצא שהוא עצמו אינו משתמש בזכותו כי אינו ניזון אלא כדי קיומו, ובזכותו ניזון כל העולם. ועיין עוד באור תורה (סימן טו), ליקוטים יקרים (לז ב, סימן רפא), דברות המגיד (נח א עמוד ג): כמו שכתוב (משלי י כה) 'וצדיק יסוד עולם'. וידוע שמדת היסוד יש בו כח לעלות למעלה ולהוריד

בברייתא זאת, הוא הבעלי לשון הרע וכיצא, שמונע השפע מכל וכל, ומאבד טובות הרבה, וגורם צרות רבות בעולם, הוא כמו הלודים שאוכלים בשר אדם כמו האומה הנקראת לודים שלא די שאינם ניזונים מעצמם אלא ניזונים מכך שמחסירים חיים של בני אדם אחרים, וגם נקראים (ערכין טו) לישנא תליתאי [קטיל תליתאי הירג למספרו ולמקבלו ולאומר] נמצא שמלבד מה שמחסירים פרנסתם של בני אדם אחרים וחיותם, הם גורמים מוות לעצמם ולמי שמספרים עליו שמעוררים עליו קטרוג, ולמי

שאומרים לו שמקבל הלשון הרע. שעה שניה הוא הגזון בזכות הצדיקים שבדור, אף שאינו מונע השפע שלא הרשיע כל כף, מפל מקום ממעט שפע הצדיקים, וזהו לסטים שהוא גוזל משל אחרים, וכמבואר לעיל שכאשר הצדיקים נאלצים להגין על סביבותיהם והמקושרים אליהם כשאינם זכאים, אינם יכולים להשפיע ולהגן על שאר אנשים שאינם קרובים אליהם.

שלישי הוא האוכל בזכות אבותיו, וזהו יורשים ואינו נחשב גזלן, שאינו לוקח משל אחרים אלא משל אבותיו, הרביעי הוא העובד על מנת לקבל פרס, זהו פועל שכל כוונתו לקבל שכר גשמי, ולא לעשות נחת רוח ותענוג לבורא, רוצה לומר שעובד על מנת לקח שכר פעלתו בעולם הזה. החמישי הוא מאכל כל אדם, רוצה לומר הוא מדת אדם בינוני שהוא צדיק לעצמו כי בחינת צדיק הוא כינוי אל בחינת משפיע, ואוכל מפרות מעשיו, ואינו מפרנס לאחרים, כי זכותו אין כל כף גדול. הוא משפיע לעצמו אבל לא לאחרים, נמצא שאינו בחינת משפיע וגם אינו בחינת מקבל,

אבל מאכל תלמידי חכמים הנקראים בונים, כמו שדרשו חז"ל (ברכות סד). אל תקרי בניך אלא בוניך, המקימים בזכותם כל העולם, זהו שעה ששית לשון ששון ושמחה, רוצה לומר שהוא תמיד שעה בהשם אלהיו ושומח בחלקו וכמידת רבי חנינא בן דוסא שלא די שהשפיע לעולם אלא שלא רצה ליהנות בעצמו מזכות מעשיו כי כל כוונתו היתה להשפיע להקב"ה שיתמשך שפע

המאור הגדול לתורת החסידות

מאור זשמש המכואר

ביאור נרחב | עיונים והשוואות אלפי מראי מקומות

פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות פרקי תולדות ומכוא

מתרחת משנה | מפתחות עימוד מרהיב עין

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

משכיר דירה ליהודי שאינו שומר תומ"צ שמשנה חמץ בבית המושכר

לחמצו, ומשום דשכירות לא קניא.

מאידך במשנה ברורה (סימן תמג סק"ד) הביא דעת הגר"א שיש ברשותו חמץ של ישראל אחר אף שלא באחריות, חייב לבערו מן התורה כיון שהחמץ ברשותו, (וכ"כ בית מאיר סימן תמג, צ"ח פסחים כט א), ולפי זה לכאורה אם נצרך ב' הסברות גם ששכירות לא קניא וגם שעובר על חמץ ישראל שברשותו אף באין מקבל אחריות נמצא שיעבור המשכיר על ב"י וב"י, והיה מקום להורות למשכיר למכור את הדירה לגוי לצאת מחשש זה. [דמשכיר יכול למכור ביתו כמ"ש בחו"מ סימן ש"ב].

אלא שנראה דממנ"פ, אם שכירות לא קניא אזי המשכיר אכן יכול למכור לגוי. אלא שלפ"ז לא יוכל להשכיר לגוי כמנהגנו, אלא דוקא למכור המקום לגוי, והוא באופן שונה מהנהגו במכירת חמץ שמשכירים המקום, כמפורט בהרחבה בהערה בנוסח השטח בסוף המשנה ברורה המבואר, ואם כנהוג להשכיר הרי שנקטינן ששכירות קניא ומהני להשכיר לגוי והרי הדירה כבר מושכרת ואינו עובר. [ובמוכר לגוי יש לדון לגבי דמי השכירות שמקבל מהשוכר עבור אותם הימים, ונ"ל שכאשר מוכר לגוי אפשר להחשיב שגם דמי השכירות שיקבל יהיו חלק מדמי המכירה].

המשך בעמ' ב'

נשאלתי על דבר אחד שמשכיר דירה בעיר באר שבע ליהודי שאינו שומר תומ"צ, ובתוך כדי שיחה עימו התברר לו להוותו, כי לא די שאין השוכר בודק את הדירה לפני הפסח אלא שעוד צורך חמץ בפסח ה"י, ונפשו בשאלתו כי ירא פן ילכד ח"ו באיסור חמץ ואינו יודע לשית עצות מה עליו לעשות.

הנה לעניין חובת בדיקה פשוט שאין עליו חובה כמבואר בשו"ע (סימן תלו סעיף א. ואף שבמקור חיים סק"ב כתב דאם אין השוכר בודק חוזר החיוב על המשכיר לבדוק, כבר עמדו על חידושו, ומטו משמיה דהגר"ש אלישיב דגם הוא לא כתב רק במשכיר תוך ל' לחג שכבר חל עליו חובת תשביתו, ובתהילה לדוד סימן כו סק"ב חולק עליו.)

ולענין מה שמשנה חמץ בביתו אם עובר באיסור בל יראה; תחילה לראש צריך לתת הדעת, דהא מסקנת הגמרא (פסחים ו.ו.) לגבי מקבל פיקדון מגוי ומשכיר לו המקום דאינו עובר בבל ימצא דאינו נחשב מצוי בידו, אלא שנחלקו הראשונים אם מייירי אפילו במקבל אחריות דשכירות קניא, או דמייירי רק באין מקבל אחריות דשכירות לא קניא, ובשו"ע (סימן ת"מ ס"א) פסק כשיטת הרמב"ם דאם פקדון הנכרי באחריותו ובמשנה ברורה הוסיף (סק"ג) דהיינו אפילו אם השכיר לו מקום

הלכה למעשה

תשובות ממורינו הרב שליט"א

תשלום על נסיעה בהסעה מאורגנת על מקום שנשאר פנוי

קבוצת בחורים ארגנו טנדר לנוסע בבוקר יום שושן פורים לירושלים, כשתנאי התנה המארגן כי כל הרוצה מקום צריך לשלם מראש סך חמישים ש"ח, אלא שאחד הבחורים ששריינו לעצמו מקום לא הצליח לקום ממיטתו, וכאשר ראה בחור אחר שיש מקום פנוי עלה והתיישב במקומו ונסע ירושלימה. כעת תובע הבחור שנעדר מהנסיעה את הסכום ששילם ממי שנסע במקומו.

תשובה: אין הנוסע צריך לשלם כדון זה נהנה זהה אין חסר, אלא אם אמר הנוסע מראש שישלם אחר כך למי ששילם.¹

מנקה שמצא אבדה ישנה והביאה לוועד הבית

במסגרת הניקיונות היסודיים שנעשו בבניין בערב פסח, מצא המנקה שקית ובה קופסא עם עגילים מזהב, ומתוך שירא שמיים היה הביאם לתומו לידו וועד בית על מנת שיכריזו ויחזירו לאובד על ידי הסימנים. אלא שבאותו מקום בו מצא לא נערך ניקיון זה עידן ועידנים, כאשר גם מהשקית והקופסא ניכר היה שמונחים שם שנה ור"ה, ומה שעל פי הדין מוכיח כי כבר הבעלים התייאשו מן האבדה, ולמרות שהוועד הכריז לפנים משרת הדיוקן, האובד בושש מלהגיע. כעת באים הוועד לשאול האם עליהם להשיב את האבדה ליד המנקה שזכה בהם מיד כאשר הגביהם.

תשובה: המנקה שסבור היה שיש בהם מצוות השבת אבדה יש צד גדול לומר לא זכה בהם כיון

שלא הגביה על דעת קנין והוועד זכה בהם מן ההפקר, ואין להוציא מידם.³

קיבל לידיו לשמור מצות והשאירם ברחוב ונאבדו

מעשה באחד שנשא איתו שלוש קילו מצות, ומהיות שהיה צריך להיכנס לחנות ביקש מאדם שעמד בתחנת אוטובוס סמוכה, כי יועיל בטובו לשמור לו על המצות כחמש דקות עד שובו מהחנות, לבסוף בעל המצות 'שכח' לחזור לקחת את המצות, ומשראה השומר שאינו מגיע השאירם שם ונסע. לאחר זמן ממושך כשזכר בעל המצות וחזר למקום כבר לא היו שם המצות, כשהשיג את פרטי השומר והתקשר אליו לברר היכן המצות, אמר לו השומר כי מאחר שראה שבושש מלהגיע הניחם שם, עכשיו תובע בעל המצות את השומר.

תשובה: אין השומר חייב לשלם.⁴

רצ"א סק"ז) הדמניה במקום שאינו שמור חייב מדין מו"ק, ואם כל זה הכריעו הדיינים במקרה זה, שהשוכח בעבור שהביא לו לשמור לכמה דקות, ויש לדמות למלא חצר חבירו שלא ברשות דמשבר ונכנס (ס"י שעי"ט ס"ד), וכדן עביד איניש דינא לנפשיה, שאין צריך להוסיף טריחה על מה שחבירו עשה שלא כדון, ועל כן אי אפשר לחייבו לאחר מעשה.

בקנין יד בעינן כוונה כמו במשיכה והגבהה. (ופשוט שקנין חצר לבני הבניין מכמה טעמים: אין משתמרת. אין יגיל להיות. חצר השותפים. יאוש שלא מדעת.)

4 זה ברור שלא קיבל על עצמו שמירה יותר מהזמן שהיה בחנות, וראה בסימן רצ"ג במפקיד שאמר לנפקד שייבא הפיקדון למקום שהוא שם והלך המפקיד משם דדעת הסמ"ע לפטור, וביאר הנתביות (סק"א) משום שזה כאומר שאינו שומר לאחר הזמן שביא הפיקדון לשם, ומשמע אף שמביא למקום שאין משתמר. אמנם יש לדון אם אינו חייב מדין שומר אבידה מאחר שהבעלים שכחו, ולא יגרע מאחר שימצא את המצות שם ויגביהם ויתחייב בהשבה, ובפרט לדברי הנתביות (סימן

ק"נ) דקונה שלא מדעתו כמו בחצר, אמנם עיין בנתביות סימן רנ"ט סק"א דמגביה מציאה עם סימן לאחר יאוש בשביל הבעלים דמיד קנאו הבעלים בהגבהה שלו, [ודלא כקצות שם שאם מגביה בטעות כדי להחזיר אין זה חשוב כוונה להקנות לו], וכאן שהגביה לצורך השבה לבעלים יש לו כוונה הפוכה שלא לזכות לעצמו. ואם כי בכוננת הנתביות אפשר לפרש בדבריו דמסתמא דעתו לעשות תנאי שאם לא נתייאשו הבעלים יחזיר ואם התייאשו יזכה לעצמו, [עיין בדבריו שכתב דמ"יר"ר במקנה], באופן זה שהעביר את המציאה לאחרים וודאי שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שאינו רוצה לקנות ומכוון שלא לקנות לעצמו רק להשיב. עוד יש לצרף את דברי הקצות (ס"י רס"ח סק"ב) דדין המהר"ט תלוי במחלוקת רש"י ותוספות ולרש"י

1 עיין סימן שס"ג סעיפים ו- ח. והנה יש צד לחייבו על פי מה שכתב תוס' בבא קמא כ ע"ב בתחב לו חבירו' אולכין ומשקין בבית הבלעה, דאף שבזמן הנאתו אין הבעלים חסר כיון שאם יפלוט את האוכלין כבר נמאסו, מכל מקום כיון שהנאתו באה על ידי חסרונו של זה. אמנם נחלקו האחרונים באופן שהחיסרון לא נעשה לצורך ההנאה כנידון התוספות. במחנה אפרים (הל' גזילה ס"י א) כתב שגם אם ברח יהודי מן העיר ואח"כ לקח השיר ביתו והשאלה ליהודי אחר בחינם, לשיטת תוס' יכולים הבעלים לתבוע שכה, ובשער משפט (ס"י ע"ב סל"ט) כתב דשאני בזה שהחיסרון היה מכבר וההנאה באה אחר זמן, ולדבריו גם נידון זה שכבר תשלום המקום היה מקודם לא חשיב 'חסר'. ועיין אור שמח

2 סימן רס"ב סעיף ה, המוצא דבר שמוכיח בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו ונתייאשו הבעלים, הוא של מוצא, אפילו יש סימן גופיו או במקומו. רק לפנים משרות הדין אם המאבד נותן סימנים צריך להחזיר גם לאחר יאוש, כעובדא בפרק אלו מציאות בבא מציעא כ"ד ע"ב.

3 ככלל בכל הקניינים בעינן כוונת קנין, ולגבי קנין יד כתב המהר"ט (ח"א ס"י

הטכנאי שמכר את המכשיר שקיבל לתיקון

אל מעבדת הפלאפונים הגיע ראובן ומענה בפיו; מכשירו צריך כמה וכמה תיקונים הכרחיים, שמעון הטכנאי סבר וקיבל באומרו: "שלושה ימים ויש לך פלאפון מתוקן כמו חדש". בבוא שמעון לקחת את הפלאפון ולשלם תמורת התיקון, דרש הטכנאי סכום מפולפל של 350 ₪. שמעון המופתע נענה לעומתו כי בסכום כזה היה קונה מכשיר חדש, ומדוע לא יידעו מראש את גובה הסכום. הטכנאי ענה לו כי זהו המחיר וכי אם אינו רוצה לשלם הוא מוכן למכור אותו יד שניה וימצא לו הרבה קופצים. ראובן הזועם ענה לו שיחשוב ועזב את המעבדה. לא עברו ימים מועטים, והנה רואה ראובן בבית הכנסת הקהילתי את ידידו לוי אוהז בידו לא אחר ממכשיר הפלאפון שלו, לשאלת מה עושה אצלו הפלאפון ענה לוי כי שמעון הטכנאי מכר לו. כשמעון ראובן את תשובתו זעם בשנית: "מדובר בלא פחות מנוכל, הוא גם דורש על תיקון סכום מופקע של פלאפון חדש, וגם מוכר פלאפונים שאינם שלו". אמנם שמעון הטכנאי טוען בתוקף כי ראובן לא רצה לשלם על התיקון ומשכך הסכים כי ימכרו כיד שניה. ועתה שניהם מתעצמין בדין, זה אומר לא הסכמתי ושלי מכרת, וזה אומר הסכמת שאמכור ובדין מכרתי, ולוי הקונה התמים אינו יודע עם מי תשכון האמת.

תשובה: הכלל במטלטלין הוא: 'חזקה מה שתחת ידי אדם הרי הוא שלי' (סימן קל"ג סעיף א). טעם הדבר, מכיון שדרך מטלטלין להימכר בקניין מיד ליד, ועל כן, אף שידוע לנו בעדים שאתמול היה החפץ שלו, עתה שהוא בידי אחר אנחנו מניחים שהם בידי מכיוון שקנה אותם, שאם לא כן כיצד הגיעו לידי. יוצאים מהכלל הם שלושה מקרים. 1. אם ידוע בעדים שהפקיד אצלו את החפץ. 2. אם החפץ מסוג הכלים שעשויים להשאיל ולהשכיר אותם. 3. אם המחזיק אומן ואוחז בידי חפץ שאומנותו לתקנו. המכנה המשותף לכל המקרים הוא, שאם בכל המטלטלין ההנחה היא שקנה אותם, באלו להיפק, כאשר רואים את החפץ עתה בידי אנוחנו יודעים או מניחים שהחפץ לא הגיע לידינו במכירה אלא הוא נחלקו ושיכרו, וכן באומן שקיבל לידינו על מנת לתקנו.

מעתה אדם שקנה מאומן כלי ולאחר מכן מערער אדם על המכירה ומוכיח בעדים שהכלי היה שלו, הדין הוא שכשם שמיד האומן המוכר היה בית דין מוציא מידו שאין הוא מוחזק, כן הלוקח אינו עדיף מגברא דאתו מיניה ויוציאו מידי, אלא אם כן טוען בוודאות שידוע שהאומן מכר, כי אז נאמן בטענתו ב'מיגו', שהיה יכול לטעון שקנה מיד מהערער (סימן קל"ד סעיף ד).

נחזור לנידון דידן, לוי שקנה את הפלאפון מיד ראובן, לכאורה יש לדמותו ללוקח מאומן שאם אינו יודע אם קנה האומן עליו להחזירו למערער, (ומחזיר רק עם קבלת דמים כדן לוקח מגנב שעשו תקנת השוק שנשבע כמה הוציא ויטול). אמנם למעשה נראה על פי מה שכתב המהר"א שיש להסתפק באומן שרגיל לקנות ולמכור אם דינו כשאר בני אדם או לא (תורת אמת סימן ק"ט בסופו והעתיקו בכנה"ג וציינו בהבאה"ט סק"א). והוא מעשים שבכל יום שטכנאי פלאפונים עוסקים גם לתקן וגם לקנות ולמכור, ועוד שכאן ברור שהיה דיון ביניהם אם למכור או לא, [ויש להוסיף את דברי ה"טז (שם) שצריך עדים שראו עוד בזמן שהיה החפץ בידי האומן, אך לסברת המהר"א ש'אף אם יביא עדים יהיה מוחזק:] ואם כן מספק אין להוציא מיד לוי.

וכדומה, לבעל החצר.

א. הכניס בדרך רמאות עליו אמרו (ב"מ ק"א ע"ב) 'כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו', ויכול לשכור פועלים מדמי החפצים שהכניס להוציאם לחוץ, ונחלקו האם צריך להודיע לבעליהם, להרמב"ם ושו"ע רק ממידת חסידות (ע"פ הב"י וקצוה"ח סק"ב-ג), ולרא"ש וכו"פ הרמ"א מדינא צריך להודיע אחרי שהוציא, ומידת חסידות להודיע מוקדם לבי"ד שיניחום במקום משומר.

ב. הכניס ללא רשות ובלי הטעיה, הרמב"ם משווה דינו לדין מטעה וכו"ל, ולהרא"ש בזה אינו רשאי לשכור פועלים מדמי החפצים, אלא יכול להוציא בעצמו ורק במקום שלא יופסד שם. [ולרבינו ירוחם רק בלא קיימא לאגרא יכול להוציא, אבל בקיימא לאגרא א"י להוציא כלא].

ג. הכניס ללא רשות והדבר מפריע לבעלים, דינו מבואר בסמ"ע (סעיף ד) הרי שמילא חצרו חבירו כדי יין וכדי שמן וכו' הרי זה נכנס ויוצא דרכו וכל שנשטבר בכניסתו ויצאתו פטור, והיינו שכל ששובר כדי לעבוד מותר מצד עבד איניש דינא לנפשיה, [הראב"ד כתב דדין זה רק בלא היה לו רשות למלאות, ובחזו"א כתב דלא בא לחלוק אלא לפרש ברמב"ם].

הרי לפנינו שבמקרה שהניחו החפצים ללא רשות, הדבר שנוי במחלוקת אם רשאים להשליכם במקום שאינו משומר, ויש להוסיף שהרבה פוסקים פ"י דגם דעת הרמב"ם שצריך להודיע מדינא, [ומכללם, הטור הסמ"ע והב"ח, והח"י שמוזכר בפת"ש שם כתב דגם לדעת הבית יוסף אין להוציא למקום שאין משומר וכ"כ באג"מ ח"ב סי' נ"א], וכן פסק בשו"ע הרב (שאלה ושכירות ס"ח) ועולה לדינא שכך פסקו רוב הפוסקים ועל כן אין לסלק החפצים למקום איבוד ללא הודעה לבעלים, ואם אי אפשר להודיעם ימכרם ויניח המעות.

יותר לא עוד! הצהיר נחרצות וועד הבית החדש שנבחר זה עתה. כבר שנים שמודפסות מודעות על ידי וועדי הבית המתחלפים, כי אין להניח ארגונים בחדר העגלות ולפנות את כל הדברים שנמצאים תחת גרמי המדרגות ובמבואות הבניין בסגנונות כאלו ואחרים; אולם, לא רק שהמודעות לא קיבלו יחס הוגן, אלא שדומה שהם דווקא הזמינו תוצאה הפוכה: כל מקום פנוי באזורי חדרי המדרגות ונספחיו הפכו למחסנים מאולתרים, מוצרים שכבר לא נמצאו להם מקום בבית אך גם לכדי זריקה עוד לא הגיעו מוצאו את מקומם שם, ועם מרוצת השנים הנפח גדל והשטחים הלכו והרחיבו. כעת החליט הוועד הנמרץ, כי לפני פסח הא ורשאי יערך 'סל' גדול ולא תישאר פרסה אחת מארגו ועת אחרון הגרוטאות, יבוא כל אחד ויטול את שלו והנשאר - יושלך היישר לפח הגדול, ומקומות אלו יהפכו סטריליים, נקיים ויפים.

אל בית ההוראה הגיע הוועד לשאלו כיצד עליהם לנהוג, באשר הרבה מהחפצים נשארו מיותמים ודורש ומבקש אין להם, ומן המסתבר כי אלו שייכים לשוכרים שעברו בבניין בשנים עברו וכעת אין דרך למצוא אותם.

בית ההוראה הורה למעשה: א. בשלב זה שאין אפשרות להשיג את חלק מהבעלים, יש לנהוג בהם כדן אבידה שאין ידוע בעליה, וינסו למכור את אותם חפצים ויניחו המעות אצלם משום השבת אבידה. ב. אם החפצים מונחים במקומות שגורמים נזקים או שמפריעים למעבר, רשאים להוציאם לרשות הרבים. ג. מהיום ואילך יתלו מודעה במקום בולט כי אין להניח חפצים במקומות אלו, וההשתמשות במקומות אלו הם על תנאי באופן המועיל תכנתת החכמים, ואם יישארו לאחר תקופה מסויימת הרי הם הפקר.

שורש נידון זה בסמ"ע ש"ט בדין מכניס לרשות חבירו שלא ברשות. והעולה שיש ג' אופנים בהלכה זו. א. הטעיה את בעה"ב בדרך הערמה להכניס לרשותו.

ב. הכניס ללא רשות ובלי הטעיה ורוצה להוציא מרשותו. ג. הכניס ללא רשות והדבר 'מפריע', ללכת

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

אולם למעשה, הטעם הפשוט בדעת המחבר שפסק (סימן תמ"ג ס"ב) לגבי ישראל שהיה בידו חמצו של ישראל בפיקדון שעליו לבערו אף אם אינו באחריותו, כתבו הפוסקים דזה משום שיש אחריות על הנפקד כלפי המפקיד דכל ישראל ערבים זה לזה, וגם דנו שם הפוסקים אם יכול היה למכור קודם לכן אם יש לחייבו כשלא מכר. ואם כן, לשיטתם בוודאי אין מקור לומר שבהשכיר בית למי שאינו שומר תורה ומצוות, שיהיה עליו חיוב מצד ב"י וב"ב.

ואף לשיטת הגר"א נראה שאינו עובר משכיר זה, דבגמרא שם דרשו 'לא ימצא' מי שמצוי תחת ידו, ובבית מאיר כתב לדעה זו שהכתוב 'לא יראה לך' קאי על כלל ישראל שכל מי שברשותו חמץ ישראל חייב לבערו, והיינו דווקא בנמצא ברשותו ומצוי תחת ידו, אולם במשכיר ביתו באופן שאינו מצוי תחת ידו, שהרי ע"פ חוק אין המשכיר יכול להיכנס לביתו של השוכר, א"כ לא דמי כלל למה שכתב המשנה ברורה הנ"ל לענין ישראל שיש ברשותו חמץ של גוי דלכתחילה לא מהני מה שהשכיר לו מקומו, דהתם מיירי במקום שהוא תחת רשותו של הישראל רק משכיר לגוי לצורך חמצו, ששא"כ כשהשכיר דירה לאדם אחר שאין ברשותו להיכנס לשם, ד"ל דאינו עובר בב"י. [וראה שערי תשובה סימן תמח סק"ח בענין חמץ שעבר עליו הפסח שלא מכר לגוי ולא היה בבית הישראלי, שצריך שם כמה סברות להתיר החמץ אחר הפסח גם משום דמתמא היה מבטל, ואף להמאשת בנימין דביטול לא מהני היינו כשהוא בביתו אבל כשהחמץ בבית האדון מהני שהי"ש רחוק ממנו כמה פרסאות עיי"ש, והוא סייעתא דקאי ולא לכתוב מכירה דנראה כהערמה, בביתו של הגוי, ולענייננו שהחמץ אינו ברשותו של היהודי ואין לו שום אפשרות גישה למקום רק שהקנה או השכיר את המקום לגוי, אין חשש של ב"י.]

ויש להוסיף הנזכר לעיל, דהא אי שכירות לא קניא, א"כ מה מהני כלל מה שמשכירים המקום בכל מכירת חמץ, ומאחר שקבעו רוב הפוסקים שמועיל להשכיר המקום, א"כ ממני"פ יכול לסמוך על מה שהשכיר לשוכר או על מה שיישכיר כעת לגוי, שהרי הסכמת רוב הפוסקים, וכך מנהגא, להשכיר המקום דוקא ולא לכתוב מכירה דנראה כהערמה, וכתבו כמה טעמים בדבר, ומעתה בע"כ שהיה דעתם שדי בשכירות המקום אף אם לא קניא כדי שלא יעבור על ב"י יראה.

ובאמת שכל קושיית הגמרא (פסחים ו.) הוא ממה שאין משכירים בית לע"ז, וכתב הש"ך (י"ד סימן קנא סק"יז) דהאידינא סמכינן ע"ד הרא"ש שכתב דנהי לדדין שכירות לא קניא, כיון שיד האומות תקיפא ובדיניהם שכירות אלימא כמכר, ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר, לכן יכולים להשכיר. וא"כ כל שכן לענין בל יראה שיש לסמוך על זה, דהא אף אליבא דגמרא דאין להשכיר לגויים, מ"מ משני שם דאינו עובר אבל ימצא כיון שאינו נחשב מצוי בידך.

ליל שימורים עם
האור החיים הקדוש

אור"ח קדוש ליל הסדר

הגדה של פסח אור החיים המבואר
סדר חדש בלב הזמה ובנשמה נכספת

ביאור "מאורי אור" • ליקוט "מאורי החיים" • שירת הים עם אור החיים המבואר
פניני הלכה במשנת רבינו • עימוד משובב עין
שיר השירים עם "ראשון לציון המבואר" לבעל האור"ח הק' • ליקוטי "אור תורה"

היום של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

א חסידים שני פסח

עם הגדה של פסח "אוצרות החסידות"

היום של היום

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגדה של פסח

ספיר ויהלום

800 עמודים של סיפורי צדיקים מופלאים
ועובדות נדירות עם רעיונות מקוריים על הגדה של פסח
מאוצרות שיעורי
רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א

מוניניה

תמונות כלי הכסף באדיבות הצורפים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66